ÚJ VILÁG SZÜLETETT

MÓDSZERTANI TÁJÉKOZTATÓ

MAGYAR NÉPHADSEREG KÖZPONTI KLUBJA MÓDSZERTANI OSZTÁLY

A módszertani tájékoztató kidolgozásában részt vettek:

DEBRECENI TIBOR
GYŐRI CSABA
LENDVAY ZSIGMOND
MITRU IBOLYA
MOLNÁR OTTÓ
NÉMETH LÁSZLÓ alez.
ORBÁN ANTAL
DR. ROSSA ERNŐ
SZILÁGYI GYULA őrgy.
VADÁSZ SÁNDOR

Szerkesztették:

BIRÓ GYULA
SZALAI TIBOR

Felelős szerkesztő:
KÚTSÁGI TAMÁS őrgy.

A győztes szocialista forradalom fél évszázada döntő változásokat hozott az emberiség történetében. A Nagy Októberi Szocialista Forradalom nyomán megváltozott a világ arculata, a szocializmus a népek számára a közeli jövő valósága lett. E történelmi sorsforduló eredményeként került hazánk is a haladás élvonalába, vált a szocializmust építő népek hatalmas táborának méltó tagjává.

Az évforduló megünneplésében fontos és felelősségteljes munka hárul néphadseregünk politikai munkásaira, párt és KISZ-szervezeteire. E feladatok ellátásához a politikai nevelőmunka területeinek és módszereinek széleskörű alkalmazására, sokoldalú ismeretekre van szükség. Módszertani tájékoztatónk ebben a munkában kíván segítséget adni.

Célkitűzéseinknek megfelelően közreadjuk az évforduló előkészítése során kialakított jó módszereket, ötleteket, egy magasabbegység politikai nevelőmunkájának tükrében. Egyúttal választ adunk néhány konkrét gyakorlati feladat megoldására is.

A módszertani rész mellett fontos szerepet szántunk a tömegmunkában közvetlenül is felhasználható anyagoknak. A beszélgetések, előadások levezetéséhez vázlattal segítjük az előadókat. Az irodalmi forgatókönyv, az irodalmi színpadok műsorválasztását könnyíti meg. A közölt részletes forgatókönyva kiállítás elkészítésének egy lehetőségét adja. Ezt a részt egy esemény-naptár és a klubestek, a vetélkedők szervezésénél nélkülözhetetlen kérdés-felelet összeállítás egészíti ki.

Politikai munkásaink tájékozódását kívánja megkönnyíteni az irodalom-, a filmbibliográfia, valamint a kórusművek és dalok jegyzéke.

A tájékoztató összeállítása során nem törekedtünk teljességre, annál is inkább, mivel a társadalmi szervek, a kiadók és a Népművelési Propaganda Iroda számos kiadványa (jegyzékét az anyag más helyén közöljük) széles körben segíti az évforduló programjának összeállítását.

A. Szurkov:

SZÓ A JÖVŐNEK

Szabdalja az éjt az acél,
az emberi életet őrzi,
s nem tudja senki, kit ér,
a mezőn holnapra ki dől ki.

Mi nyugtalanok vagyunk.
Mivelünk akármi megeshet.
S előre számot adunk
a jövendő évtizedeknek.

Érdes lett bár a szavunk,
sorsunkat, az álmot, a vágyat
elmondani hűn mi magunk
akarjuk az unokáknak.

Hátunkban visongva lotyók
kést döftek, a sebre mérget
locsoltak képmutatók,
hogy jobban fájjon a lélek.

Csak azért, mert baj viharán
hittünk az emberi nemben
és mentünk Lenin után
a régi kor árjai ellen.

Mert elhagyott mindenki, de
mi utat leltünk a homályban.
mert mertük a mennyet ide
gondolni a földre bátran.

Mert szívünk ledobta sötét
terhét, levette kölöncét,
s föladtuk az e g y örömét,
hogy boldog legyen a közösség.

A kommunizmus: becsület
minekünk és egyetlen élet,
Fogadj el így: ilyenek
vagyunk: lobogók, kemények.

Magunkhoz a harc vezetett,
s a halált kellett letepernünk.
Hát imádjuk az életet,
s mint ördögök, érte verekszünk.

Büszkén fölemelve fejünk
vágunk a viharnak, a hónak,
s minden tettért felelünk,
de mindig földi bírónak.

Nem tartja lesütve szemét,
ki az álmot elűzte a létért,
Mert hit nem volt soha még
szilárdabb, tisztább a miénknél.

(Rónay György fordítása)

ÚJ VILÁG SZÜLETETT

„Mikor sorraveszem
élményeimet,
s napok közt motozok —
melyik legrangosabb —
egy és ugyanaz
az emlék követ —
huszonötödike,
*a legelső nap."**
— Majakovszkij —

AZ ÜNNEP ÉRTELME

Igaza van a költőnek: nincs az emberi történelemnek még egy olyan dátuma, amely november 7. hatásával lenne mérhető.

Fél évszázad telt el immár és mégis, az 1917-es Nagy Októberi Szocialista Forradalom ünnepe egyre jelentőségteljesebb, bensőségesebb lesz. Történelmi oka van ennek. November 7-e kezdet volt, kezdete egy olyan történelmi folyamatnak, amely ma már feltartóztathatatlan áradattá növekedett egész Földünkön. S innen, ötven esztendő távlatából, a szocializmus világméretű fejlődésének kibontakozása felől nézve jobban látható és átgondolható az Októberi Forradalom jelentősége és győzelmének szükségszerűsége az egyetemes haladás számára.

Az imperialista világ ideológusai, kénytelen-kelletlen tudomásul véve a mai Szovjetunió legyőzhetetlenségét, keserűen hajtogatják: *ha* 1917 és 45 között másként bántak volna a szovjet néppel, *ha* jobban összefogtak volna ellene — most nem kellene keseregni a kapitalizmus válságán és a szocializmus térhódításán. Mit mutat ez a gondolatmenet? Azt, hogy ezek az emberek nagyon rosszul tanulták meg a történelmet. Képtelenek megérteni, hogy a Nagy Októberi Szocialista Forradalom nem azért győzött, mert a korabeli burzsoá politikusok tévedtek és hibákat követtek el. Korántsem! Az Októberi Forradalmat a történelmi fejlődés érlelte meg, s a folyamatot megértő, tömegekbe hatoló elmélet vitte győzelemre. Ezért volt hiába az imperialista hatalmak akkori fölénye a gazdaság és a technika területén.

Ebből érthető meg, hogy *október ünnepe nem legenda, hanem máig ható reális erő, a világtörténelem új folyamataiban is jelenlévő pozitív töltés.* S hogy ez így igaz, annak bizonyítására minden év ünnepén megcáfolhatatlan új érveket sorakoztathatunk fel.

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom történelmi küldetése minden évben a réginél teljesebben, gazdagabban bontakozik ki. Az új győzelmek egységes lánccá állnak össze, de minden győzelem visszanyúlik 1917-hez, mint eszmei és gyakorlati kiindulóponthoz. Ebből fontos figyelmeztetés adódik:

---

* A görögkeleti egyház nem fogadta el XIII. Gergely pápa naptárreformját (1582) és a kétféle időszámítás között 13 nap eltérés volt. A görögkeleti naptár szerint tehát a Nagy Októberi Szocialista Forradalom október 25-én győzött.

Október emlékét sose tekintsük frázisokkal letudható alkalomnak, hanem hozzá úgy térjünk vissza, mint a mondák hőse az erőt adó forráshoz. Ez *az ünnep értelme: újra gondolni évről-évre november 7. és a következő évek forradalmi tapasztalatait — tanulni, épülni belőle.*

A GYŐZELEM SZERVEZŐJE A PÁRT

Szocializmus mind ez ideig csak olyan létezik a valóságban, amelyet a marxizmus—leninizmus elmélete jegyében építettek — minden másfajta „szocializmus" megmaradt a könyvek lapjain utópiának, holt teóriának, bebizonyítva ezzel életképtelenségét. Még ma is sokféle elméletet kínálnak a világ népeinek a szocializmusra. Ezek jórésze — jelentkezzék bár az opportunizmus, a revizionizmus, vagy akár a burzsoá propagandisták „jóléti állama" köntösében — tetszetősen csomagolt demagógia — a proletárdiktatúra, a szocializmus végiggondolásának, végigvitelének leszerelése, elaltatása érdekében. Árulkodó tény, hogy ezekből az elméletekből a szocializmusnak még parányi csírája sem valósult meg és azok közvetve vagy közvetlenül a kapitalizmus végnapjainak meghosszabbítását szolgálják.

Századunkban forradalmi fejlődéshez csak a forradalmi elméletet valló kommunista párt vezérelhette a népeket. Ez a Nagy Október egyik legfontosabb tanulsága. A társadalmak fejlődéstörténetének törvényszerűségeit csak a marxizmus—leninizmusra épülő forradalmi munkáspárt ismerhette föl és alkalmazhatta következetesen. Csak ez a párt harcolhatott következetesen minden hiba, elhajlás, bomlasztó áramlat ellen. Csak ez a párt volt képes arra, hogy mindig könyörtelenül szembe nézzen a valósággal és önmagával. Mindig kinevelte a néptömegekből azokat, akik képesek voltak meghatározni és megoldani a „mi a teendő" legfogósabb kérdéseit; a továbblépést a legszövevényesebb helyzetekben is a társadalmi élet, a szocialista államiság, a világpolitika területén egyaránt.

Csak *ennek* a pártnak lehetett olyan vezetője, mint Lenin, akit hatalmas elméleti felkészültsége, zseniális szervezői-vezetői képessége, páratlan politikai éleslátása és a néphez való rendíthetetlen hűsége egyaránt képessé tett a legnagyobb személyes hivatásra, amelyet a történelem eddig ismert. Arra, hogy az első győztes szocialista forradalom vezérkarának irányítója, az első szocialista állam megalapítója legyen. Ne felejtsük el: csak az igaz ügy teljesítheti ki azzal a maradéktalansággal az emberi személyiséget, ahogyan Leninnél látható. Ha valaki könyvet akarna írni századunk legkiemelkedőbb egyéniségéről — nem hagyhatná ki őt a világtörténelem nagy alakjainak bármily szűkreszabott felsorolásából sem. Számunkra ez magától értetődő, és egyben összefonódik bennünk azzal a felismeréssel, hogy a szocialista világforradalom egyre szélesebbkörű kibontakozása a lenini örökség érvényesítésén múlik — azon, hogy a világ népeinek kommunista pártjai hogyan gyümölcsöztetik ezt az örökséget.

Súlyos tapasztalatok tanítottak meg bennünket arra, hogy klasszikusaink puszta idézgetése jegyében nem lehet nagy hatékonysággal dolgozni. Az elmélet — mint maga Lenin írja — csak az általánost, az alapvetőt ismerteti; következésképpen az élet bonyolultságát is csak megközelítően foglalja magába. Nagy eredményekhez csak az új helyzetnek a tudományos fejlődés új ered-

ményei alapján végzett elemzésével juthatunk el. Ezt az igazságot az SZKP-nak az 50. évfordulóra kiadott tézisei így foglalják össze: *„A szocializmus fejlődésével növekszik a párt szerepe: ezt a társadalom átalakításával, a tömegek alkotó aktivitásának növelésével, a szocialista demokrácia további fejlesztésével kapcsolatos feladatok növekedése indokolja."*

A jelenkor forradalmi harcainak tapasztalatai igazolják, hogy a Lenin által megteremtett párt — a Szovjetunió Kommunista Pártja — helyes úton jár, bölcsen alkalmazza a leninizmus tanításait és korunk viszonyainak megfelelően alkotóan fejleszti tovább ezeket. Az SZKP útmutatásával épült fel a szocializmus és kezdték el a kommunizmus építését. Ez a párt mindig képes volt a könyörtelen belső önkritikára is: vezetésével számolták fel a személyi kultuszt, állították helyre a pártélet lenini normáit. Az SZKP téziseiben erről ezt olvashatjuk: *„Az élet igazolta a párt politikai irányvonalának helyességét, megmutatta, hogy a párt képes a tömegek tapasztalatainak elméleti általánosítására, helyes politikai jelszavak kiadására, fel tudja tárni és ki tudja javítani az elkövetett hibákat."* És tegyük hozzá: Az SZKP tevékenysége nemcsak a szovjet nép számára mutat irányt, termékenyítően hat az egész kommunista mozgalomra.

Vagyis: ez a lenini párt betölti a szovjet nép élcsapatának, s ugyanakkor a forradalmi világmozgalom élenjáró osztagának szerepét is — azt a hivatást, amelyet a történelem állít elébe. Ezért igaz sokszorosan az a tétel, amelyet pártunk, a Magyar Szocialista Munkáspárt többször hangoztatott: az SZKP-hoz való viszony döntő ismérve a proletár internacionalizmusnak és egyben a szocializmus győzelmének alapvető feltétele. Kádár elvtárs az SZKP XXIII. kongresszusán valamennyi magyar kommunista nevében hangoztatta felszólalásában: *„A magyar kommunisták azt vallják, hogy az internacionalizmus próbaköve volt mindig és ma is a Szovjetunióhoz való elvi, elvtársi viszony. Szovjetellenes kommunizmus nem volt, nincs és nem is lesz sohasem."*

A KOMMUNIZMUS ÉPÍTŐINEK ORSZÁGA

Emlékezzünk: Kerenszkij öt napot adott magának, hogy felszámolja a bolsevizmust. Lloyd George „bebizonyította", hogy a szocialista iparosítás ábránd csupán. A huszas évek végén a polgári sajtó a bolsevizmus közelgő bukását jósolva sorolta fel koholt bizonyítékait. És jött Hitler, és jött Truman, jött Dulles, Adenauer, — az ő próbálkozásaik maradtak ábrándok: módszereik mások voltak, de egyikkel sem lehetett a szocialista forradalom országát legyőzni. Ma már nincs olyan politikai, gazdasági, vagy katonai erő, amely akárcsak megrendíthetné ezt a hatalmat.

Októberről bebizonyosodott, hogy nem ábránd, s akik rátették életüket, az emberiség legkülönb, legigazabb ügyét szolgálták. Az 1917 októberében kezdődött korszak az emberi teremtőerő hatalmas megújulását, az emberi boldogulás beláthatatlan lehetőségeit hozta el. A kibontakozó szocialista társadalom minden megpróbáltatást kiállott, s a leglényegesebb vonatkozásban máris rengeteget megvalósított a nép alapvető érdekeiből.

Az elmúlt 50 esztendőben gyökeres változások következtek be a győztes szocialista forradalom országában. 1917-et követően kemény osztályharcban megsemmisítették a kizsákmányoló osztályokat, és megkezdték a proletárdik-

tatúra kiteljesítését. A szocialista állam felépítésének első és legfontosabb feltételét tehát megvalósították: a hatalmat a dolgozó osztályok vették kezükbe.

A hatalomátvétel után a kapitalista államgépezet megsemmisítésével egyidejűleg megváltoztatták a gazdasági strukturát, a tulajdon- és elosztási viszonyok szocialista alapokra való helyezésével. A gazdasági élet megváltozását és fejlődését számtalan tény bizonyítja. Közismert, hogy a cári Oroszország — akkor a világ legnagyobb területű országa, a lakosság számát tekintve pedig a harmadik — a fejlett tőkés országokhoz viszonyítva a gazdasági fejlettség szempontjából az utolsók között állt. Ezt mutatja az is, hogy a világ ipari termelésének mindössze 4 %-át adta. A cári Oroszország gazdasága agrárjellegű volt. Ipar hiányában a nemzetgazdaságban szükséges gépeket külföldről szerezték be.

A szocialista társadalmi viszonyok kialakulása, és gazdaságfejlődésének gyors üteme tette lehetővé, hogy történelmileg rövid idő alatt korszerű ipar és fejlett mezőgazdaság alakuljon ki. A Szovjetunió ma már olyan ipari hatalommá vált, amely az ipari termelés volumenét tekintve Európában az első, világviszonylatban pedig a második. 1918 és 1965 között 39 760 nagy állami iparvállalatot, valamint számos közép- és kisvállalatot építettek és helyeztek üzembe. Ennek eredményeként napjainkban a Szovjetunió szolgáltatja a világ ipari termelésének kb. egyötödét.

Amikor ezeket az eredményeket felsoroljuk, nem feledkezhetünk meg arról sem, hogy a szovjet hatalom fennállásának 50 esztendejéből *18 év* a Szovjetunióra rákényszerített háborúkkal és a szétrombolt gazdaság háború utáni helyreállításával telt el. És most emeljük ki: ennek ellenére az ország ipari termelése 1965-ig — 1913-hoz viszonyítva — *61-szeresére növekedett.*

Az is közismert, hogy a szovjet hatalom a termelőerők egyenlőtlen, gazdaságilag ésszerűtlen földrajzi elhelyezkedését kapta örökségül. Az ország ipara Oroszország európai részének 3—4 központjában volt található. A szocialista gazdaság fejlődésének viszont többek között az volt a jellemzője, hogy nőtt a nemzeti köztársaságok részesedése az ipari termelésben, azaz a termelőerők az ország keleti vidéke felé tolódtak át. Kivétel nélkül, minden szövetséges köztársaságban nagyipart hoztak létre, amely napjainkban is gyors ütemben fejlődik. Ime néhány példa: 1913-hoz viszonyítva a Kazah SzSzK-ban az ipari termelés 94-szeresére, a Kirgiz SzSzK-ban 102-szeresére, az Örmény SzSzK-ban 107-szeresére nőtt. Ezzel egyidejűleg a mezőgazdaságban is mélyreható változások mentek végbe: kialakult az egységes kolhozparasztság, megvalósult a nagyüzemi szocialista gazdálkodás.

A gazdasági alapok megváltozását szükségszerűen követte a kulturális és ideológiai élet átalakulása. A legfontosabb teendő ebben a vonatkozásban, a volt uralkodó osztályok műveltségi monopóliumának a felszámolása, és a dolgozó osztályok műveltségi szintjének az emelése volt. Ennek érdekében az oktatási rendszert új alapokra fektették, a különböző kulturális intézmények állami kézbe kerültek, felszámolták az írástudatlanságot stb. A műveltségi szint óriási emelkedését mutatja pl., hogy 1965-ben a felső- és középfokú képzettségű szakemberek száma az 1913-as évhez viszonyítva 63,5-szeresére növekedett. Ugyanez a fejlődési ütem nemcsak a szakmai, hanem az általános műveltségi szint vonatkozásában is érvényesült. Jelentősen nőtt az értelmiség, a szellemi dolgozók aránya. Csak egy adat: 1926-ban számuk

mindössze 2,6 millió, 1966 elején viszont mintegy 26 millió szovjet értelmiségi volt, vagyis számuk megtízszereződött.

A felsoroltak az osztálystruktúra megváltozását is jelzik. A szovjet társadalom a dolgozók társadalma, amely két testvéri osztály, a munkásság és a parasztság szövetségére épül. Ez a szövetség képezi a nép államának politikai alapját. Napjainkban, a kommunista építés időszakában, tovább tökéletesedik és fejlődik a szocialista államiság és demokrácia. Miután győzött a szocializmus, a proletárdiktatúra állama az egész nép politikai szervezetévé válik, a munkásosztály vezető szerepével.

Az első szocialista állam, a Szovjetunió társadalmi-gazdasági fejlődésének gyors üteme szilárd alapokat teremtett ahhoz, hogy gazdaságilag sikeresen versenyezhessen a fejlett tőkés országokkal. A verseny kimenetele szempontjából döntő jelentőségű, hogy a Szovjetunióban a nemzeti jövedelem, az ipari termelés jóval gyorsabb ütemben növekszik, mint bármelyik tőkésországban, ideértve az Egyesült Államokat is. Ennek eredményeképpen a Szovjetunió az ipari termelés abszolut számait tekintve egyre közelebb kerül az Egyesült Államokhoz, néhány termék vonatkozásában pedig már meg is előzte.

A Szovjetunió hatalmas gazdasági fejlettségére alapozva 1966-ban az SZKP XXIII. kongresszusán elhatározták, hogy hozzákezdenek a kommunizmus anyagi-technikai bázisának megteremtéséhez. Fontos lépést jelent ezen az úton az új ötéves népgazdaságfejlesztési terv megvalósítása. Az ötéves tervidőszakban az ország nemzeti jövedelme 38–41 százalékkal, az ipari termelés mintegy 1,5-szeresére, a mezőgazdasági termelés pedig 25 százalékkal emelkedik. A reáljövedelem egy főre számítva az öt év alatt, 1,3-szeresére növekszik.

A terv végrehajtása sikeresen folyik. Ezt igazolja, hogy már az első évben — 1966-ban — 1965-höz viszonyítva 8 százalékkal nőtt a társadalmi termék, 7,5 százalékkal a nemzeti jövedelem, 8,6 százalékkal az ipari és 10 százalékkal a mezőgazdasági termelés. Több mint 6 százalékkal emelkedett a dolgozók egy főre eső reáljövedelme. S el kell mondani azt is, hogy a termelőerők fejlesztése mellett az utóbbi években nagy figyelmet fordítottak a gazdaságirányítás tökéletesítésére is. Napjainkban a Szovjetunióban is végbemegy a gazdasági irányítás reformja, amelynek lényege az, hogy jobban összhangba hozzák a szocializmus gazdasági viszonyait a termelőerők fejlődésével és jellegével. Ennek érdekében fokozzák a vezetés gazdasági módszereinek szerepét, tökéletesítik az állami tervezést, növelik a vállalatok gazdasági önállóságát.

Mindezek azt bizonyítják, hogy a Szovjetunió — a kommunizmus építőinek országa — egyre biztosabban halad nagy célja, a kommunista társadalom felépítése felé.

VILÁGOT FORMÁLÓ ERŐ

Ma már vitathatatlan, hogy az ügy, amely 1917-el indult útjára, maga mellé tudta állítani az emberiség legjobbjait, mégpedig a tények, a történelmi igazság elméleti és gyakorlati erejével. Ebben rejlik a Szovjetunió létének

történelmi jelentősége, amit az SZKP tézisei így foglalnak össze: *„A szocializmus szovjetunióbeli győzelmének történelmi jelentősége abban rejlik, hogy az új társadalom építésére vonatkozó marxista—leninista tanítás széles körben és megcáfolhatatlanul igazolódott. A Szovjetunió népei gyakorlatban mutatták meg az egész világnak, hogyan kell megoldani korunk sarkalatos ellentmondásait."* Ennek és a szocializmus vívmányainak köszönhető, hogy 1917 után rövid idő alatt megnőtt a Szovjetunió nemzetközi pozíciója, képessé vált nagy hatékonysággal beleszólni a népek sorsdöntő kérdései körül folyó bonyolult vitákba. Mindez ellenállhatatlanul bizonyította, hogy a Nagy Októberi Szocialista Forradalom az emberi történelemnek valóban korszakos fordulatát jelenti.

Lenin az első szocialista állam fontos feladatául szabta, hogy „keresztülvigye a maximumát annak, ami *egy* országban megvalósítható *valamennyi ország* forradalmának fejlesztésére, támogatására, felébresztésére." A szovjet nép képessé vált erre! Meg kell mondani, hogy semmilyen vezetői zsenialitás nem vezethetett volna idáig egy népet, ha az maga nem nőtt volna fel tudásban, emberségben azokhoz a feladatokhoz, amelyekre az Októberi Forradalom kötelezte. Ez elsősorban nem morális kérdés. De a szocialista társadalom által megteremtett objektív feltételek mellett rendkívül megnövekedett a szubjektív tényezők szerepe — megnőtt a jelentősége mindannak, ami magukon az embereken múlik. S a szovjet emberek méltónak bizonyultak a nagy feladatokhoz.

A Szovjetunió roppant erejének érvényesülése nagy szerepet játszott a szocialista világrendszer kialakításában. A második világháborúban, a fasizmus felett aratott történelmi jelentőségű győzelmen túl, ebben döntő szerepet játszott a XX. kongresszust követő évek hatalmas fellendülése. A kölcsönös együttműködés a szocialista tábor országai között magának a legerősebb országnak is szárnyakat adott: előbbre hozta a kommunista építés napirendre tűzésének idejét. Ugyanakkor: a Szovjetunió gigászi munkatempója kihatott és kihat a többi szocialista ország gazdasági munkájára, egész munkastílusára. Többek között ennek tudható be, hogy a szocialista világrendszer egyre inkább korunk meghatározó tényezőjévé válik. Egyre világosabban látható mindenki számára, hogy a jövő a szocializmusé. E jövő távlatait világítja meg az a tény, hogy amíg a világ ipari termelésének 1937-ben a szocializmus csak 8 százalékát adta, 1965-ben a szocializmus országai annak már csaknem 40 százalékát szolgáltatták.

A szocializmus győzelmei és vívmányai elválaszthatatlanul összefüggnek az új szocialista típusú nemzetközi kapcsolatok kialakulásával és fejlődésével, amelyek az egyenjogúság és a nemzeti szuverenitás, a sokoldalú és kölcsönösen előnyös együttműködés és a szocialista államok közötti testvéri kölcsönös segítés elvein nyugszanak.

Az SZKP tézisei a forradalmi tapasztalatok birtokában figyelmeztetnek: *„A marxizmus—leninizmus és a proletár internacionalizmus iránti hűség biztosítja a szocialista világközösség eredményes fejlődését, a nemzetközi események menetére gyakorolt befolyásának növekedését. Viszont a marxizmus—leninizmustól és a proletár internacionalizmustól való eltávolodás súlyos következményekkel jár a szocializmus ügyére, a népek valóban nemzeti érdekeire."*

Az Októberi Forradalom győzelmének hatása és jelentősége térben és időben feltartóztathatatlanul növekszik, egyre teljesebbé válik. Ma már 14

országban győzött a szocializmus és nem „keleti sajátosság" többé, hiszen a nyugati féltekén Kuba népe is kivívta a győzelmet. A győzelmet a kubai nép vívta ki, de a szocialista világrendszer tekintélye, határozottsága, szolidaritása óvta meg vívmányait. Nagy esemény ez napjaink történelmében, mert azt bizonyítja, hogy egy forradalmi nép ma már nem áll egyedül, nem gázolhatják le ugrásra kész ellenségei. A Havannában lobogó vörös zászlók az Októberi Forradalom diadalútjának egyik állomását jelentik.

De ezt példázza a szocialista országok — mindenekelőtt a Szovjetunió által segített és támogatott vietnami nép harca is. Az a tény, hogy a vietnami harcosok sikeresen ellenállnak a világ legnagyobb burzsoá hadseregének, nagyszerű taktikai érettségükön és hősiességükön túl, azt is jelzik, hogy harcukban velük vannak a szocialista országok. Ez az internacionalista összefogás a biztosítéka annak, hogy a vietnami nép hősi küzdelme előbb-utóbb sikerrel jár, az amerikai betolakodóknak ki kell takarodniok Vietnamból.

Kell-e mondani, hogy erre csak azért van lehetőség, mert a Szovjetunió népe a szocialista testvérnépekkel összefogva minden vonatkozásban elrettentő erőt képvisel? S ez egyben a béke megőrzésének fontos záloga is. Az SZKP tézisei hangsúlyozzák: *„A szocialista országok és az összes antiimperialista erők harci szövetsége a nemzetközi politika rendkívül fontos tényezője. Az imperializmus már elvesztette uralkodó szerepét a világpolitikai küzdőtéren. A népek ma már elég erővel rendelkeznek, hogy aktív, összehangolt akciókkal meggátolják egy új világháború kirobbantását."*

A szovjet hadsereg, amely a 20-as években szétverte az intervenciós seregeket, és ragyogó csatákban szétzúzta a német és japán fasiszta hadigépezetet — ma erősebb, mint valaha. És ma már nincs egyedül. Ott vannak oldalán a szocialista hadseregek — köztük a Magyar Néphadsereg — s ez az erő biztos őrzője a szocializmusnak, a békének. A burzsoá stratégák is jól tudják, hogy *ezzel* a katonai erővel nem lehet szembefordulni, *ez ellen* nincs hatékony fegyver, *ezt* nem lehet legyőzni. A világháború az imperializmus erőinek gyászos megszégyenüléséhez vezetne a világ közvéleménye előtt, sőt végleges vereségüket jelentené.

A szocializmus sikerei, gazdasági és politikai ereje hatalmas vonzóerőt képvisel. Az újonnan felszabadult afrikai országok között is vannak, amelyek ha óvatosan és latolgatva is, már szintén a szocializmus irányába tájékozódnak s nem kétséges, hogy rövidebb-hosszabb átmenet után eljutnak a szocializmus általános törvényszerűségeinek felismeréséhez, később pedig a társadalmi gyakorlatban való érvényesítéséhez. A szocialista világrendszer minden vívmánya érv lehet amellett, hogy korunk szellemében döntsenek népük sorsáról. A békés egymás mellett élés lenini eszméje ezeknek az országoknak nagy esélyt biztosít függetlenségük fennmaradásához, gazdasági életük felvirágoztatásához, a nép műveltségi színvonalának emelkedéséhez. A világ ma még elmaradott népei hamarosan rá fognak ébredni, hogy az Októberi Forradalom a legnehezebb nemzeti fejlődésproblémákra is alkalmazható tételeket és válaszokat hozott.

Így bontakozik, terjed szét a szocialista forradalom eszméje szerte a Földön, s azok a népek, amelyek *most* lépnek majd az Októberi Forradalom hirdette útra, mindig újra bizonyítani fogják annak igazát. Hosszú folyamat ez, kétségtelen, de e hosszú korszakban fokozatosan erősödik a szocialista világrendszer is, s ennek nyomán megnő kisugárzása, demonstratív befolyása és gyakorlati segítőképessége. A szocialista világrendszer törté-

nelmet meghatározó jellege így egyre szélesebb bázison, magas színvonalon jut érvényre. És Október emléke nem halványodik el, mert hosszú ideig újra és újra egész sor nép számára jelent kiindulópontot.

AZ OKTÓBERI SZOCIALISTA FORRADALOM ÉS MAGYARORSZÁG

Hazánkban különös hangsúlyt kap a forradalom ünnepe. Ennek, az Októberi Forradalom jelentőségének természetes felismerésén és megbecsülésén túl számos oka van. Az első győztes szocialista forradalmat a Magyar Tanácsköztársaság követte a történelemben, s ezzel népünk 1919-ben a forradalmi népek első sorába került. A magyar proletárforradalom emléke büszkeséggel tölt el minket: 1848—49 óta nem figyelt ránk így Európa. És még közelebbről: 1918—20-ban, Oroszországban százezer magyar vöröskatona küzdött a fiatal szovjet állam oldalán. E harcokban, a megpróbáltatások idején kezdődött barátságunk, a máig ható eleven kapcsolat. Élnek még a 19-es veteránok közül, akik személyes tapasztalat alapján tanúsíthatják, hogyan fogadták a Tanácsköztársaság győzelmének és megkapó eredményeinek hírét az élet-halálharcot vívó szovjet köztársaságban, és hogy milyen leverten fogadták a túlerővel, az árulókkal folytatott harcban elszenvedett bukását. Akkor olyan volt a helyzet, hogy nem segíthettek rajtunk.

A magyar kommunisták tudták, hogy a szovjet nép barátsága nagy fontosságú lesz a magyarság életének alakulásában. A levert, meggyötört magyar népet a Szovjetunió példája lelkesítette harcra, biztatta kitartásra egy új jövő reményében. És valóban, 1945-ben a szovjet harcosok hozták el népünk számára a szabadságot. Felemelő érzés, boldogító tudat, hogy 1919-hez hasonló vereség mégegyszer nem következhet be: népeink immár egyek a Nagy Októberi Szocialista Forradalom eszméinek, a kölcsönös elkötelezettség tudatának jegyében.

A szocializmust építő magyar nép semmilyen veszély és megpróbáltatás közepette nem áll egyedül többé. Mindnyájunkat eltölt az az erőt adó gondolat, hogy a Szovjetunió mellettünk áll: gazdasági és kulturális, politikai és katonai vonatkozásban egyaránt segíti hazánkat. Hogy milyen előnyök származnak ebből a magyar népre, azt vitadöntően szemlélteti, hogy a Szovjetunióból hozzuk be az ipar számára szükséges nyersanyagok több mint egyharmadát, míg a Szovjetunió veszi át a gépipari kivitelünknek majdnem a felét. Pártunk Központi Bizottsága jogosan jelentette ki: *„A magyar-szovjet barátság ápolása és fejlesztése függetlenségünk, szabadságunk megőrzésének záloga, országunk gazdasági és kulturális fejlődésének rendkívül fontos tényezője."* Nyugodtan kimondhatjuk: ezek a szavak dolgozó népünk döntő többségének meggyőződését fejezik ki. Egyre többen értik meg nálunk, hogy a Szovjetunióhoz való viszony ma már nemcsak az emberek szigorúan vett politikai szemléletének fokmérője, hanem az általános emberi színvonal lényeges eleme a fejlődni-tudás vizsgakérdése is egyben.

Soha ilyen bensőséges baráti légkör nem uralkodott a két ország kapcsolatában, mint éppen most, amikor hazánk gazdasági és politikai életének színvonala erőteljes felzárkózást mutat nagy barátjához, a Szovjetunióhoz. Közéletünk egyre egészségesebben fejlődik, egyre több feltételét tudjuk biztosítani a szocialista életmód és gondolkodás általánossá válásának.

Borúlátásra nincs okunk, de nem lehetünk minden tekintetben elégedettek sem. Rengeteg feladat, nehéz probléma, sok gond van előttünk.

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom arra tanít bennünket, hogy a nagy álmok és tervek megvalósításához állhatatosságra, fáradhatatlanságra, szorgalomra és sok-sok tanulásra van szükség. Külön-külön és együtt csak így lehetünk méltók nagy korunkhoz, az Októberi Forradalom jövőbe néző, jövőt teremtő hőseihez. Az ő dolguk rendkívül nehéz volt. A miénk se könnyebb, csak más természetű: nekünk, mai nemzedékeknek kell végső győzelemre vinni az egyetlen emberséges társadalmat: a szocializmust. Ehhez éppoly egész emberségre, teljesértékű emberi magatartásra van szükség, mint a kezdet kemény harcaihoz.

Javasolt irodalom:

— Pártélet 1967. 3—7. szám.
— Társadalmi Szemle 1967. 7. szám.

ÜNNEPRE KÉSZÜLÜNK

EGY MAGASABBEGYSÉG POLITIKAI APPARÁTUSÁNAK ELKÉPZELÉSEI A NAGY OKTÓBERI SZOCIALISTA FORRADALOM 50. ÉVFORDULÓJÁNAK MEGÜNNEPLÉSÉRE.

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom 50. évfordulójának méltó megünneplése felelősségteljes munkát ró néphadseregünk politikai apparátusára, párt- és KISZ-szervezeteire. Egységünk pártpolitikai apparátusa — annak tudatában, hogy olyan nagyjelentőségű politikai feladatról van szó, amely gerincét képezi munkánknak, amelyhez hónapokon, sőt éveken át kötődik minden más célkitűzés, amelyből fakad egész tevékenységünk tartalma, formája és módszere, látva a nevelési céljaink érdekében kiaknázható lehetőségeket — nagy gonddal és körültekintéssel készül az évfordulóra.

Megpróbálunk — a teljesség igénye nélkül — elemző módon beszámolni munkánkról, terveinkről, elképzeléseinkről. Vázlatosan ismertetjük mit tettünk eddig, hogyan épül bele az évforduló nevelőmunkánk egészébe, mit szándékozunk tenni az elkövetkezendő időszakban.

A feladatok zöme még hátra van, részleteiben még most fogalmazódnak meg a tennivalók. Ezt az írást gondolatébresztőnek szánjuk politikai munkásaink számára, mintegy segítségül a konkrét és részletes teendők kimunkálásához.

MUNKÁNK ELVI ALAPJAI, CÉLKITŰZÉSEK:

Az évforduló programjának előkészítése időszakában mindenekelőtt tisztáztuk azokat az általános és a hadsereg vonatkozásában sajátos nevelési célokat és feldatokat, amelyek meghatározzák munkánk tartalmát. Pártszervezeteink, politikai munkásaink tanulmányozták a Nagy Októberi Szocialista Forradalom évfordulójának méltó megünneplésével foglalkozó dokumentumokat, határozatokat. Így az MSZMP Központi Bizottságának január elején nyilvánosságra hozott, továbbá az MSZMP KB 1967. február 15-i, általános célkitűzéseket tartalmazó határozatait, illetve az MSZMP Néphadseregi PB., valamint a járási jogú Végrehajtó Bizottságok sajátos feladatokat is meghatározó határozatait és állásfoglalásait.

A dokumentumok — amelyek tevékenységünk elvi alapját szolgálják — tanulmányozását követően az alábbi főbb célkitűzéseket és az ezekből következő nevelési feladatokat állítottuk munkánk középpontjába.

a) Bemutatva a szovjet társadalom fél évszázados eredményeit, a szovjet nép hősi harcát, erőfeszítéseit és mai életét; méltatva a Szovjetunió szerepét a világpolitika alakulásában erősíteni személyi állományunkban a szocialista társadalmi rend fölényében és végső győzelmében vetett hitet, elmélyíteni az első szocialista ország és népe iránti megbecsülés és szeretet érzését.

b) A proletárinternacionalizmus elvei alapján, a két nép forradalmi hagyományaira támaszkodva elmélyíteni a testvéri barátság és szövetség érzését a Szovjetunióval és népeivel.

c) Meggyőzően bizonyítva a Szovjet Hadsereg morális nagyságát, technikai erejét és magas szintű harckészültségét, tovább erősíteni magasabbegységünk valamennyi katonájának tudatában a hadseregeink közötti fegyverbarátság érzését.

d) Az évfordulóval kapcsolatos minden tevékenységünk szolgálja a személyi állomány tudatának szocialista átformálását, a szocialista hazafiság elmélyítését, serkentsen az egységek előtt álló kiképzési- és harckészültségi feladatok sikeres végrehajtására.

Mindezek a tartalmi célkitűzések és nevelési feladatok nem önállóan-, egymástól elkülönítve érvényesítendő szempontokat jelentenek, hanem egymással kölcsönösen összefüggő egységet alkotnak. De nem különülnek el nevelőmunkánk egészétől sem, szerves részét képezik annak. Az évforduló megünneplése nem jelent gyökeres változást munkánkban, mégis azt várjuk — mint erre a közelmúlt tapasztalatai már utalnak is —, hogy a politikai tömegmunka valamennyi területén a fokozottabb értelmi és érzelmi hatás elérése érdekében, politikai munkásaink a formák és módszerek széles skáláját alkalmazzák majd, felfrissítve a régit, keresve az újat, a korszerűbbet.

A konkrét gyakorlati munka során kiemelt jelentőséget tulajdonítunk annak, hogy megtaláljuk a helyes arányt — az állomány minden rétegénél — a különböző formák és módszerek alkalmazása tekintetében. A kitűzött célok érzelmi ráhatás nélkül, pusztán az ismeretek gyarapításával nem érhetők el. Belső meggyőződés, gyakorlati tettekre késztető érzelmi azonosulás elérése a cél. Nevelőmunkánkban odáig kell eljutnunk, hogy a személyi állomány részéről végső soron aktív tevékenységben, magatartási formákban jusson kifejezésre a meggyőződés.

Tevékenységünk nem szűkülhet le az elkövetkező néhány hónapra. Az évforduló megünneplése túlmutat az Októberi Forradalom dátumán. Igazolva látjuk ezt a megállapítást, ha figyelembe vesszük a történelem menetét azt, hogy 50 évvel ezelőtt már nálunk is elkezdődött a forradalmi folyamat, hogy az Októberi Forradalom a kezdet, s azt elsőnek a Magyar Tanácsköztársaság követte. Ezért munkánknak gyakorlatilag bele kell torkolnia a forradalmat követő, és a hazánkban lezajló események méltó megünneplésébe.

ELŐKÉSZÍTÉS, TERVEZÉS

Tapasztalataink szerint parancsnokaink, politikai munkásaink, párt és KISZ-szervezeteink megértették a vázolt célkitűzéseket, és tevékenységüket már eddig is azok megvalósítása érdekében fejtették ki. Elmondhatjuk, a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 50. évfordulójának megünneplése a politikai tömegmunka középpontjába került. A Forradalmi Ifjúsági Napok rendezvényei, a tavaszi ünnepekről való megemlékezések, a KISZ akcióprogramjai alapján kifejtett tevékenység, az öntevékeny művészeti csoportok bemutatói és más feladatok teljesítése azt bizonyítják, hogy sikeresen elkezdődött és egyre nagyobb lendülettel folyik a feladat végrehajtása. Színesebbé, sokrétűbbé, differenciáltabbá vált a munka; szorosabbra fűződött a kapcsolat az ideiglenesen hazánkban állomásozó szovjet alakulatok, a területi szervek, a tömegszervezetek és alakulataink között. Megpróbáljuk röviden vázolni célkitűzéseink, feladataink végrehajtásának útját, továbbá problémáinkat az előkészítés időszakában, a tervezés és a végrehajtás során.

Alakulatainknak, a felsőbb szintű határozatok, állásfoglalások és munkatervek útmutatásával készült tervei, megvalósuló programjai tükrözik a helyi szükségleteket és lehetőségeket, az adott viszonyokra vonatkoztatott konkrét és részletes feladatokat. Az évforduló jelentőségének megfelelően szükségessé vált egységenként egy, a párt, a KISZ, a politikai szervek elképzeléseit és részterveit átfogó komplex terv és forgatókönyv kidolgozása, amely a tartalmi célkitűzések számbavétele mellett részletesen taglalja a megvalósítást szolgáló formákat, módszereket is. A munka hatékonyságának érdekében, észszerűen gazdálkodva az erők és eszközök adta lehetőségekkel, helyőrségen belül összehangolták terveiket egyrészt az alakulatok, másrészt az alakulatok és a területi szervek, és ahol erre mód nyílt, megtörtént a tervegyeztetés a szovjet alakulatokkal is. Ezt a munkát mindenütt a helyőrség legmagasabb szintű politikai apparátusa és a fegyveres erők klubja koordinálta.

A tervek elkészítését megelőzően körültekintő felmérést végeztek alakulataink politikai munkásai. Ez két irányú volt: egyrészt kiterjedt az alakulaton belüli lehetőségek számbavételére, másrészt a külső feltételekre.

Az alakulaton belüli lehetőségek számbavételekor megvizsgálták, hogy mennyiben rendelkeznek az ismeretterjesztés és a művészi munka személyi feltételeivel; mennyiben támaszkodhatnak a belső, illetve milyen mértékben szükséges külső erők igénybevétele. Rendelkezik-e az alakulat megfelelő művészeti csoportokkal, szakkörökkel, azok milyen feladatok megoldására képesek, stb. Hasonlóképpen felmérték az anyagi és a technikai feltételeket is.

A külső feltételek elemzését a helyőrség többi alakulatai, és a társadalmi szervek sajátos feladatainak és adottságainak számbavételével kezdték. Megvizsgálták, melyek azok a feladatok, amelyeket közösen oldhatnak meg (filmfesztiválok, vagy más, nagy tömegeket felölelő rendezvények), és azok gyakorlati végrehajtásában hogyan nyújthatnak egymásnak segítséget (művészeti csoportok műsorcseréje, stb.). A helyőrség alakulatai közötti koordináció sok fölösleges munkától szabadíthatja meg a politikai munkásokat. Az elmondottak vonatkoznak a társ fegyveres testületekkel való kapcsolat kialakítására is.

Különös figyelmet érdemel a helyi szovjet alakulatokkal a megfelelő kapcsolat megteremtése. Elsődleges szerepe van ennek a két hadsereg barátságának elmélyítése szempontjából (közös rendezvények, baráti találkozók, stb.).

Nagy gondot és körültekintést igényel a helyi társadalmi- és tömegszervezetekkel való kapcsolat kialakítása. Alakulataink fokozott figyelmet fordítottak, és operatív kapcsolatot teremtettek a Magyar-Szovjet Baráti Társaság helyi szerveivel. Az MSZBT munkatársai nagy tapasztalattal rendelkeznek a barátság ápolásában, és sok hasznos módszert ismernek, amelyeket eredményesen hasznosíthatnak az alakulatok. Legtapasztaltabb munkatársaikat meghívják munkaértekezleteikre, velük együttműködési tervet dolgoznak ki. Elsősorban rájuk támaszkodnak a Szovjetunióval, a forradalommal kapcsolatos filmek, kiállítási anyagok, plakátok és más szemléltető eszközök beszerzésének, biztosításának tekintetében.

Alakulataink, a lehető legteljesebb mértékben vesznek részt a helyi közművelődési intézmények és társadalmi szervek munkájában. A parancsnokok és a vezető politikai munkások már a tervezésbe bekapcsolódtak. Az együttműködésre elsősorban a művészeti munkában nyílik lehetőség. Művészeti csoportjaink és szólistáink — adottságaikhoz mérten — részt vesznek a for-

radalom évfordulója tiszteletére rendezett művészeti bemutatókon, szavaló versenyeken, stb. Személyi állományunk tagjai részt vesznek az évforduló alkalmából rendezett vetélkedőkön. Több alakulatunk csoportos látogatást szervez a területi szervek által rendezett filmbemutatókra, fesztiválokra, kiállításokra.

A külső feltételeknél vettük számba a tömegkommunikációs eszközöket, a rádiót, a TV-t, a folyóiratokat, a könyvkiadást, stb. A „Népművelés" és egyéb szakfolyóiratok útján már jó előre tájékozódtunk a rádió és TV tevékenységéről, a jubileumi év műsorairól. Ezeket szervesen beépítettük programjainkba. A sajtótermékek közül elsősorban a „Szovjetunió", az „Asszonyok" és a „Szovjet Híradó" című képes folyóiratokat használjuk fel. A bennük foglalt irodalmi, művészeti és dokumentációs anyagok nélkülözhetetlenek munkánkban.

LEHETŐSÉGEK A MUNKA MEGVALÓSÍTÁSÁRA

Az elmondottak figyelembevételével kell kialakítanunk azokat a konkrét formákat és módszereket, melyekkel a felsorolt nevelési célokat és feladatokat gyakorlatilag realizálni tudjuk.

Először is szeretnénk a figyelmet felhívni a programok, a foglalkozások ésszerű megszervezésére. Gondolunk itt pl. az új oktatási rendszer, és az oktatás tematikája által nyújtott lehetőség felhasználására, stb. A feladatok és a lehetőségek összhangjának megteremtésével sok felesleges munkát kerülhetünk el, illetve számottevő energiát szabadíthatunk fel.

Az 50. évforduló megünneplésének legkézenfekvőbb formája a *megemlékezés*, az ünnepi párt- és KISZ-taggyűlések. Az itt elhangzó *ünnepi beszédeknél* ügyeljünk arra, hogy azok hangvétele, stílusa méltó legyen az évforduló jelentőségéhez; tartalmilag ne ragadjon meg a holt általánosságoknál; legyen konkrét, hozza emberközelségbe a forradalom eseményeit és jelentőségét. A *taggyűléseket* lehetőleg használjuk fel a mozgalmi munkában, a katonai kiképzésben, általában a követelmények teljesítésében élöljáró elvtársak megjutalmazására.

A nevelési feladatok hatékony megvalósítása megköveteli, hogy az ismeret- és élményközlés *szélességében* is, *mélységében* is kiterjedt legyen, vagyis egyaránt alkalmazzuk azokat a formákat, amelyek az általános, mindenki számára elengedhetetlenül szükséges ismereteket nyujtják, és azokat, amelyek differenciáltan, az egyes kérdéseket mélyebben, teljesebben tárják fel.

A széleskörű *tájékozódást* segítik elő azok a *látogatások*, amelyek valamilyen vonatkozásban kapcsolatban állnak a Szovjetunió, a szocialista tábor és hazánk eddig elért eredményeivel. Csak néhány dolgot sorolunk fel az elképzeléseinkből:

— célszerű az olyan nagy szocialista létesítmények megtekintése, amelyeket szovjet segítséggel valósítottunk meg;

— az internacionalistákat és veteránokat nemcsak meghívjuk a laktanyákba, hanem meglatogatjuk őket otthonukban is.

— be lehet kapcsolódni az úttörő- és KISZ-szervezetek kutató munkájába, illetve hasznosítani lehet annak eddigi eredményeit;

— kirándulásokat szervezünk nagy történelmi események színhelyére, s itt idézzük fel méltó keretek között azok jelentőségét;

— megtekintjük a múzeumoknak az évfordulóval kapcsolatos kiállításait, valamint a hazánkban szereplő szovjet művészegyüttesek műsorait;

— részt veszünk azokon a határmenti találkozókon, amelyeket a területi szervek bonyolítanak le.

Szintén a széleskörű tájékozódást, *ismeretbővítést* segítik elő a különböző *kiállítások*. Alapvetően három kiállítás-formára nyílik lehetőségünk.

A fotóval és képszöveggel ellátott *tematikus kiállítások* az ismeretszerzést szolgálják. Tapasztalatunk, hogy a lehetőségeket nem mindig a legcélszerűbben hasznosítják. Gyakran találkozunk olyan elképzeléssel, hogy pl. „A Szovjetunió 50 éve" című kiállítást minden alakulat, sok alegység is el akarja készíteni. Ez semmiképpen sem vezethet jó eredményre. Arra kell törekednünk, hogy összefogva pénzügyi és egyéb erőinket, az ilyen nagy anyagot átfogó kiállításokat központilag készítsük el. Jó példa erre egyik magasabbegységünk kezdeményezése: politikai osztály szinten készítette el a választásokkal kapcsolatos kiállítási anyagot és vándorkiállításként, ütemterv alapján adta ki az egységeknek. Ne teljes, megbonthatatlan kiállításokat készítsünk. Azok a helyi anyagok, jellegzetességek és lehetőségek hozzáadásával kapják meg végleges formájukat. A magasabbegység szinten, illetve központilag elkészített kiállítások adjanak lehetőséget arra, hogy sajátos célkitűzéseiket az egységek érvényesíteni tudják.

A megfelelő tájékozódásnak szinte elengedhetetlen kelléke a *könyvkiállítás*. Ezzel a formával elsősorban akkor érhetünk el eredményeket, ha közvetlenül kapcsoljuk a tömegmunka más, konkrét formájához. Vagyis, ha pl. a Nagy Honvédő Háborúról előadássorozatot tartunk, akkor a vele párhuzamosan készített könyvkiállítás is ezt a témát dolgozza fel.

A könyvkiállítást előzze meg mélyreható előkészítő munka. Illeszkedjék bele, legyen egyik kiemelkedő láncszeme a könyvtár munkájának, az irodalmi nevelésnek. Ebben az időszakban kettős célt követünk: egyrészt minél több katona váljék „olvasóvá", másrészt, irányítsuk az olvasók figyelmét az adott téma irodalmára. Néhány ötlet, amivel ezt a munkát eredményesebbé tettük:

— megbíztunk öt könyvtárost, hogy megadott szempontok szerint készítsen ajánló bibliográfiákat. Az anyagok beérkezése után, azok felhasználásával, szerkesztettünk egy átfogó ajánló bibliográfiát és azzal ellátjuk valamennyi könyvtárunkat;

— a könyvtárosok kötelességévé tettük, hogy figyelő, szerzeményező munkájuk során folyamatosan biztosítsák könyvtáruk számára a megjelenő művek közül azokat, amelyek az évfordulóval kapcsolatosak;

— létre lehet hozni egy „külön gyűjteményt" azokból a művekből, amelyek elolvasása — vagy felhasználása a tömegmunkában — elősegíti nevelési céljaink elérését. A külön gyűjteményt a könyvtáron belül mélto környezetbe kell elhelyezni;

— a könyvtáros a külön gyűjteménnyel — vagy annak egy részével — meglátogathatja az alegységeket, ott kiállítást rendezhet, rögtönzött beszélgetéseket kezdeményezhet. Ilyen alkalommal célravezető helyszíni kölcsönzést alkamazni;

— javasoltuk könyvtárosainknak az „ajánló szolgálat" megszervezését, amelynek célja a figyelem, az érdeklődés felkeltése.

Ezt meg lehet valósítani játékos formában is. Több helyen találkoztunk irodalmi rejtvény-pályázattal, amely ezt a célt szolgálta. Lehet képes bibliográfiát készíteni. Számos olvasónál — a könyvtárosok tudják bizonyítani, hogy milyen sok van ilyen — a vizuális hatás döntő a választásban.

Okos kezdeményezés a „könyvtár-studió". Ezt úgy oldják meg, hogy érdekes, ötletes, irodalmi igénnyel összeállított műsort készítenek, s azt szalagra veszik, majd a könyvtárban, kölcsönzés közben, lejátszák.

Amennyiben a könyvanyag vonatkozásában problémák merülnek fel, akkor azokat a könyvtárközi kölcsönzés útján más könyvtárak segítségével oldhatjuk meg.

A kiállítás harmadik formája a *képzőművészeti kiállítás*..

A képzőművészeti alkotások felhasználásának lehetőségei szinte korlátlanok. Az önálló kiállítások megrendezése, képek alkalmazása előadások illusztrálására, irodalmi színpadok műsorában való alkalmazásuk stb., éppúgy lehetséges, mint a művek állandó jellegű elhelyezése a körletben, a klubokban, az olvasókban és másutt. Ezek a megoldások még az általános esztétikai nevelés szempontjából sem lényegtelenek.

Alaptörvényként kell elfogadnunk, hogy ne beszéljünk a Szovjetunió művészeti eredményeiről a művek bemutatása nélkül. Hol találhatók ilyen műalkotások? Múzeumokban, képtárakban, ezért egy-egy kirándulás alkalmával érdemes felkeresni azokat. Találhatók műalkotások kivetíthető mozgó és álló képekben is. A reprodukciók beszerezhetők árusítóhelyeken, de felhasználhatók a képzőművészeti ismeretterjesztő művek és az önálló albumok is.

Egyik alakulatnál a „Szovjetunió" és a „Szovjet Híradó" című folyóiratok képmellékleteit gyűjtötték össze és használták fel kiállítás megrendezésére. Ötletes házi megoldás, ami a kezdeményezőket dicséri.

A képzőművészeti nevelés során számításba kell venni, hogy a befogadók, a nézők között kevés a műértő. Ezért előadások megtartására, tárlatvezetésre stb csakis képzőművészethez értő, jó szakemberek kérhetők fel.

Amint látjuk, a képzőművészet felhasználásának nem kizárólagos formája a kiállítás. Szemléltető eszközként vagy a környezet esztétikai megformálásánál stb. ugyanolyan eredményesen alkalmazható. A képzőművészeti alkotások elsőrendű funkciója természetesen nem a tájékozódás elősegítése, hanem a *mélyreható érzelmi motiválás*. Ahhoz, hogy az értelmi ráhatás belső meggyőződéssé váljék, elengedhetetlenül szükséges a különböző művészeti ágak nyújtotta lehetőségek legteljesebb felhasználása. Ezzel ugyanis *egyszerre tudunk ismereteket közölni* — tekintve, hogy az egyes műalkotások koruk társadalmi-emberi viszonyait tükrözik vissza — *és tudjuk a személyi állomány érzelmi hozzáállását befolyásolni*. Az eddigiektől eltérően, jelen esetben sokkal jobban törekednünk kell az elmélyültebb ismeret-nyújtásra és meggyőzésre.

Az *irodalom* felhasználásának egyik leghatékonyabb formája az irodalmi színpad bemutatója. Ismert forma, részletesen nem beszélünk róla. Arra szeretnénk csak a figyelmet felhívni, hogy a „mindent-akarás" helytelen koncepcióját feltétlenül kerüljék el a csoportok, vagyis a műfaj törvényszerűségeit, és a helyi lehetőségeket ebben az esetben is hangolják össze.

A más formákban megvalósított iradolmi rendezvények (irodalmi est, ankét, író-olvasó találkozó, felolvasó estek, szovjet költészet fesztiválja stb.)

szokásos hibáinak elkerülésére legalkalmasabb mód egy aktív, irodalmat értő, szerető és előadni tudó kis csoport közreműködése, ami biztosíthatja a program zavartalan, színvonalas lebonyolítását.

Nagy lehetőségek rejlenek a *filmek* felhasználásában is. Tervünkben szerepel a szovjet film hetének, illetve hónapjának megrendezése. Két probléma jelentkezik ezek sikeres kivitelezésében. Az egyik, az a még ma is tapasztalható igénytelenség, hogy nem szervezik meg a filmhét, vagy hónap ünnepélyes megnyitását, nem készítik fel az embereket a filmek fogadására és a film által kiváltott hatások kiaknázására.

A másik probléma a filmek hozzáférhetetlensége. Ennek enyhítésére a következőket javasoljuk:

— ne csak a nagy, egész estét betöltő játékfilmek bemutatására törekedjünk, hanem más műfajban készült filmek programba állítására is;

— a filmeket ne csak a Honvéd Filmkölcsönzőtől, hanem a MOKÉP-től, az MSZBT-től, más országos vagy megyei filmraktártól is szerezzünk be.

— ünnepi filmhetet vagy hónapot csak ott rendezzünk, ahol a filmek vetítésének technikailag és akusztikailag egyaránt biztosítottuk a feltételeit;

— külön figyelmet fordítunk az évfordulóra készülő filmek bemutatására és felhasználására (pl. Vörös jelek a hadak útján), meghívjuk a filmek alkotóit. Meghirdetjük a pályázatot a KISZ KB felhívásához csatlakozva, hogy a „Vörös jelek a hadak útján" és a „Senki nem akart meghalni" című filmekről írjanak a katonafiatalok tanulmányokat, amiket hasznosítani tudunk filmvitákon, ankétokon, megbeszéléseken. A színvonalas tanulmányokat — ebből a célból — a politikai osztály kiadványában összegyújtve közreadjuk, a legjobbakat pedig eljuttatjuk országos értékelésre.

Felhívjuk a figyelmet a TV filmmúzeum sorozatának megtekintésére, amely egyaránt jelentős a Nagy Októberi Szocialista Forradalom évfordulója és a filmesztétikai nevelés szempontjából.

Nem tárgyaljuk itt külön a *diafilmek felhasználási* és alkalmazási lehetőségeit, mert ezek közismertek. Néhány gondolatot mégis szükségesnek tartunk megjegyezni. A diafilmeket más formák kiegészítésére (előadások illusztrálására, bemutatására, szellemi vetélkedők, irodalmi műsorok vizuális kiegészítésére, irodalmi színpadoknál önálló elemként, vagy vetített háttérnek stb.) kell és szabad felhasználni, mert önálló rendezvényként viszonylag ritkán alkalmazhatók.

Az utóbbi időben már megjelentek és a közeljövőben még meg fognak jelenni a „Magyar internacionalisták Szovjet-Oroszországban", „A Nagy Október és a világ", a „Nagy Októberi Szocialista Forradalom és az intervenciós háború", a „Szovjetunió gazdasági fejlődése", a „Magyar-Szovjet Barátság történetéből", a „Szovjetunió és a Varsói Szerződés országainak legyőzhetetlen katonai ereje" című diafilmek. Ezeket célszerű egy-egy előadás vagy beszélgetés — eseteg klubest programjának lebonyolítása közben, a politikai tájékoztatók vagy politikai oktatás keretében stb. bemutatni, felhasználni.

A *zene* felhasználásához csak annyit, hogy a legtöbb foglalkozási formánál (irodalmi színpad, találkozók stb.) alkalmazni lehet. Önálló rendezvényként hanglemezest szervezhető. Tervbe vettük szovjet tánczenei fesztivál megrendezését is.

A felsoroltak — adott lehetőségeink figyelembevételével — részben vagy teljesen az öntevékeny művészeti csoportok közreműködésével is megoldhatók.

A kitűzött célok megvalósítását *előadássorozatokkal* és a hozzájuk kapcsolódó *csoportos beszélgetésekkel* tehetjük teljesebbé. Ezeket a foglalkozásokat feltétlenül igazítsuk az oktatás tematikájához, vagy más foglalkozási formával párhuzamosan alkalmazzuk. Az előadás és beszélgetés lehetőséget nyújt a *mindenre kiterjedő ismeretközlésre, a tudományos bizonyításra, a hiteles meggyőzésre.* A Nagy Októberi Szocialista Forradalom jelentőségének kiemeléséhez mindez elengedhetetlenül szükséges. Ennek a formának alkalmazása során a következőkre ügyeljünk:

— az előadókkal és a beszélgetések vezetőivel minden esetben előre tisztázni kell a feladatot, a célkitűzést, a téma „határait" és „mélységét";

— nem lehet egyetlen témáról sem úgy beszélni, hogy ne szemléltessünk;

Az előadásokat és a beszélgetéseket — az ismeretek nyujtása és gyarapítása mellett — a hallgatóság szempontjából élményszerzési alkalmakká kell tenni.

Tudjuk, hogy a leírtak nem új fogalmak, hogy ezek betartására, figyelembevételére nemcsak most van szükség. Jelen esetben azonban különösen hangsúlyoznunk kell, ha el akarjuk érni nevelési célkitűzéseinket.

Az eddig felsoroltakat, tehát a széleskörű és a mély ismereteket nyújtó formákat, az érzelmi és értelmi meggyőzést együttesen, ki lehet egészíteni azokkal a foglalkozási formákkal, amelyek a megszerzett ismereteket és élményeket aktív formában dolgozzák fel: *találkozókkal, vetélkedőkkel, játékokkal.*

Attól függően, milyen eszmei-politikai célkitűzések szolgálatában szervezzük a *találkozókat,* a következőket lehet meghívni vendégként:

— a Magyar Partizán Szövetség útján olyan internacionalistákat, akik részt vettek különböző nemzetközi brigádokban, küzdöttek a szocialista eszme, az új társadalmi rend győzelméért;

— a szovjet elvtársaktól olyanokat, akik részt vettek a Nagy Októberi Szocialista Forradalomban, az intervenciós erők ellen vivott küzdelemben, akik harcoltak a II. világháború időszakában, esetleg a hazánk felszabadításáért folyó harcokban;

— olyan veteránokat, akik a Magyar Tanácsköztársaság idején vöröskatonák voltak; olyanokat, akik részt vettek az ellenállási mozgalomban, az illegális pártmunkában, akik harcoltak a szovjet hadsereg oldalán hazánk felszabadításáért;

— előfordulhat, hogy nem egy-két személyt, hanem küldöttséget, kisebb-nagyobb csoportot látunk vendégül. Ezekben részt vehetnek komszomolisták, a katonai kiképzés élenjárói, sportolók, öntevékeny művészeti csoportok tagjai stb.

A szovjet vendégekkel való találkozás egyik általános problémája a nyelvi nehézség áthidalása. Ezért minden esetben gondoskodni kell megfelelő létszámú tolmácsról. Megoldásként javasoljuk — ahol erre lehetőség van —, meghívni a középiskolák orosz nyelvszakos osztályainak tagjait, akik segítségünkre lehetnek az említett nehézségek leküzdésében.

Fel kellett figyelnünk egy olyan jelenségre is, amely az eddigiek során akadályozta a találkozók hatékonyságát. Gondolunk itt arra, hogy különösen egy-két szovjet vendég vagy kisebb csoport esetében — a meghívottak közvetlenül nem találkoztak a személyi állománnyal, mert azok a parancsnokság

vendégeivé váltak. Az történik ilyen esetekben, hogy az előadás vagy a beszéd megtartása után a meghívottak valamelyik irodában találják magukat, itt megvendégelik őket, s ezzel befejezettnek tekintik küldetésüket. A katonák legtöbb esetben csak addig látják a vendégeket, amíg azok a beszédet elmondják.

A vendégek számától függően a találkozókat általában két nagy csoportba lehet osztani. A rendezvények egyik csoportját képezik azok az esetek, amikor egy-két személy van csupán jelen, mint meghívott. Ilyenkor legcélravezetőbb az előadásos, beszélgetéses formák alkalmazása, az élménybeszámolók.

Nagyobb csoportok meghívása, vendégül látása esetén körültekintőbb munkát kell végeznünk. Ilyenkor követelményként előtérbe kerül a programszerűség, a találkozók részleteinek gondos megtervezése, a tervben foglalt feladatok pontos végrehajtása. Elkerülhetetlen ebben az esetben az adott feladat végrehajtására kijelölt operatív bizottságok létrehozása. A bizottságokkal tisztázni kell a feladatot, „menet közben" többször is be kell számoltatni őket az előkészítés állapotáról, utána pedig értékelés tárgyává kell tenni a kötelességek teljesítését.

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom 50. évfordulója jelentőségének tudatosítását segíthetjük a különböző *játékok* lebonyolításával is. Azért szólunk külön is erről, mert ez a lehetőségeknek olyan területe, amely módot nyújt sokféle eszmei célkitűzés egyidejű megvalósítására, és lehetővé teszi a különféle tartalmi követelmények összefogását egyetlen alkalom keretében. Továbbá azért, mert ezt a formát a katonafiatalok kedvelik, szívesen fogadják, és tömegesen vesznek részt benne, ahhoz azonban, hogy a benne rejlő lehetőségeket sikerrel aknázhassuk ki, körültekintő munkára van szükség.

A magasabbegységeknél „Ki mit tud a Szovjetunióról" és „Ki mit tud a szocialista országokról" címszóval terveznek szellemi vetélkedőket, amivel kapcsolódnak az országosan kibontakozó játékokhoz. Egyik magasabbegységünk ezen túlmenően megrendezi a „Fegyvernemek vetélkedőjét" is. Ez két szempontból is hasznos: egyrészt, mert a katonai feladatok teljesítését segíti elő, másrészt a vetélkedőket felhasználják a Nagy Októberi Szocialista Forradalommal összefüggő ismeretek bővítésére is, mivel a követelményeket ennek megfelelően határozzák meg.

Azt tervezzük, hogy a fent említett játékokat megfelelő tagoltságban bonyolítjuk le. Ezt úgy érjük el, hogy a vetélkedőket az alegységeknél rendezzük meg először, ezután kerül majd sor a középdöntőkre, végül pedig a csapatdöntőkre. Az alakulatok győztes csapatai csak ezek után mérik össze erejüket magasabbegység szinten.

Játékokat lehet úgy is szervezni, hogy azok nem illeszkednek bele egy nagyobb rendszerbe, hanem egyedi rendezvényeknek tekinthetők.

Ezek megszervezése és lebonyolítása három jól megkülönböztethető és elhatárolható területen lehetséges:

1. írásos formában,
2. csapatrádió segítségével,
3. összejöveteleken.

Hogy munkánk eredményes legyen — beleértve a tervezés és megvalósítás időszakát egyaránt — állandó és körültekintő *tájékoztatásra* van szükség.

Ezért javasoljuk és szorgalmazzuk többek között magasabbegységeknél és klubokban a rádió- és TV figyelőszolgálat létrehozását. A figyelőszolgálat rendszeresen tájékoztatja az egységeket és alegységeket a célkitűzéseinkkel összefüggő, műsortervekben szereplő adásokról. A tájékoztatást követi a gyakorlati feladat: programba állítani és megszervezni az adások hallgatását, illetve megtekintését: hasznosítani az elhangzottakat, illetve látottakat. Így nyílik mód arra is, hogy — amennyiben az adás időpontja nem megfelelő — akkor a műsort (főleg rádió esetében) magnóra veszik és később, tetszés szerinti időpontban hasznosítják. Ilyen eljárásokkal érhetjük el azt, hogy pótolhatatlan lehetőségeket ne mulasszunk el.

Az elmondottak, a felvázolt lehetőségek a mi terveinket, elképzeléseinket tükrözik, így természetszerűen nem teljesek, nem terjednek ki minden részletkérdésre. A konkrét javaslatokon, ötleteken túlmenően, elsősorban a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 50. évfordulójának méltó megünneplését biztosító munka menetét, folyamatát, komplexitását próbáltuk érzékeltetni. Így, reméljük segítséget nyújtottunk ahhoz, hogy a nevelési célkitűzéseket az egységek eltérő körülmények között is meg tudják valósítani.

VÁLTOZATOK A FORRADALOM TÉMÁJÁRA

(IRODALMI ÖSSZEÁLLÍTÁS AZ OKTÓBERI FORRADALOM ÉVFORDULÓJÁRA)

A három tételes műsor a téma három varriációját tartalmazza. Ha a körülmények úgy kívánják, azok bármelyike elhagyható, minthogy az egyes részek önmagukban is kerek egészet alkotnak.

Az első ciklus igyekszik Lenint emberi közelségbe hozni. Érzékeltetni kívánja a forradalomra gyakorolt szuggesztív hatását, és meg akarja mutatni, hogy mit jelent — az Ő szellemében — ma forradalmárnak lenni.

A második ciklus dinamizmusa a forradalmat közvetíti. A válogatás a Nagy Októbert jeleníti meg, és bemutatja világot formáló erejét.

A harmadik ciklus szubjektív líra. A mai mindennapok embere vallomást, hitet tesz a forradalom mellett..

A második és harmadik ciklus irodalmi anyagából a rendező szabadon választhat. Az összeállítások — jellegük miatt — egyformán alkalmasak klubkeretek közötti bemutatóra és színpadra is. Az utóbbi esetben élhet a rendező tömeghatással, térforma módosulásokkal, sőt a fényeffektusokat is igénybe veheti. Meg kell jegyezni, hogy a műsor — az adott helyzetet jól ismerő rendező számára — megfelelő rövidítéssel, a legpuritánabb formában is helyt áll, mert a kifejezni kívánt gondolat, hamis pátosztól mentes sallangtalanságában valóságos, élő problémát közöl.

Az egyes ciklusok elé zenei betét kívánkozik, amely szervesen beépülne az irodalmi anyagba. A filmjavaslat pusztán elképzelés. Amennyiben komplexitásra törekednek a rendezők, úgy bekapcsolhatják ezt a művészeti eszközt is. Ha alkalmazzák a javasolt filmek valamelyikét —, akkor egy műsorban egy vagy két ciklusnál több nem mutatható be.

I. ciklus

„LENIN"

Az első ciklus anyagának válogatása Lenint, az embert kívánja bemutatni. Ez az alapgondolat meghatározza a rendezés munkáját. Elsőrendű követelmény — bármelyik szemelvény előadásánál — az előadóktól: eszköztelen puritanizmus, majdnem „hétköznapi" közlés. A nagy írók (H. G. Wells, Barbusse, R. Rolland, Gorkij stb.) egytől-egyig a hétköznapok munkálkodó, örömökben és gondokban tevékenykedő Leninjét lepik meg. Tehát az egyszerű embert és nem a korszakos hőst, az emberiség kimagasló vezéralakját. Éppen ezért szinte tilos az édeskés, romantikus, álpátoszos elő-

adásmód. Az indító Majakovszkij vers szavalója hozza előadásában azt a féltő szeretetet, amely eluralkodik a költőn, amikor Leninre gondol, viszont a záró Brjuszov vers emelkedettebb hangsúlyt kap. Lázas lüktetéssel már érzékeltetnie kell a következő ciklus forrongó-, forradalmi levegőjét. Nagyon hatásos lenne az első ciklust Beethoven: Harmadik szimfóniájának (Eroica) első tételével indítani. A mindent vállaló hős, fiatalos lendülete emeli magasba ezt a tételt. Nem kell végig játszani, erre úszik rá a Majakovszkij vers. A záróvers közben indulna a mű negyedik tétele, amely azt sugározza, hogy minden küzdelem ellenére is, érdemes vállalni a hősi, egyedül emberhez méltóan termékeny életet. (A zene átfut a következő ciklus indításához és ott átveszi helyét egy forradalmi dal.)

A lemez megtalálható: Beethoven: Harmadik szimfónia (Eorica) LPX 10785.

Filmjavaslat

Dokumentumfilmek:
Visszaemlékezések Leninre (Fekete-fehér kesk. 40 perc.)
Az orosz csoda I—II. (Norm.: 6262 m. Kesk. 2575 m.)

Diafilm:
Lenin I—II.

Játékfilm:
Történetek Leninről. (Norm.: 3200 m. Kesk. 1240 m.)
Szovjet film — 1957. Rendezte: Jutkevics.

Narrátor:

„Itt az idő:
Lenin jelszavait
harsogja újra szét a szél!"

Versmondó:

VLAGYIMIR ILJICS LENIN
— részlet Majakovszkij poémájából —

„Az ember: hajó
a szárazföldön."
Leéli
életét,
s ezalatt
sok kagyló
sáros-zölden
az oldalára rátapad.
Aztán,
hogy megúszta
a háborgó vihart,
testét
a napfényben meghúzza,

letörli
a zöldszakállas
hinárt
s a lila nyálkát,
mit rákent
sok meduza.
Én
Lenin napjának
fényében tisztulok,
hogy továbbvigyen
a forradalom sodra.
Verssorok ezrei!
Mindenem viszolyog,
ahogy gyerek szisszen fel
hamis hangokra.
Fejére tűznek dicsfény-koronát,
de félek,
hogy ezzel elfedik
Lenin
hatalmas homlokát,
az igazit,
a bölcset,
az emberit.
Félek,
hogy a mauzoleum
és a menet
szertartásos
kényszerűsége
elárasztja,
mint émelyítő kenet,
azt, ami Lenin
egyszerűsége.
Érte,
mint szemem fényéért,
remegek,
nehogy, sziruppal
meghamisítva lássam.
Szívem szavaz,
nem írnom nem lehet,
Ez a megbízatásom.

Narrátor:

Olyan írásokat válogattunk össze, amelyek Leninről, emberi tulajdonságairól, küzdelmeiről, hétköznapi életéről szólnak. Kortársak írásaiból, akik egy félévszázad távlatából is emberi közelségbe hozzák azt, akit az egész világ elismer, csodál, akinek eszméi, s zseni-

alitása új korszakot nyitott az emberiség történetében. [H. G. *Wells* angol író: „Oroszország árnyékában" — A Kreml álmodója c. fejezetből — részlet]

I. szereplő

„Végül eljutottunk Leninhez, és ott találtuk a kis embert a nagy íróasztal mögött egy jól megvilágított helyiségben, ami olyan volt, mint egy palotaterem. Úgy véltem, hogy az íróasztalon elég nagy a rendetlenség. Leültem egy székre az íróasztal egyik sarkán és a kis ember — a lába alig érte a földet, amint a széke szélén ült — karját egy oszlopszerűen emelkedő irathalmaz köré és fölé rakva felém fordult, hogy szemtől-szembe beszéljen velem. Kitűnően beszélt angolul...

Úgy mondták nekem, hogy Lenin oktató hangon beszél az emberekkel. Ez alkalommal biztos, hogy nem így történt... Leninnek kedves, gyorsan változó, barnás arca van, a mosolya élénk, és az a szokása, hogy mondanivalójának szünetében felfelé fordítja az egyik szemét. Nem nagyon hasonlít fényképeire, minthogy azok közé tartozik, akiknél az arckifejezés változása nagyobb jelentőségű, mint az arcvonásaik. Beszéd közben kissé gesztikulált. Gyorsan beszélt, nem volt benne semmi mesterkélt, képmutatás vagy tartózkodás, úgy beszélt, ahogy egy jófajta tudós beszél...

Amíg beszéltem vele, majdnem meggyőzött engem is...

Narrátor:

Tizenegy évvel később így ír Wells „Önéletrajzában"

1. szereplő:

Vonakodom elismerni a történelem „nagy ember" — felfogását, de ha arról van szó, hogy kik a legnagyobb emberek a világ folyása óta, azt el kell ismernem, hogy Lenin legalábbis a nagyok közé tartozik.

Narrátor:

H. Barbusse — francia író — Lenin magánlevelezéseihez írt 120 oldalas előszava emberi apróságokkal egészíti ki a jól ismert arcképet.

II. szereplő:

„Vlagyimir Iljics valóban a szegény emberek életét élte, jövedelme kis részben és nem is szabályszerűen, csak éppen, ha a szükség szorongatta, azokból a kis összegekből állt, amelyeket anyja küldözgetett neki, s amit a párttól kapott. De főképpen munkával kereste meg a mindennapit. Tehát kénytelen volt a pártmunkától elvonni azt az időt, ami a kenyérkeresetre kellett.

Fordított, előadásokat tartott, és szerényen honorált cikkeket írt a Pravdának.

A sok hányódás közepette kevés a szórakozása. Szereti ugyan a múzeumokat is látogatni és a jó muzsikát hallgatni, néha moziba is jár, már amennyire a pénztárcája ezt a luxust megengedi.

Néha sakkozott is, de a legkedvesebb szórakozása, és pihenése a séta. Séta gyalog vagy kerékpáron. Egy alkalommal, 1910-ben, amikor az úton taposta a pedált, egy automobil elütötte és csak annak köszönhette szerencséjét, hogy gyorsan le tudott ugrani. Az autó egy vicomte-é volt, aki sokáig kérette magát, míg áldozatának a kiszabott kártérítést megfizette.

Bárhol tartózkodik, feleségével együtt bejárja a környéket. Amikor Svájcban él, megmássza az Alpesekot, amikor Galíciában van, felmegy a Tátra hegyeire. Néhány Genfből vagy Szibériából írott levele mutatja, milyen aktívan élvezi a természet szépségeit. 1912 júliusában Lenin Krakkóban tartózkodik, s egy térképpel és egy lengyel—orosz szótárral felszerelve járja a környéket. Másfél hónap alatt megismerte a lengyel parasztok életét, szokásaikat, életfelfogásukat. De hogyan beszélget velük — kérdezem — mikor nem is tud lengyelül?

— Hát ezt kitől tudja? Itt a szótáram. Belépek a paraszt kunyhójába, kérek egy köcsög tejet. Ezzel már meg is indul a beszélgetés köztünk. Lengyelül beszélek, de kisegítem magam német szavakkal. Sok paraszt katonáskodott valaha, és ott tanítottak nekik néhány német szót. Egyszóval mi megértjük egymást."

Narrátor:

Emil Ludwig Leninről alkotott portréjával épp Lenin tanításainak ellenkezőjét akarja bizonyítani. Ludwig „gyakorlati idealista", s szerinte Lenin új példát mutat a magános és önzetlen pályafutásra, és az egyes ember, a *személyiség* döntő hatását a történelemre.
„Lángész és jellem" című kötetének Lenin tanulmányából következik néhány rész.

III. szereplő:

„... Lenin a moszkvai Kremlben ül — melynek neve egyaránt jelent fellegvárat, templomot, vagy palotát — mindenhatóan, új cárként annak az országnak a fővárosában, mely egykor üldözte és elítélte őt... Ő azonban az ott-lakást politikai jelképként kezelte, belső udvarra nyíló három szobát választott, hogy övéivel együtt ott éljen, egyen és aludjon. Halálos ellenségei, gyűlölködő ellenfeleinek százszámra gyártott beszámolói sohase tagadták, hogy ez az ember a legszüksége-

sebben kívül semmit sem követel meg, kíván vagy vesz igénybe a maga számára...
Ötvenkét esztendős korára makkegészséges. Mindig magabiztos, nyoma sincs rajta idegességnek, fogaival és szemével szüntelenül nevet, hite soha meg nem inog, teljesen félelem nélkül való. Szenvedélyek béklyóitól mentes férfiú, akinek éppen ezért egyetlen szenvedély ad szárnyakat: küldetésének eszméje... Magánélete olyan, hogy vallásos korban szentet csináltak volna belőle.

Narrátor:

Gorkij nyers őszinteséggel ír azokról az élményekről, melyek egy-egy Leninnel való találkozásból eredtek. Londonban találkoztak először.

IV. szereplő:

„Nem ilyennek képzeltem Lenint. Valami, amit vártam, hiányzott belőle. Raccsolt és csípőre vagy inkább valahová a hóna alá tett kézzel állt. És általában, egészében — valahogy túl egyszerű volt, semmi „vezérit" sem éreztem benne. Én íróember vagyok. Hivatásom kötelez, hogy megfigyeljem az apróságokat...
... ez a kopasz, raccsoló, zömök, kemény ember egyik kezével szokráteszi homlokát dörzsölve, a másikkal az én karomat rángatva, csodálatosan élénk szemét csillogtatva nyomban „Az anya" című könyvem hibáiról kezdett beszélni...
Gyakran volt alkalmam a forradalmi taktika és gyakorlat kegyetlenségeiről beszélni Leninnel.
... csodálkozásra késztetett, hogy milyen készségesen segít olyanoknak, akiket ellenségeinek tart. Így például az egyik tábornokot halál fenyegette — tudós volt —, vegyész.
„— Hm, hm, — mondta Lenin, miután figyelmesen végighallgatta, amit mondtam. — Tehát ön szerint ez az ember nem tudta, hogy a fiai fegyvert rejtegetnek a laboratóriumában? Van ebben valami romantika. Jó lesz, ha Dzserzsinszkij bogozza ki a dolgot, neki finom érzéke van az igazsághoz."
Néhány nap múlva telefonált nekem Petrográdra:
— „Azt a maga tábornokát kiengedjük: talán már ki is engedték. Ő mit akar csinálni?
— Homoemulziót...
— Úgy, úgy, az valami karbolsav! Nos, hát főzzön karbolsavat. Maga mondja meg nekem, mire van ehhez szüksége..."
A súlyos, éhinséges 1919-es évben Lenin restellte megenni azokat az élelmiszereket, amelyeket vidékről kapott elvtársaktól, katonáktól és parasztoktól. Sietett szétosztani a lisztet, cukrot, vajat a rossz táplálkozástól elgyöngült vagy beteg elvtársaknak.

Narrátor:
Sz. K. *Gil*, Lenin szófőrje is a hétköznapokat írja le élményszerűen. Szinte Gor-

kijhoz hasonlóan a mindig másokkal törődő, egyszerűen nemes embert örökíti meg.

V. szereplő:

„Egyszer a volgai halászok tokhalat hoztak Leninnek.
— Jaj de jó — mondta a házvezetőnője — elég lesz pár napra, mert a mi Vlagyimir Iljicsünk elég sokat koplal.
....— Úgy látom, elfelejtette, hogy mit kértem: semmilyen ajándékot el nem fogadni! — szólt Lenin. Ezt a halat pedig csomagolja be, és azonnal küldje el egy gyermekotthonnak!
— De Vlagyimir Iljics, önnek is kell valamit enni! Annyit dolgozik és alig eszik!
— Na még csak az kellene! A gyerekek éheznek, maga meg tokhallal traktál engem. Még ma küldje el a gyerekeknek!
Mindenki, aki csak ismerte Lenint, rögtön észre vette, hogy egészen különös a gyerekekhez fűződő kapcsolata, nagyon figyelmes velük szemben, és komolyan veszi őket. Őszinte barátja volt a gyerekeknek, szerette, megértette őket és hitt bennük."

Narrátor:
Romain Rolland francia író: „Lenin a művészet és a tett embere" c. írásából idézünk:

VI. szereplő:

„Újra meg újra elolvassa Tolsztojt, s örömmel látja benne fajtájának és gondolatának osztályosát. Illetéktelennek vallja ugyan magát az új költészet megítélésében, mégis jó ösztönnel érzi meg Majakovszkijban a szövetségest, és tapsol maró politikai szatíráinak."

V. szereplő
(replikázva ismét Gil: „Hat esztendő Lenin mellett" — című könyvből idéz)

„Iljics szerénysége nem mesterkélt, tettetett szerénység volt, hanem szervesen jelleméből fakadt. 1921-ben, a Kreml borbélyműhelyében a következő epizódnak voltam tanúja. Jónéhányan várták, hogy sorra kerüljenek. Ekkor toppant be Lenin, megkérdezte, hogy ki az utolsó, s leült szerényen. A zsebéből folyóiratot vett elő és belemélyedt. Az egyik mester végzett az előző vendéggel, s felajánlotta Leninnek, hogy soron kívül üljön le.
— Nem, nem, elvtársak, köszönöm — mondta — be kell tartani a sorrendet. Hiszen magunk állapítjuk meg ezt a rendet. Várok, amíg sorra következem."

IV. szereplő:
(Gorkij gondolatait viszi tovább, s R. Rollandhoz kapcsolódik, felé is fordulhat, ill. a VI. szereplő felé)

„Felkerestem egyszer, és látom: a Háború és béke egyik kötete fekszik asztalán.
— Igen. Tolsztoj!...

Mosolyogva, hunyorogva, élvezettel kinyújtózott karosszékében és halkabban, gyorsan így folytatta:
— Micsoda sziklatömb, ugye? Micsoda embernyi ember! Ez aztán a művész, öregem ... És tudja, hogy mi még a csodálatos? Hogy ez előtt a gróf előtt nem volt igazi paraszt az irodalomban."

V. szereplő:
(Gil könyvéből idéz tovább)

„Egyszer vadászaton voltunk Firszanovka állomás közelében, és találkoztunk egy gombát szedegető öreggel.
Vlagyimir Iljics leült az öreg mellé a fűbe, és beszédbe elegyedett vele. Sokáig folyt az őszinte beszélgetés Lenin és az ismeretlen paraszt ember közt. Azt beszélik, valamilyen Lenin vezet most minket. Hát ha az a Lenin olyan lenne, mint te, az nagyon jó volna — mondta az öreg."

IV. szereplő:
(Lenint Gorkijt idézi)

„Arcképét nehezen lehet megfesteni. Lenin, kifelé csupa szó, mint ahogy a hal csupa pikkely. Ugyanolyan egyszerű és őszinte volt, mint mindaz, amit mondott."

V. szereplő:
(Gil könyvéből idéz)

„Vlagyimir Iljics borzasztóan utálta a személyét övező túlzott tiszteletet, nem tudta elviselni a hajbókolást, a hizelgést.
— Hogyan, mit mond? — szakította félbe beszélgetés közben partnerét, aki „elnök elvtársnak" nevezte. — Miért ilyen fellengős, barátom? Mondja csak, hogy Lenin elvtárs vagy Vlagyimir Iljics. Mennyivel egyszerűbb így! — és szelíden felnevetett. "

Versmondó

VALERIJ BRJUSZOV : LENIN

Ki volt? Vezér, ki átnevelte
Az embert, s együtt alkotott
A néppel, mindig egy mederbe
Terelve minden patakot.

Október napjai beteltek:
Korok döntőbb választala,
Mint századok, törvénytekercsek,
A reneszánsz vagy Attila.

A mult széttoszlik, mint a felhő,
Támad közösség tengere —
Mint óriáshegy orma, felnő
Lenin dicső októbere!

Föld! Zöld bolygó! Plánétarendek
Szemernyi, törpe gömbje, te!
Ő fényed, ő a tűz tebenned,
És hírneved — az ő neve!

Meghalt; a végtelenbe kurta
kis percet élt — de tetteit
példánk a földön szertehordta,
s szavát milliók hirdetik!

(Békés István fordítása)

II. ciklus

„OKTÓBER LÁNGJAI"

Az összeállításban közölt költemények dinamizmusukkal, zenei lüktetésükkel pódium után áhítoznak. Ügyes rendezői fogással rendkívüli energiák szabadíthatók ki a költeményekből. Ez azt jelenti, hogy a versek többségét érdemes szavaló-kórusos formában színpadra tenni. 15—20 jóhangú katona, egy-két szólista és forradalommal tölthetik meg a színpadot. Az összeállítás egyetlen gondolata ugyanis: az elnyomott milliók kezükbe veszik sorsuk irányítását. A forradalom rombadönti a korhadt világot és a romokon kivirul az új élet. Chopin: Forradalmi etüd c. műve veszi át a dallamot az előbbi ciklust záró Beethoven melódiától. A színpad sötét, háttérben a kórus, és a kórus előtt a „Szavaló". Egyetlen fejgéppel csak a szavalót világosítjuk. A kórus Gorkij: A viharmadár dala című költeményének szavalásakor sötétben marad. A vers indításának pillanatában a Chopin mű elúszik — s a záró soroknál robbanásszerűen visszatér. Gyóni Géza versét egy szavalóra bízzuk. A vers könnyen „elviheti" szavalóját. Fokozatosan építse tehát hangjával szenvedélyes haragját — gyűlöletbe —, majd emelkedett pátosszal azonosuljon a világon végigságuldó forradalommal. Gy. Bednij verse: A Fő utca, ismét kórusos feldolgozást igényel. (Magnóról vagy lemezjátszóról hatásos kíséret lenne Karai: Barrikádra című kórusműve.) F. C. Weiskopf: A petrográdi tűzlovasok c. versének szavalója egyetlen lelkesült lendülettel ragadja szíven hallgatóit. Ez a vers nem tűr pihentető pillanatokat. Maróti Lajos verse szinte kínálja a kórusos feldolgozást. A hexameterek lázas, dobogó ritmusa a forradalom sodró erejét sejteti. Két szólamra építhető, az egyik mindig a „forradalom" gondolatot dörögje. A ciklust hatásosan zárná lemezről Grabócz: Éljen a forradalom c. kórusműve.

Chopin: Forradalmi etüd — lemezszám: SZ. 6307.
Karai: Barrikádra — Zeneműkiadó Vállalat Bp. 1960./3374
Grabócz: Éljen a forradalom! — LPX 15022.

Játékfilmek:

Patyomkin páncélos (Archív film)
Csapajev (Normál 2535 m)
Kronstadti tengerészek (Normál 2541 m)
Sivatagi tizenhármak (Normál 2355 m)
Negyvenegyedik (Normál 2541 m)
Optimista tragédia (Normál 3408 m)
Doni elbeszélés (Normál 2630 m)
Viharos alkonyat (Normál 2613 m. Kesk. 1096 m)

A VIHARMADÁR DALA

(Egyfajta elképzelést közlünk a vers kórusos feldolgozására. A ciklus több verse erre alkalmas — a rendező szuverén joga, hogy melyiket és hogyan teszi át kórusra.)

KÓRUS. *Tajtékzó, bősz tenger felett*
szél hajszol kósza felleget.
Felhő alatt, tenger fölött
mintha sötét villám volna
büszkén száll a Viharmadár.

SZAVALÓ: *Szárnya olykor hullámot ér,*
máskor nyílként fellegbe túr

KÓRUS: *és a felhők hallják hangját,*
harsány, bátor hangja boldog.

SZAVALÓ: *Mert dalában vihart áhít!*
Bús haragját, szenvedelmét
s reményét a győzelemben
hallják hangjából a felhők.

Sirály surran el sikongva,
riadt szívét nyögve rejti
tengerhullám hűvösébe,

KÓRUS: *mert remeg, fél a vihartól.*

SZAVALÓ: *Dunnalúdnép is kiáltoz,*
de az élet szent harcában
nem érezhet üdvösséget,
villámlástól visszaretten.

Balga pingvin lomha teste,
sziklák közt megbúvik gyáván.

KÓRUS: *Csak a büszke Viharmadár*
szárnyal merész ívben ott fenn
tengerár fölött a légben.

SZAVALÓ: *Mind alantabb s egyre zordabb*
felhő tornyosul az égen,
s zúgva tör a tengerhullám
villámfények magasába.

KÓRUS:

Mennydörgés közt tajtékozva
reng a tenger, küzdve széllel.
Most a szél erős marokkal
felragadja víz hullámát
és haragvón dobja vissza
sziklakőre — pozdorjává
törve össze szín-smaragdját.

SZAVALÓ:

Viharmadár büszkén szárnyal,
mintha sötét villám volna,
olykor nyílként fellegbe fúr,
szárnya víz hullámát tépi.

KÓRUS:

Ott suhan, mint zordon démon,
vihardémon... száll sötéten.

SZAVALÓ:

Most kacagva, majd zokogva...
fellegek fölött kacag most,
örömében zokog máskor.

SZAVALÓ:

Mindentérző démon — érzi:
táradóban a vihar már,
tudja jól, hogy nem sokáig
takarja napot a felleg,

KÓRUS:

nem soká takarja már!
Szél süvölt... és mennydörög még...
kékes lánggal tündökölve
száll a felleg víz tükrére.

SZAVALÓ:

Tenger fogja fel a villám
nyílvesszőit és eloltja.
Tűzkigyóként felcikázik
víztükrében, majd elvész a
villám vakító visszfénye.

KÓRUS:

— Vad vihar jő nemsokára!...

SZAVALÓ:

Viharmadár hangja szól így
villámlások közt merészen
zúgó tengerár fölött is
győzelemnek prófétája:

KÓRUS:

— Jöjj vihar, s légy még erősebb!

Lányi Sarolta fordítása

UTOLSÓ TÁNC

Most roppannak a roppant eresztékek;
Most bomlanak a bárgyu babonák.
Vágják már, vágják már a szent kések
A zabolát, a zabolát.
Retteg a hajcsár; megfordul a csorda.
Papok, poéták föl az oltárokra!
Zengjen a völgy és minden bús halom:
Forradalom,
Téged szomjaztunk elejétől fogva.

Tealád ágyaz minden vércsatorna,
Könnymosta árok, verejték- folyó,
Penészes gőg, úri tivornya,
Pince-salak, nyomor-kohó;
Tealád ágyaz minden arany-trágya,
Valahol gyűlik gyűlölt garmadába —
Te kelsz belőle fénnyel, gazdagon:
Forradalom.
Nyomornak s fénynek lánghajú leánya.

Akit te ölelsz, elsápad a zsarnok:
Dúsnak erében megdermed a vér.
Tárnák mélyén hozsánna harsog;
Trónjára a nép visszatér!
Bújik a hajcsár, ostort fog a csorda;
Nyomor és bőség most indul birokra.
Forr a harag már minden katlanon:
Forradalom.
Te fűtöd: Isten égő csipkebokra.

Szent arcod előtt leborulok térdre —
Távoli bús nép keserű fia.
Úri herék sok rab cselédje
Jajgat bennem, mert Rád kell várnia;
(Úri beléndek altatott és mákony)
S most ébredsz frissen és fiatalon:
Forradalom —
S végig táncolsz a vérszagú világon.

Gyemján Bednij

A FŐ UTCA

(A vers nagyon alkalmas többszólamú kórusbontásra és egyéni szavalók szerepeltetésére. Az adottságok döntik el, hogy a rendező miként állítja műsorába a költeményt. Karai: „Barrikádra" c. műve alkalmas zenei kíséretnek.)

Tra-ta-ta-tam!
Tra-ta-ta-tam!
Csapatok, csapatok, csapatok, csapatok,
vasláncok csörögnek, hullnak a lakatok,
félelmes robajjal dörögve lép,
lép,
lép,
hatalmas útján a nép.
Fő utca urait rázza a félelem:
orcájuk elsápadt, ajakuk vértelen.
Libegő raglánban topog egy totyakos,
reszket és úgy dadog, mint aki kótyagos.
Emitt egy bankvezér, amott egy uzsorás,
élelmiszer-űzér, spekuláns, valutás,
birtokos, kaszinós, árurejtegető,
riadtan, remegve tódulnak mind elő.
Messziről hallatszik, hogy nyögnek, rikoltnak,
meggörbült derékkal dőlnek a boltoknak,
henyélés, naplopás volt mindig kenyerük,
bankházak márványán reszket a tenyerük,
óvják és védik a sok fényes ablakot,
— ó, milyen száskahad kereng és kavarog,
zárakon babrálnak, kulcsokon, vészgombon.
.....

Itt vannak! Látja-é? Esküszöm Önnek.
— Jönnek!
— Jönnek!
Erővel, éretten, végtelen hadakkal,
egy szívvel-lélekkel, közös akarattal,
közös a fájdalom és közös a bánat,
vörös a zászlajuk, úgy jő és úgy támad
sikátor méhéből, külváros mélyéből,
sötét és elkínzott életek éjéből,
százezer izmos kéz dühödten fenyeget:
— Kenyeret!
— Kenyeret!
— Kenyeret!
— Kenyeret!

Sokezer éve, hogy láncokban gyötrődtek.
most egy roppanással a színre feltörtek.
A had talpa alatt megrendül a föld:
széttörték a rossz varázsú kört.
Hiába hullott a gyárak füstje rája:
eljött az utca igazi gazdája,
eljött és előtte minden arcot cserélt:
a város, az erdő, a mező, a rét.
Úri nép sápadtan, hirtelen elillant.
Fő utca bénultan riadtan lepillant,
merev és csöndes lett, akárcsak a sírhant,
mert most a vasöklű munkáshad dübörög,
alattuk megroppan minden kő, minden rög,
a szavuk dübörög, mennydörögve reng:
ez a mienk!
Az utcák, a gyárak, paloták és házak,
raktárak, bankok, bányák és színházak,
mi szőjük a szőttest, mi fonjuk a lent:
ez a mienk!
Körutak, fasorok, ligetek és kertek,
eddig hol sisera ripőkök hevertek,
a föld, ahol dolgozunk, s a kalász, ha leng:
a mienk!

Hidas Antal fordítása

Franc C. Weiskopf:

A PETROGRÁDI TŰZLOVASOK

A nagy orosz forradalom évfordulójára

Ébredjetek!
Ébredjetek!
A kürt!
A kürt!
Keletről szól a szava!
Ott, Petrográdban, tűz lobogott fel,
Az égre ezernyi szikra csapott fel,
S a szikra nyugat felé száll tova.

Ébredjetek!
Ébredjetek!
Kelet felől
Nyargal a tűz!
Villognak a lángok, mint az acél,
A szikrákat hordja galoppban a szél,
Le délre, le délre,
S nyugatra!

Ébredjetek!
Ébredjetek!
A kürt!
A kürt!
Lovagoljunk mi is az élre!
A láng lobog és a szikra sziszeg!
Vigyük a petrográdi tüzet
Nyugatra, nyugatra s le délre!

Gábor Andor fordítása

Maróti Lajos:

HIMNUSZ A FORRADOLOMRÓL

Himnusz

Ős robogás, mint az emberi szív zöreje, zaja lüktet
Vér örökkön dobogó ritmusa: Forradalom.
Anya ölébe a vak, kicsi korcs az erek finomívű
Rendszerein e morajt szívja be: Forradalom.
Még nem is éltem, a vágy, repeső szerelem se remélt még,
Ittam a csíra ölén ritmusod, Forradalom.
Mert az Energia (mely nem enyész s a tömör Anyag anyja)
Ősteszülése te vagy, tűz szava, Forradalom.
Nem apad el az idők lebegő csobogása, a Mozgás
Változik az anyag, és ős — oka: Forradalom.
És ami megkövesülve tapadna a pille jelenhez
Zúgva derékba töröd vaskezű Forradalom.
Égbeborult gyökerekkel úszik hátadon az örök-lét,
Mert csak a Harc örök itt, s magva te, Forradalom.
Lomha löveg dübörög, dobogása, zenéje nevednek,
Úszik az ősz vizein dallama: Forradalom.
És kelepelve becézget a könnyű golyók sivítása.
Mordul az aknavető mély dala: Forradalom.
Felnyög a vak sebesült, lehanyatlik a roncs, de halódón
Hörgi a vére neved, szent neved, Forradalom.
És menekül a nagy úr, ki makacs kezeit buta fékül
Tette vadul robogó testedre, Forradalom
Most dideregve vacog a hatalmas, a vasszívű zsarnok,
Félti puhányi magát léptedtől, Forradalom.
És az erős, ki megölte a gondolatot, hogy a pórnép
Álmot aludni se mert, most vacog: Forradalom.
Szörnyű kaszát tapogat a paraszt, s egyenesre feszíti,
Karjai mozdulatán te ragyogsz: Forradalom.
Napra veti szemeit, teli szívja tüdőit a munkás.
Lépte erős, tudatos: Gyermeked: Forradalom.
Moccan a lassú tömeg dobogása erős, lavinás már.
Lendül a történelem. Habzik a Forradalom.
És lefeszíti a mozdulatot megölő buta önkényt,
S győz a Törvény, mely örök győz ma a Forradalom.

III. ciklus

„ÚJ VALLOMÁS"

A ciklus tulajdonképpen pont a megkezdett mondatra. Lenin történelmi személyének sokoldalú bemutatása, a forradalom gondolatának a művészet eszközével történő, sodró erejű felelevenítése után a klubformába igen illő vallomás rész következik. A ma költőjének forradalomban fogant, de a mai élet gondjaival és lehetőségeivel számot vető érzelemvilága is feltárul e ciklusban. Tulajdonképpen azt kutatja ez a rész, hogy miként hat napjaink haladó gondolkodásában az „októberi forradalom" eszméje?

Az első ciklus epikus jellege után, a második ódai szárnyalását követve a személyes líráé a szó.

Demény Ottó versét két hangra (szavalóra) bontva közöljük. Bensőséges líraiság hatja át a verset, tehát a szavalók is alkalmazkodjanak a szubjektív-hangulatú költeményhez. Fegyelmezett visszafogottság, puritán technika, az érzelmekkel való óvatos bánásmód, és a költemény megtapad a hallgatók szívében. Simon István: Nem elég c. verse zárja a ciklust — és úgy lehet — az egész műsort. Egyetlen — nagyon kulturált — szavalóra kell bízni az interpretálást. A versben megfogalmazott „nem elég . . .", a mindig többet és jobbat akarás gondolatával távozik a hallgatóság. Nem mindegy tehát, hogy milyen színvonalon kapja a művészi gondolatot.

Méltó záróakkordja lenne az ünnepi műsornak Beethoven: Kilencedik szimfóniájának zárótétele, az Örömóda. Abban a nagy küzdelemben, amelyet az élettel folytat az emberiség, az életért — egymásra talál, és boldogsága himnikus magasságokba szárnyal; érdemes volt a küzdelem.

Demény Ottó: A mi időnk — Megjelent az Új Írás 1967/4. számában.
Beethoven: Kilencedik szimfónia — LPX 10600/1.

Filmjavaslat:

Budapesti tavasz	(Norm. 2580 m. Kesk. 1154 m.)
Megszállottak	(Norm. 2682 m. Kesk. 1100 m.)
Nehéz emberek	(Norm. 2272 m. Kesk. 985 m.)
Oldás és kötés	(Norm. 2572 m. Kesk. 1000 m.)
Húsz óra	(Norm. 3086 m. Kesk. 1330 m.)
Szegénylegények	(Norm. 2463 m. Kesk. 1064 m.)

Demény Ottó

A MI IDŐNK

Első versmondó (I.)

Mit mondhatnék a harcról?
Rég kihült már
a géppuskák gőzölgő hengere.
Amit tudok, szikár történelem,
pár induló, néhány archív-plakát,

Láttam a békés Téli-palotát.
Május volt, ömlött a térre a fény,
és kattogtak a fürge kodakok.
A forradalom multtá merevült,
mint annyi más az időben?
Nem lehet örök izgalomban élni,
és mivégre is?

Második versmondó (II.)

Már nincs se cár, se burzsuj.
A forradalom fény, hősköltemény,
kép, emlékmű, költő-hitbizomány.
Hol vannak már az ádáz rohamok,
a mauserek éles csattogása,
óránként egymást váltó röplapok
s véget nem érő harsogó viták?
E félévszázad nagy, kerekded emlő.
Táplálja nőni vágyó kölykeit.
Édes teje im elfeledteti
minden kinját a vérbenszületésnek
s praktikus célra sarkall szüntelen.

Együtt (I. II.)

Mégis! Dübörgön végigfut a vágy:
hogy mérni tudjunk sorsot és jövőt.
Meg kell fürödni minden nemzedéknek
e hajdanvolt harc élménysugarában.
Vérébe kell plántálni szenvedélyét,
a szorongást, hogy veszélyben forog,
a felszabadult lüktetést a mellben.
S emlékezni legalább életére,
mely sötétebb jel jegyében fogant.

I.

Tízéves volt a forradalom,
amikor megszülettem.

.....

II.

Tízévesen nehéz robotba álltunk,
s tisztelegtünk minden mundér előtt.
„A levente hazáját szereti"
s körülfutja a gyakorlóteret.
Vasárnaponként templomba tereltek
s hetenként kétszer inasiskolába.
Ha egy értelmes kérdés megfogant
kamaszlelkünkben — így a válasz:
„Lám, ezekből lesznek a kommunisták!
Ismerem azt a vadparaszt apádat."
Nem ismerte. Ott szolgált a Navarán,
s Horthy kétszer is kiköttette.
Nem ismerte. Nem látta mosolyogni!

.....

I.

Földet akart, ha egy tenyérnyit is,
hol négy fiával megkapaszkodik.
De csak a másét túrta s tíz keresztből
egyet kapott, ha aratni szegődött.
Ám volt ereje dolgozni, remélni,
s megérhette, hogy övé lett a föld.
Oly egyszerű volt a felismerés.

II.

Hogy értettük az első jeladást
a falvakban, a romgyár városokban?
S kik voltak ők, akikről mit se tudtunk
s most elénk álltak szikár-komolyan?
Hátuk mögött negyedszázadnyi harc,
Siófok, Orgovány kísértete.
Ők, kiket a május ott talált
befogottan a cellarács mögött,
de ők mégis zászlókat rejtegettek
s féltett vöröskatona-könyvüket.
Táblát szegeztek egy elhagyott házra,
s a ház lüktető gonddal lett tele.
Lefoglalták a nyomdagépeket
s néhány nap múlva újságot csináltak.
Földet mértek — papíron egyelőre
számbavették a jogosultakat,
s tanítottak, ha tanítványra leltek.
Izzott a szó: Lenin, forradalom!

I.

Ma már tudom, hogy e két szó jegyében
fogant a század minden változása.
Ikerzenéjük képpé válik bennem
s peregni kezd a történelmi film.
Sötét vidék... Viborg, a Putyilov-gyár.
Tömör falak — a Péter-Pál erőd.
Pánik, a tömeg futva menekül,
s a cirkáló — Patyomkin, Auróra.
Vérzáporával is dekoratív,
de ha lebontom végső lényegéig,
lenyűgöz tiszta gondolatsora.
Először a világon győzedelmes
Forradalom!

I.—II.

Meg nem ingatható.
Minden hatalmat annak, aki munkás!
A föld azé, aki vet, és arat
Közkincs, amit az ember megteremt
— a költészet, a gazdag tudomány.

I.

A gép, amit munkára birok
nekem ontja hasznos termékeit,
s úgy vagyok része egy roppant egésznek,
hogy boldoggá tesz minden függelem.

II. *Nem volt hozzá hasonló még soha.*
Eltorzult minden kezdeti siker,
mert a győzelem kővé gyúrta át
a forradalmak tehér kenyerét.
Nem volt még soha termékenyítőbb
láza a földnek,
terjed szüntelen.
Az emberiség közös álma lett.
Dédelgetett, kipróbált jó remény,
ami úrrá lett önhibáin is,
mert lényétől a rossz idegen.
.....

I. *S ki számlálhatná meg a halottakat*
a jeltadó első lövések óta?
A barrikádok munkáshőseit,
s a töltényöves tengerészeket?
Ki tudna annyi mártirt számbavenni,
csak azt is, kit a golyó orvul ért?
Az apró falvak elszánt úttörőit,
akik először hirdették az újat,
s a nehézszavú komisszárokat,
Machnó s bandái áldozatait.

II. *Ki tudna minden tettet följegyezni,*
az új rend első, hökkentő csodáit?
A semmiből kinövő gyárakat,
beton és vas és villanyvezetékek
térhódítását puszta földeken?
Van a világon annyi számológép,
hogy mérni tudjon szándékot, erőt,
ami a roppant változáshoz kellett?
.....

I.—II. *Szabad akarok lenni, hogy hatalmat*
úgy érezzem, mint édes gyermeke.

Szabad akarok lenni, hogy kiáltsak
akkor, amikor kiáltani kell.
Hogy kényelmemért semmit föl ne adjak
veszélyekkel teljesebb életemből.
Hogy akkor is nyughatatlan legyek,
ha a közönynek nagy divatja van,
hogy senki ne vélhessen cinkosának,
ha aljasul és gyáván sustorog.
Minden izemmel tudni akarom,
hogy nincs más eszme, ami boldogíthat.
.....

Hogy nem gyöngül az idő múlásával.
A forradalom mindennél erősebb.

I. *A falon, amit ledöntöttek egykor,*
hány nemzedék dübörgött át azóta?
S a forradalom minden nap erősebb,
Öt évtized után egyre fiatalabb.
.....

II. *Rég túlnőtt a földrésznyi birodalmon,*
túl az első alkotók álmain.
Hol ember él, küzd, alkot, dolgozik
— a legkülönbek mind felé sietnek
s hol módszeresen pusztítanak, ölnek
— ő ott lázit az igazak szívében.

I.—II. *Boldog vagyok, hogy épp ma élhetek,*
hogy a mi időnk történelme nagy
próbáira engem is kiszemelt
s én fölemelt fővel szolgálok neki.

NEM ELÉG

Nem elég, sohasem elég
a kenyér melyet megszegel,
a megszegett kis eleség
sejtjeid mélyén olvad el.
Az életünk tengernyi vágy,
ezért nem áll meg a világ.

Harc és goromba küszködés
minden napunk és éjszakánk.
Ha gép búg, zenél a fűrész,
a jövő beszél, s ha a láng
szivünkből reszketve kicsap,
a szerelem szól: élni csak!

Ha megyünk, előttünk a cél,
az is halad, nem érjük el.
Mint parazsat lánggá a szél,
a vágy bennünket úgy tüzel.
Az ész mindig többet kíván:
a teljes nagy harmóniát,

rendet a létbe, igazi
megnyugvást, magyarázatot.
Hogy ne legyen — ha ajkai
kékek már — rémes a halott,
s vesszen a kín, könny, rejtelem,
e bolygón csak a fény legyen.

Ezért rejti el a szuvas
csontok millióit a föld,
ezért állott máglyára az
s bitó alá, ki többre tört.
Húnyó fények reszkettetik
a táj korhadó keresztjeit.

Ezért kínlódtak, égtek el
lángoló drága szellemek.
Hallom szinte, hogy énekel
a színek és tárgyak felet
Milton vakon — és Beethoven
melódiát költ süketen.

Mennyi harc volt, hős barrikád —
az időben mind messze tünt.
És köröttünk a világ
csak maradt az ellenfelünk.
S amíg lobog a gondolat,
a nagy ellenfél gond marad.

A nem-elég szent himnusza
a gyötrő, ösztönző varázs,
mert félön érezzük, hogy a
létben a legnagyobb csalás
az ember, aki tudja él,
és megkérdezheti: miért?

Elhullhat az állat, a fű,
pereg a levél lefele,
de él bennünk a gyönyörű
végtelenség ígérete,
s kutatjuk, követjük tovább
a boldogság lábanyomát.

Szabadság, rend, harmónia,
váltsd föl e néma szenvedést,
mit e súlyos bolygó fia
úgy hordott, mint szívében kést,
és kiáltotta részleges
örömében az élethez:

nem elég, nem, nem, sohasem,
amíg mindenből több lehet,
s földön, szikrázó égen
valami ellen törhetek,
míg a mindenség kerekén
valami még nem az enyém.

Elröppent annyi ezerév,
a tanúsága megmaradt:
a példa, a logika, érv,
küzdelem, vágy, akarat;
minden fegyver az emberé,
tör vele az ellen felé.

S bár szem ferdén megtörik
a végtelen konvex ívén,
nem hátrál, vív és küszködik —
s ha testében az oxigén
már végsőt sercenve leég,
azt kiáltja: nem volt elég!

ESEMÉNYNAPTÁR

A NAGY OKTÓBERI SZOCIALISTA FORRADALOMNAK, A SZOVJETUNIÓ TÖRTÉNETÉNEK ÉS NEMZETKÖZI HATÁSÁNAK FŐBB ESEMÉNYEI AZ SZKP XXIII. KONGRESSZUSÁIG

A XIX. század végén, a XX. század elején, a kiélezett gazdasági és társadalmi ellentmondások következtében Oroszország mutatkozott az imperializmus leggyengébb láncszemének. A nemzetközi forradalmi mozgalom központja Németországból áthelyeződött Oroszországba. Az orosz burzsoáziának nem sikerült jelentős számú munkásarisztokráciát kitermelnie, és az orosz munkásmozgalmat hosszabb időre megosztania. Ezért a XX. századi oroszországi forradalmakban a bolsevik párt vezetése alatt a munkásosztályé volt a hegemónia. A XX. század fordulóján Oroszországban született meg az imperializmus korának marxizmusa: a leninizmus.

1904—1905.

Orosz—Japán háború a Csendes-óceán nyugati térsége fölötti uralom megszerzéséért, a kínai és a koreai piac biztosításáért és nem utolsó sorban a belső feszültség levezetéséért. A háborúban Japán megsemmisíti az orosz csendes-óceáni flottát, elfoglalja Port-Arthurt és Szahalin déli részét.

1905—1907.
Az első polgári demokratikus forradalom Oroszországban.

A forradalmi mozgalom 1905 január 9-én, a pétervári *„véres csütörtökkel"* kezdődött, amikor a cári katonaság több mint ezer embert agyonlőtt a szabadságjogokért és a nagyobb darab kenyérért tüntető munkásság közül. Tetőpontját a *decemberi moszkvai felkelésben érte el.* A burzsoázia azonban megrettent a forradalomtól és segítséget nyújtott a cárizmusnak a forradalom leveréséhez.

1914—1917. okt.

A cári Oroszország az antant hatalmak oldalán résztvesz az I. világháborúban.

1915—1917.

Forradalmi helyzet Oroszországban: egymást érik a sztrájkok, parasztmozgalmak és diáktüntetések. A kormány — katonaság és csendőrosztagok bevetésével — igyekszik megfékezni a háború és a nyomor ellen tüntető tömegeket. A cári elnyomás alatt sínylődő népek szabadságmozgalmai összefonódnak a munkásosztály harcával.

1917. elején.

A cári kormány az erőszak fokozásával, az összes polgári szervezetek és az *országos duma* (országgyűlés) feloszlatásával, valamint Németországgal kötendő különbéke segítségével akarja elkerülni a forradalmat és a cári rendszert megmenteni.

Február 27. — Petrográdon, a tömegek forradalmi mozgalmára támaszkodva győz a polgári-demokratikus forradalom, megbukik a cári rendszer. A munkás és katonaküldöttek pétervári szovjetjének első ülése.

Március 15. — A burzsoá Ideiglenes Kormány megalakulása. Oroszországban létrejön a *kettős hatalom*. A bolsevik párt vezetésével a dolgozó tömegek harcot kezdenek a forradalom továbbfejlesztéséért, a polgári demokratikus forradalomnak szocialista forradalommá alakításáért.

Április 16. — Lenin visszatér az emigrációból. A petrográdi pártmunkások ünnepi gyűlésén beszédet mond a bolsevik párt új feladatairól. Kiadja a jelszót: *„Éljen a szocialista forradalom!"*

Április 17. — Lenin nyilvánosságra hozza *„Áprilisi Téziseit"* a munkásosztály feladatáról az elkövetkező forradalomban.

Április. — Megalakulnak a Vörös Gárdának, a munkásosztály fegyveres erejének első egységei.

Május 3—4. — A reakciós Ideiglenes Kormány első válsága. Oka: a tömegek ellenére a háborút „a győzelemig" folytatni akarja. Százezer munkás és katona tüntet a bolsevikok jelszavaival: *„Minden hatalmat a szovjeteknek."*

Június 4. — A Parasztküldöttek I. Összoroszországi Kongresszusa, amelyen Lenin beszédet mond az agrárkérdésről.

Június 16—július 7. — A Munkás és Katonaküldöttek Szovjetjeinek I. Összoroszországi Kongresszusa.

Július 1. — Félmillió petrográdi munkás, katona és matróz tüntet a kormány imperialista politikája ellen, amely a délnyugati fronton új hadjáratba kezdett. A tüntetők a demokratikus békét és a szovjetek hatalmát követelik.

Július 16—17. — A kormány által indított offenzíva összeomlása után ismét hatalmas tüntetések Petrográdon. Az Ideiglenes Kormány a tüntetőkre lövet, többszáz a halottak és a sebesültek száma. Véres terror kezdődik a bolsevikok és a forradalmi erők ellen. Ezzel a kettős hatalom időszaka véget ér.

Július 20. — Az Ideiglenes Kormány elrendeli Lenin letartóztatását.

Július 24. — Lenin illegalitásba vonul.

Augusztus 8—16. — A párt VI. kongresszusa Petrográdon. A kongresszus határozatot hoz a fegyveres felkelés előkészítésére.

Szeptember 4. — Lenin, illegálisan Finnországba megy. (Október 20-án tér vissza Petrográdra.)

Szeptember 7—12. — Kornyilov tábornok ellenforradalmi puccsa, amely mögött az orosz és külföldi imperialista burzsoázia áll. A bolsevik párt vezetésével a forradalmi tömegek leverik az ellenforradalmat.

Október 23. — A bolsevik párt központi bizottsága napirendre tűzi a fegyveres felkelés kérdését. Lenin elnökletével a felkelés előkészítésére és vezetésére létrehozzák a *Politikai Bizottságot.*

Október 25. — A Központi Bizottság határozata értelmében a petrográdi szovjet mellett megalakítják a *Forradalmi Katonai Bizottságot,* amely a fegyveres felkelés vezérkarának szerepét tölti be.

Október 29. — Elfogadják a Központi Bizottság határozatát a fegyveres felkelés előkészítésére.

November 7. — Győz a fegyveres felkelés Petrográdon. *A Nagy Októberi Szocialista Forradalom* kezdete. Az Ideiglenes Kormány megdöntése. Az államhatalmat a Forradalmi Katonai Bizottság veszi kezébe.

November 7—8. — Összeül a *Szovjetek II. Összoroszországi Kongresszusa* a Szmolnij-palotában. A szovjetkongresszus megszavazza a szovjethatalom első törvényét, a *„Békedekrétumot"*, amely javasolja az összes hadviselő kormányoknak és népeknek az általános, azonnali és demokratikus béke megkötését; *„A földről szóló dekrétum"*-ot, amelynek alapján elkobozzák a földesúri tulajdonban lévő földbirtokokat, és a dolgozó parasztságnak juttatnak több mint 150 millió hektár földet. Megválasztják az első szovjetkormányt, a *Népbiztosok Tanácsát,* és elnökét Lenint.

November 7—16. — A szovjethatalom győz Minszkben, Rosztovban, Jekatyerinburgban, Szamarában, Szaratovban, Luganszkban, Kazanyban, Moszkvában és más városokban.

November 9—14. — Kerenszkij és Krasznov ellenforradalmi lázadása.

November 15. — A Népbiztosok Tanácsa nyilvánosságra hozza *„Az oroszországi népek jogairól"* szóló határozatát. A szovjethatalom az ország minden népének biztosítja a teljes nemzeti egyenjogúságot, az önrendelkezési jogot, beleértve az elszakadáshoz való jogot is.

November 25. — Budapest dolgozóinak tüntetése az iparcsarnoknál a Nagy Októberi Szocialista Forradalom mellett.

November 27. — Rendelet a munkásellenőrzés bevezetéséről, amely fontos lépés a nagyipar államosításának előkészítésére.

November vége. — Az antant hatalmak párizsi értekezletükön határozatot hoznak a szovjethatalom elleni harc megkezdéséről.

December 3. — Fegyverszünti és béketárgyalások kezdődnek Breszt-Litovszkban a központi hatalmak képviselőivel.

December 20. — Az ellenforradalom elleni harcra létrehozzák az *Összoroszországi Rendkívüli Bizottságot* (CSEKA) Dzserzsinszkij vezetése alatt.

December 24—25. — A szovjetek I. Összukrajnai kongresszusa Harkovban. Az Ukrán Szovjetköztársaság kikiáltása.

December 27. — Határozat a bankok államosításáról.

1918.

Január 28. — A Népbiztosok Tanácsának határozata a munkások és parasztok Vörös Hadseregének felállításáról.

Január 29. — Fegyveres felkelés, és a szovjethatalom megteremtése Kievben.

Február. — A német csapatok megtámadják Szovjetoroszországot. A szovjet kormány a néphez fordul: *Veszélyben a szocialista haza!*

Február 23. — A Vörös Hadsereg Pszkov és Narva mellett győzelmet arat a német imperialisták csapatai felett. E napot tekintjük a *Szovjet Hadsereg születésnapjának.*

Március 3. — Szovjetoroszország békét köt Breszt-Litovszkban a központi hatalmakkal. A szovjet kormány kénytelen azok súlyos feltételeit elfogadni. Ezzel lélegzethez jut a forradalmat éppen csak átélt Oroszország.

Március 9. — Angol intervenciós csapatok szállnak partra Murmanszk kikötőjében. *Az intervenciós háború kezdete.*

Március 10. — Az omszki magyar szociáldemokrata hadifoglyok forradalmi központja harcra hívja fel a magyar hadifoglyokat a szovjethatalom védelmére.

Március 11. — A szovjet kormány Petrográdból Moszkvába helyezi át székhelyét.

Március 24. — Az Oroszországi Kommunista (bolsevik) Párt magyar csoportjának megalakulása.

Április. — Lenin *„A szovjethatalom soronlévő feladatai"* című munkájában kijelöli a békés szocialista építőmunka alapvető feladatait. Legfontosabb gondolatai: a kapitalizmusból a szocializmusba való átmenet korszaka a proletárdiktatúra időszaka; az átmeneti korszak gazdasága egyesíti magában mind a kapitalizmus, mind a szocializmus elemeit; formája és módszere az egyes országokban uralkodó körülményektől függ.

Április 5. — Japán és amerikai intervenciós csapatok szállnak partra a távolkeleti Vlagyivosztok kikötőjében.

Június 11.— Rendelet a falusi szegényparaszt bizottságok létrehozásáról, amelyek a munkáshatalom támaszpontjait alkotják vidéken.

Június 28. — Határozat a nagyipar és a vasutak államosításáról.

Július. — A polgárháború kezdete. Az intervenciósok és a fehérgárdisták elleni harc a szovjethatalom legfőbb feladatává lesz. Az intervenció elleni küzdelem a gazdasági életben a *hadikommu-*

nizmus bevezetését teszi szükségessé. Centralizálják a termelést és az elosztást, életbe lép az általános munkakényszer, az állami gabonamonopólium stb.

Július 6. — A „baloldali" eszerek provokációs céiból megölik a moszkvai német követet, szovjetellenes felkelést robbantanak ki Moszkvában és más városokban, amelyet azonban egy nap alatt levernek.

Július 10. — *A Szovjetek V. Összoroszországi Kongresszusa* elfogadja az Orosz Szocialista Föderatív Szovjet Köztársaság első alkotmányát.

Augusztus 30. — Egy eszer nő merényletet követ el Lenin ellen és megsebesíti.

Szeptember 2. — Oroszország területének 3/4 része az ellenforradalmárok és a külföldi intervenciós csapatok kezére kerül. A szovjet kormány minden erőt mozgósít a győzelem érdekében.

Szeptember 20. — A fehérgárdisták Krasznodárszk mellett bestiális módon meggyilkolnak 26 bakui komisszárt.

Szeptember—október. — A Vörös Hadsereg felszabadítja Kazany, Szimbirszk és Szamara városokat.

Október—november. — Jugyenics orosz ellenforradalmár tábornok csapatait Petrográd alatt megverik.

Október 28. — Kikiáltják a Csehszlovák Köztársaságot.

Október 29. — Megalakul az Oroszországi Kommunista Ifjúsági Szövetség, a KOMSZOMOL.

Október 31. — Ausztriában és Magyarországon győz a polgári-demokratikus forradalom. Az Osztrák-Magyar Monarchia részeire esik szét.

November. — Angol és francia intervenciós csapatok elfoglalják Ogyesszát és Szevasztopolt, partraszállnak Novorosszijszkban.

November 9. — Németországban győz a polgári-demokratikus forradalom.

November 11. — Németország és az antant hatalmak között megszűnnek az ellenségeskedések. Megkötik a compiegne-i fegyverszünetet.

November 13. — Szovjetoroszország semmisnek nyilvánítja az 1918 márciusában Németországgal kötött lealázó breszt-litovszk-i békeszerződést, és fegyveres erővel megkezdi a Baltikum, Belorusszia, Ukrajna és Transzkaukázus megszállt területeinek felszabadítását.

November 18. — A szibériai Omszkban — antant segítséggel — Kolcsak admirális ellenforradalmi diktatúrája rendezkedik be.

November 24. — Megalakul a Kommunisták Magyarországi Pártja.

November 30 — *A Munkás-Paraszt Védelmi Tanács* megalakítása. A tanács feladata, hogy az ország összes erőit az intervenciósok és fehérgárdisták ellen összpontosítsa.

1919.

Március 2—6. — A Kommunista (III.) Internacionálé I. kongresszusa Moszkvában.

Március 4. — Kolcsaknak a keleti fronton indított támadásával megkezdődik az antant első hadjárata Szovjetoroszország ellen. (Márciustól júliusig tart.)

Március 18—23. — *Az Oroszországi Kommunista (bolsevik) Párt VIII. Kongresszusa* jóváhagyja a párt új programját, amely figyelembe veszi a szovjet gazdasági élet bonyolultságát és kijelöli a párt feladatait a kapitalizmusból a szocializmusba való átmenet idejére. A kongresszus határozatot fogad el a munkásosztály és a középparasztság szövetségének megerősítésére és a Vörös Hadsereg további szervezésére a legszigorúbb fegyelem alapján.

Március 21. — A Magyar Tanácsköztársaság kikiáltása.

Április 12. — Az első kommunista szombat a moszkvai rendezőpályaudvar fűtőházában.

Május. — *Jugyenyics* fehérgárdista tábornok csapatainak támadása Észtországból Petrográd ellen.

Május 26. — Az antant, Oroszország törvényes kormányának ismeri el Kolcsak admirális ellenforradalmi kormányát, amely hajlandó Oroszországot antant ellenőrzés alá vetni.

Május 27. — Lenin üzenetet intéz a magyar munkássághoz.

Július. — Gyenyikin támadásával — a déli fronton a Kaukázus felől — kezdetét veszi az antant második hadjárata Szovjet-Oroszország ellen. (A hadjárat 1920. márciusáig tart és Gyenyikin teljes szétverésével végződik.)

Augusztus 1. — A fegyveres intervenció és belső ellenforradalom megdönti a Magyar Tanácsköztársaságot.

Október 10. — Az antant és az USA meghirdeti a gazdasági blokádot Szovjet-Oroszország ellen.

Október—november. — A Vörös Hadsereg megveri Jugyenyicset Petrográd előtt, Kolcsakot Szibériában, Gyenyikint Orlovnál és Voronyezsnél.

December 26. — A Népbiztosok Tanácsának dekrétuma a felnőtt lakosság írástudatlanságának felszámolására.

1920.

Január. — A szovjethatalom helyreállítása Szibériában. Az intervenciós hatalmak kénytelenek a szovjet kikötők blokádját megszüntetni.

Február 2. — Szovjet-Oroszország és Észtország békeszerződést ír alá.

Február 21. — Megalakul Oroszország Villamosításának Állami Bizottsága, a GOELRO.

Február—március. — Arhangelszk és Murmanszk északi kikötőket felszabadítja a Vörös Hadsereg a fehárgárdista uralom alól.

Március vége. — Gyenyikin szétvert hadseregének maradványai a Krim félszigetre menekülnek, ahol Vrangel generális veszi át a fehérek főparancsnoki tisztét.

Április 6. — Megalakul a *Távolkeleti Demokratikus Köztársaság*, amely 1922. novemberében kéri felvételét az Orosz Szocialista Föderatív Szovjet Köztársaságba.

Április 25—november 16. — Az antant harmadik hadjárata Szovjet-Oroszország ellen. A lengyel burzsoázia csapatai Kievig nyomulnak előre, Vrangel fehérgárdista csapatai pedig a Krim félszigetről kiindulva kezdik meg a harcot. A Vörös Hadsereg egységei egészen Varsóig vetik vissza a lengyeleket és októberben aláírják a szovjet-lengyel fegyverszünetet. Novemberben szétverik Vrangel csapatait is. A szétvert fehérgárdista csapatok maradványai külföldre menekülnek. A polgárháború véget ér.

1921.

Február 26. — Szovjet-Oroszország, a teljes egyenjogúság alapján barátsági szerződést köt Perzsiával.

Február 28.—március 18. — A nemzetközi burzsoázia sugalmazására ellenforradalmi lázadás tör ki a szovjethatalom ellen Kronstadtban, amelyet további felkeléseknek kellene követnie. A Vörös Hadsereg csapatai azonban néhány nap alatt elfojtják a lázadást.

Március 8—16. — *Az OK(b)P X. kongresszusa.* Határozatot hoz az Új Gazdasági Politikára (NEP—Novaja Ekonomicseszkaja Polityika), amely befejezi a a hadikommunizmus korszakát. (A gabonabeszolgáltatási kötelezettséget természetbeni adó váltja fel; növelik a vállalatok önállóságát; az állam kisebb üzemeket szövetkezeteknek, esetleg magánosoknak is bérbe ad; stb.) A szovjet állam kereskedelmi egyezményeket köt Angliával, Németországgal, Norvégiával, Ausztriával és más kapitalista országokkal. Az egyezmények gyakorlatilag a szovjethatalom elismerését jelentik.

1922.

Április 10—május 19. — Csicserin külügyi népbiztos vezetésével szovjet delegáció vesz részt a génuai Európai Gazdasági Konferencián. A küldöttség meghiúsítja az imperialista hatalmaknak azt a kísérletét, hogy meggyengítsék a szovjet rendszert. A küldöttség javaslatot ter-

jeszt be az általános vagy részleges leszerelésre.

Április 16. — Szovjet-Oroszország és Németország Rapalloban szerződést ír alá, amelyben kölcsönösen lemondanak minden háborús jóvátételről és megegyeznek a normális diplomáciai kapcsolatok helyreállításában.

Október 25. — A Vörös Hadsereg és a partizán egységek felszabadítják Vlagyivosztokot a japán intervenciósok uralma alól. Ezzel az utolsó intervenciós csapatokat is kiűzték szovjet területről.

December 30. — Az I. Össz-szövetségi Szovjet Kongresszus határozata alapján megalakul a *Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége*, a *Szovjetunió*. A Központi Végrehajtó Bizottság elnökévé Kalinyint, a Népbiztosok Tanácsának elnökévé pedig Lenint választják.

1924.

Január 21. — Lenin, a világ proletáriátusának vezére, a szovjet állam megalapítója a Moszkva melletti Gorkiban meghal.

Január 29—31. — Az OK(b)P Központi Bizottságának felhívása a munkásosztályhoz. (A lenini behívó.)

Február—október. — A Szovjetunió felveszi a diplomáciai kapcsolatokat Angliával (február 2.), Olaszországgal (február 7.), Görögországgal (március 8.), Norvégiával (február 13.), Svédországgal (március 15.), Franciaországgal (október 28.) és más kapitalista államokkal.

November 26. — Kikiáltják a Mongol Népköztársaságot, és életbeléptetik a Mongol Népköztársaság első alkotmányát.

1925.

Január 20. — A Szovjetunió felveszi a diplomáciai kapcsolatokat Japánnal. Japán ennek fejében lemond Szahalin északi részéről.

December 18—31. — *Az SZK(b)P XIV. kongresszusa* határozatot hoz a Szovjetunió iparosítására, mindenekelőtt a nehézipar gyors fejlesztésére.

1926.

Április — szeptember. — A Szovjetunió semlegességi és kölcsönös meg nem támadási szerződést köt Németországgal, Afganisztánnal és Litvániával.

1927.

Május 1. — A moszkvai „Szpartak" autógyár kibocsátja az első szovjet gyártmányú autót, a „NAMI–1"-et.

November 30. — A genfi leszerelési konferencián a Szovjetunió javaslatot terjeszt be az általános és teljes leszerelésre.

December 2—19. — *Az SZK(b)P XV. kongresszusa.* A Nagy Októberi Szocialista Forradalom 10. évfordulójára a párt tagjainak és tagjelöltjeinek száma meghaladja az 1,2 milliót. A kongresszus határozatot hoz a kollektív gazdaságok széleskörű kiépítésére és a szocializmus offenzivájának minden fronton történő előkészítésére.

1928.

Augusztus 1. — A szovjet kormány határozatot hoz hatalmas gabonaszovhozok szervezésére, hogy az árugabona mennyisége jelentékenyen emelkedjék. Novemberben megszervezik az első traktorállomást az Ogyessza melletti „Sevcsenkó" szovhozban.

1929.

Május 20—28. — Az V. szovjetkongresszus jóváhagyta *az 1928—1932 közötti időre kiterjedő első ötéves tervet.* A terv célja, a szocializmus gazdasági alapjainak lerakása, a Szovjetunió gazdasági függetlenségének megteremtése és a szovjet állam védelmi erejének fokozása.

Október. — A New York-i tőzsdekrachhal kezdetét veszi a gazdasági válság a kapitalista világban. (A válság 1933-ig tart.)

Július—december. — Nagy eredmények születnek a szovjet mezőgazdaság kollektivizálása terén. A középparasztság is tömegesen lép be a mezőgazdasági termelőszövetkezetekbe. Tömegmozgalom indul a teljes kollektivizálásért.

1930.

Május. — Átadják a forgalomnak a több mint 2000 km hosszú Turkesztán—Szibériai vasútvonalat.

Június 15—17. — Üzembe lép a rosztovi mezőgazdasági gépgyár és a sztálingrádi traktorgyár.

1931.

Augusztus 15. — A szovjet repülőgépipar kibocsátja az első „ANT—14" típusú ötmotoros utasszállító gépet.

Szeptember 18. — A japán imperialisták megtámadják Mandzsuriát.

1932.

A Szovjetunió megnemtámadási szerződést köt Finnországgal, Lettországgal, Észtországgal, Lengyelországgal és Franciaországgal.

Január—április. — Működésbe lép a kuznyecki és a magnyitogorszki kohászati kombinát, a szovjet nehézipar új központja.

Október 10. — A Leninről elnevezett dnyeperi vízierőmű ünnepélyes felavatása.

1933.

Január 30. Németországban uralomra jut a Hitler-fasizmus.

Február 6. — A szovjet delegáció a genfi nemzetközi leszerelési konferencián tervezetet terjeszt elő az agresszor fogalmának meghatározására. Annak ellenére, hogy a tervezetet a vezető imperialista hatalmak elutasítják, azt mégis aláírják Afganisztán, Észtország, Lettország, Irán, Lengyelország, Románia, Csehszlovákia, Törökország, Jugoszlávia és Litvánia képviselői.

Augusztus 2. — Megnyitják a keleti-tengeri csatornát, amely az Onyega tavat köti össze a Fehér tengerrel.

Október 14—19. — Németország otthagyja a leszerelési értekezletet és kilép a Népszövetségből, hogy szabad kezet kapjon a fegyverkezésre.

November 16. — Az USA — a nagyhatalmak közül utolsóként — felveszi a diplomáciai kapcsolatokat a Szovjetunióval.

1933—1937.

A szovjet népgazdaság fejlesztésének második ötéves terve. A terv előirányozza a népgazdaság minden ágának szocialista átszervezését. Végrehajtásának eredményeként a Szovjetunió szocialista nagyhatalommá válik, ahol megszűnik embernek ember által való kizsákmányolása. A Szovjetunió termelésének volumene felülmúlja Németországét és Angliáét.

1934.

Február 4. — A Szovjetunió felveszi a diplomáciai kapcsolatokat Magyarországgal.

Május. — Szovjet-francia tárgyalások egy „keleti paktum" megkötésére, amely azonban Anglia és Németország ellenállása miatt meghiúsul.

Július 25. — Németország által támogatott fasiszta puccskísérlet Ausztriában. Dolfuss kancellárt a nácik meggyilkolják.

Szeptember 18. — A Népszövetség 30 tagállamának kérésére a Szovjetunió belép a Népszövetségbe, amelynek munkájában 1939-ig vett részt. Belépésének célja: előmozditani az európai kollektív biztonsági rendszer megteremtését, a béke megőrzését.

1935.

Május 2—16. — A Szovjetunió kölcsönös segítségnyújtási szerződést ír alá Franciaországgal és Csehszlovákiával.

Augusztus 31. — Alekszej Sztahanov donyeci bányász tizennégyszeresen teljesíti a normáját. A sztahanov-mozgalom kezdete, amelynek célja a munka termelékenységének fokozása.

1936.

Március 12. — A Szovjetunió kölcsönös segítségnyújtási szerződést ír alá a Mongol Népköztársasággal.

Július 17. — Franco tábornok ellenforradalmi fasiszta felkelése a Spanyol Köztársaság népfront-kormánya ellen. Megkezdődik a spanyol polgárháború.

Október 25. — Német-olasz egyezmény a Spanyol Köztársaság elleni közös fellépésről, és Abesszíniának Olaszország részéről történt megszállása elismeréséről. A Berlin—Róma tengely létrejötte.

November 25. — A fasiszta Németország és Japán megköti az *Antikomintern Paktumot*, amely agressziós céljaik ideológiai indoklását hivatott szolgálni.

November 25— december 5. — *A VIII.* (rendkívüli) *szovjetkongresszus elfogadja a Szovjetunió új alkotmányát.* Az alkotmány rögzíti a szocialista építés addig elért eredményeit, a szocializmus végleges győzelmét a Szovjetunióban.

1937.

Február—március. Az SZK(b)P Központi Bizottságának plénumán Sztálin kifejti azt a hibás nézetét, hogy az osztályharc a Szovjetunióban a szocializmus építése során élesedik. A későbbiekben, ez a helytelen tétel szolgált alapul a koholt perekben és törvénysértésekben.

Június 18—20. — Cskálov, egy, a szovjet repülőgépipar által gyártott, „ANT—25" típusú géppel, az Északi Sarkon át, leszállás nélkül Amerikába repül. A szovjet tudomány és technika nagy eredményének világszerte elismeréssel adóznak.

Július 7. — A japán imperialisták megtámadják Kínát.

1938.

Március 12—13. — Német csapatok megszállják Ausztriát. (Anschluss.) A Szovjetunió kollektív rendszabályok alkalmazását javasolja az agresszor ellen. A nyugati hatalmak azonban formális tiltakozással is beérik.

Július 29—augusztus 11. — A Vörös Hadsereg Vlagyivosztok közelében szétveri a Szovjetunió határait megsértő japán csapatokat. (Hasszan-tói incidens.)

Szeptember 29—30. — Anglia, Franciaország, Németország és Olaszország kormányfőinek konferenciája Münchenben. A nyugati hatalmak feláldozzák Csehszlovákiát Hitlernek, hogy az agresszort keletre fordítsák.

Szeptember 30. — Közös angol-német megnemtámadási nyilatkozat.

November 2. — A fasiszta nagyhatalmak külügyminisztereinek határozata — az első bécsi döntés — értelmében Horthy-Magyarország megkapja Csehszlovákiától a Felvidék déli részét és Kárpát-Ukrajnát, s ezzel végleg elkötelezi magát a fasiszta Németország mellett.

1938—1942.

A szovjet népgazdaság fejlesztésének harmadik (a világháború által félbeszakított) *ötéves terve.* A terv az ipari termelés majdnem kétszeres emelkedését irányozza elő 1937-hez viszonyítva. Kiemelt szerepet kap a tervben a vegyipar és a gépipar.

1939.

Március 15. — A német csapatok megszállják Csehszlovákia megmaradt részét is.

Április—augusztus. — Szovjet-angol-francia tárgyalások Moszkvában egy esetleges agresszió elleni kölcsönös segélynyújtási szerződés megkötéséről. Az angol-francia tárgyaló fél egyoldalú kötelezettség vállalására akarja a Szovjetuniót rávenni.

Május 11—augusztus 31. — Szovjet és mongol csapatok a Halhon-Gol folyónál szétverik a Mongol Népköztársaság területére behatolt japán intervenciós egységeket.

Augusztus 23. — Szovjetunió és Németország megnemtámadási szerződést írnak alá.

Szeptember 1. — *Megkezdődik a II. világháború.* Hitler csapatai megtámadják Lengyelországot.

Szeptember 3. — Franciaország és Anglia hadat üzen Németországnak. Kezdetét veszi a „különös háború". A francia—német határon 103 szövetséges hadosz-

tály semmiféle harctevékenységet nem folytat a felsorakozott 31 német hadosztállyal szemben. Az USA kinyilvánítja semlegességét.

Szeptember 17. — A lengyel területen élő ukrán és belorussz lakosság védelmére a Vörös Hadsereg bevonul Nyugat-Ukrajnába és Nyugat-Belorussziába.

November 30—1940. március 12. — Szovjet—finn háború, amelyet a nemzetközi imperializmus sugalmazására a finn militarista erők — Mannerheim tábornagygyal az élükön — kényszerítettek a Szovjetunióra.

1940.

Március 12. — Szovjet—finn békeszerződés aláírása Moszkvában.

Április 9. — Német csapatok megtámadják Dániát és Norvégiát.

Május 10. — A német csapatok lerohanják Belgiumot, Hollandiát és oldalba támadják a francia—angol erőket. A német hadsereg június 14-én bevonul Párizsba.

Június 22. — Teljes a német győzelem Franciaországban. Compiegne-ben aláírják a német—francia fegyverszünetet.

Június 17 — július 21. — A balti államokban, a dolgozó tömegek forradalma megdönti a fasiszta kormányokat. A forradalom utáni választásokon ezen országok népei a szovjethatalom mellett döntenek. A Litván, Lett és Észt Szovjet Köztársaságok kérik felvételüket a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségébe. (Felvételük augusztusban történik meg.)

Augusztus 30. — A második bécsi döntés. Magyar csapatok szállják meg Erdély északi részét.

Szeptember 27. — Németország, Olaszország és Japán megkötik az úgynevezett *háromhatalmi szerződést.* Ennek alapját az antikomintern paktum képezi. Kölcsönösen kötelezettséget vállalnak, hogy egymás agresszív célkitűzéseit minden politikai és katonai eszközzel támogatják.

Október. — Német *„tancscapatok"* érkezése Romániába. Ezzel megkezdődik a németek felvonulása délkeleten a Szovjetunió ellen.

Október 28. — Olasz csapatok megtámadják Görögországot.

November 20. — A magyar kormány csatlakozik a háromhatalmi szerződéshez.

December 2. — Magyar—jugoszláv barátsági szerződés.

December 18. — Hitler jóváhagyja a Wehrmacht főparancsnokságának 21. sz. utasítását (az ún. Barbarossa-terv) a Szovjetunió lerohanására. Az előkészületeket 1941. május 15-ig kell befejezni.

1941.

Március 23. — A Szovjetunió visszaadja Magyarországnak azokat a zászlókat, amelyeket az 1848—49-es szabadságharc leverésében résztvett cári hadsereg zsákmányolt.

Április 6. — Megkezdődik a német fasiszta agresszió Jugoszlávia és Görögország ellen.

Április 11. — Horthy-Magyarország hadserege hitszegő módon megtámadja Jugoszláviát.

Június 22. — Németország hadüzenet nélkül megtámadja a Szovjetuniót. *Megkezdődik a szovjet nép Nagy Honvédő Háborúja.*

Június 27. — A reakciós magyar kormány hadat üzen a Szovjetuniónak.

Június 30. — Sztálin elnöklete alatt megalakul az *Állami Védelmi Bizottság,* — ezzel az egész államhatalom az ő kezében összpontosul — amely koordinálja az állami intézmények, párt- és komszomolszervezetek tevékenységét.

Szeptember 1. — A Kommunisták Magyarországi Pártjának kezdeményezése Hitler-ellenes egységfront megteremtésére.

Szeptember 8. — Megkezdődik a gyűrűbe zárt Leningrád hősi védelme.

Szeptember 30—1942. április 20. — *Moszkvai csata.* A német hadsereg kezdeti sikerei után a Vörös Hadsereg december 5-én ellentámadásba megy át. A németeknek a villámháborúra alapozott

tervei végképp füstbe mennek. A német hadsereg vezetésében válság tör ki, és Hitler meneszti Brauchitsch tábornagyot, a Wehrmacht főparancsnokát. A szovjet egységek 50 német hadosztályt vernek szét, és több mint 400 km-t nyomulnak előre.

Október 6. — Háborúellenes tüntetések Magyarországon.

December 7. — Japán támadás a Pearl Harbor-i USA támaszpont ellen. A japánok szétzúzzák az amerikai csendesóceáni flottát. Ezzel a II. világháborút kiterjesztik távolkeletre is.

December. — Japán csapatok szállnak partra Malayán, Luxon-szigeten, Guamon, Észak-Borneon és a szövetséges hatalmak birtokában lévő más területeken.

1942.

Január 1. — 26 állam — köztük a Szovjetunió, Anglia és az USA — aláírja a washingtoni nyilatkozatot, amely a tengelyhatalmak elleni harcnak a győzelemig való folytatását deklarálja. Ezzel véglegesen kialakul a Hitler-ellenes koalíció.

Május 26. — Szovjetunió és Anglia Londonban szerződést írnak alá a fasiszta Németország elleni közös harcról és a háború utáni együttműködésről.

Május 30. — A Szovjetunióban megalakul a partizánmozgalom központi törzskara.

Június 11. — Szovjet—amerikai szerződés aláírása a tengelyhatalmak elleni háborúban nyújtandó kölcsönös segítségnyújtás alapelveiről.

Június 28. — A fasiszta haderő nyári offenzívájának kezdete.

Július 17. — A sztálingrádi csata kezdete. Kemény harcok a Donkanyarban.

November 19. — A Szovjet Hadsereg ellentámadásba megy át Sztálingrád alatt. Két szovjet támadó csoport áttöri a német állásokat és 22 fasiszta hadosztályt, 330 000 főt gyűrűbe zár.

1943.

Január 12—18. — A szovjet csapatok áttörik a blokádot Leningrád körül.

Január 13—14. — Szovjet Hadsereg offenzívája a voronyezsi fronton. Megsemmisül a 2. magyar hadsereg.

Február 2. — A sztálingrádi csata végetért, a 6. német hadsereg megsemmisült.

Július 5 — augusztus 3. — A kurszki csata kezdete. A német támadás (a „Citadella-hadművelet") vissza akarja szerezni a stratégiai kezdeményezést. A Szovjet Hadsereg Orjol irányába ellentámadásba megy át. A fasiszta hadvezetés ettől kezdve véglegesen védekező stratégiát kénytelen folytatni.

Július 10. — Az angolszász haderő partraszállása Sziciliában. Július 25-én összeomlik Mussolini fasiszta rendszere, és megalakul a Badoglió kormány. A németek megszállják Olaszországot.

Szeptember 8. — Befejeződik a Don medencéjének felszabadítása.

November 28—december 1. — A szövetséges hatalmak vezetőinek *teheráni konferenciája.* Nyilatkozat a három nagyhatalom háború utáni együttműködéséről, Németország háború utáni státusáról. Anglia és az USA 1944 májusára ígérik a második front megnyitását.

1944.

Január 24—február 17. — A Szovjet Hadsereg korszun-sevcsenkói hadművelete. Az 1. és 2. Ukrán Front csapatai bekerítenek és megsemmisítenek 10 fasiszta hadosztályt.

Március 19. — A német csapatok megszállják Magyarországot.

Március 26. — A 2. Ukrán Front csapatai előnyomulásuk közben elérik a Szovjetunió államhatárát a Prut folyónál.

Április 8. — Az 1. Ukrán Front csapatai elérik a szovjet—csehszlovák és a szovjet—román határt. A Szovjet Hadsereg megkezdi Közép-Európa felszabadítását.

Május 13. — A Szovjetunió, Anglia és az USA kormánya felszólítja Magyarországot, Romániát, Bulgáriát és Finnországot, hogy szüntessék meg a Németország oldalán viselt háborút.

Június 6. — A szövetséges csapatok partraszállnak Normandiában, s ezzel megnyílik végre a *második front*. Az angolszász hatalmak június végéig 43 hadosztályt tesznek partra.

Június 23—24. — A Szovjet Hadsereg a második front tehermentesítésére hatalmas támadást indít a belorussz és baltifronton. A támadás során több mint 30 német hadosztály semmisül meg, lényegében az egész német „Közép" hadseregcsoport.

Július. — A Leningrádi Front csapatai szétzúzzák a finn hadsereget a Karél-félszigeten. A finn kormány tárgyalásokat kezd a fegyverszünetről.

Augusztus 20. — A 2. és 3. Ukrán Front jasi-kisinyovi hadműveletе. A szovjet csapatok augusztus 31-én bevonulnak Bukarestbe.

Augusztus 23. — Románia felszabadul.

Augusztus 25. — Az új román kormány hadat üzen Németországnak.

Szeptember 4. — Finnország kilép a háborúból.

Szeptember 7—8. — A monarcho-fasiszta rezsim bukása Bulgáriában. Bulgária hadat üzen Németországnak.

Október 6—28. — Az első szovjet egységek elérik Magyarország területét. A felszabadító hadműveletek első szakasza.

Október 18. — Az 1. magyar hadsereg parancsnoka és tisztikarának egy része átáll a Szovjet Hadsereg oldalára.

Október 20. — A 3. Ukrán Front és a Jugoszláv Népi-felszabadító Hadsereg egységei felszabadítják Belgrádot. Debrecen felszabadul.

Október 20. — A Nógrádi partizáncsoport megkezdi tevékenységét magyar földön.

December 2. — A Magyar Nemzeti Függetlenségi Front megkezdi munkáját Szegeden.

December 16. — Német ellenoffenziva nyugaton az Ardennekben.

December 21. — Debrecenben összeül az Ideiglenes Nemzetgyűlés és megalakul az Ideiglenes Kormány, amely december 23-án hadat üzen Németországnak.

December 24. — A Szovjet Hadsereg megkezdi Budapest felszabadítását.

1945.

Január 12. — Hatalmas méretű szovjet támadás indul 1300 km szélességben a Keleti tengertől a Kárpátokig. A németek vesztesége két hét alatt eléri a félmillió főt.

Január 17. — Varsó felszabadul.

Február 4—11. — A három szövetséges nagyhatalom vezetőinek *jaltai konferenciája*. Határoznak Németország megszállásáról, a háborús bűnösök felelősségre vonásáról, Szovjetunió hadba lépéséről Japán ellen Németország legyőzése után, stb.

Február 13. — A Budapesten körülzárt fasiszta haderők (kb. 180 000 fő) megsemmisítése, Budapest felszabadítása.

Április 4. — A 2. és 3. Ukrán Front csapatai befejezik Magyarország teljes felszabadítását. *A magyar nép nemzeti ünnepe.*

Május 2. — A Szovjet Hadsereg egységei elfoglalják Berlint.

Május 8. — A német főparancsnokság képviselői Berlin-Karlshorstban aláírják a feltételnélküli megadásról szóló okmányt.

Május 9. — A Szovjet Hadsereg felszabadítja Prágát, Csehszlovákia fővárosát. *A fasizmus felett aratott győzelem napja.*

Július 17. — A három szövetséges nagyhatalom vezetőinek konferenciája *Potsdamban. A Potsdami Egyezmények:* az öt nagyhatalom külügyminiszteri tanácsának felállítása a nemzetközi problémák megvitatására; határozatok Németország demilitarizálásáról, nácitlanításáról, a monopóliumok hatalmának megsemmisítéséről stb. Az Odera-Neisse határ jóváhagyása.

Augusztus 6—9. — Az USA — inkább világpolitikai, mint katonai okokból — atombombát robbant Hirosima és Nagaszaki városok fölött. (180 000 polgári halott.)

Augusztus 9—20. — A Szovjetunió szövetségi kötelezettségének eleget téve hadat üzen Japánnak. A szovjet csapatok szétverik a 600 000 főt számláló Kvantung hadsereget Mandzsuriában és Koreában. A hadsereg augusztus 20-án kapitulál.

Szeptember 2. — A Japán kormány és a hadsereg képviselői aláírják Japán feltétel nélküli kapitulációját. Véget ér a II. világháború távolkeleten is.

Október 24. — Életbe lép az Egyesült Nemzetek Szövetségének alapokmánya.

1946.

Március 5. — Churchill beszéde Fultonban, amely erősen szovjetellenes, és a „hidegháború" kezdetét jelenti.

Március 15. — Törvény a Népbiztosok Tanácsának a *Szovjetunió Minisztertanácsává* történő átalakításáról.

Március 18. — A Legfelsőbb Tanács elfogadja az 1946—1950-es évekre szóló *4. ötéves tervet.* A terv végrehajtása során 6000 nagyipari üzemet építenek újjá, illetve helyeznek újonnan üzembe. Az ipari termelés 1940-hez viszonyítva 173 %-ra emelkedik.

1947.

Március 12. — Truman amerikai elnök meghirdeti az ún. „Truman-doktrinát". (Minden olyan erőnek a támogatása, amely fellép a szociálizmus, a nemzeti függetlenségi mozgalmak ellen. Javaslat a nyugati félteke katonai együttműködésére.)

November. — A szovjet kormány bejelenti, hogy az atombomba nem titok többé a szovjet tudósok előtt.

1948.

Február 18. — A magyar—szovjet baráti, együttműködési és kölcsönös segítségnyujtási szerződés megkötése.

Március 26. — Truman amerikai elnök elrendeli az embargo bevezetését a szocialista országok ellen.

Június 23. — A berlini konfliktus kezdete, amelyet a nyugati hatalmak azáltal idéztek elő, hogy Nyugat-Berlinre is kiterjesztették a nyugat-németországi pénzreformot.

1949.

Április 4. — Az észak-atlanti paktum (NATO) aláírása Washingtonban, amely egyaránt irányul a szocialista országok, a nemzeti függetlenségi mozgalmak és a független nemzeti államok ellen.

Április 26—27. — A Kölcsönös Gazdasági Segítség Tanácsának (KGST) megalakulása és első ülése Moszkvában.

Szeptember 25. — A TASZSZ hírügynökség jelentése a szovjet atombomba kipróbálásáról.

Október 1. — Kikiáltják a Kínai Népköztársaságot.

Október 2. — A Szovjetunió elismeri a Német Demokratikus Köztársaságot.

November 20. — A kommunista és munkáspártok tájékoztató irodájának budapesti értekezlete határozatot hoz a munkásosztály egységéről és a kommunista pártok feladatairól, ugyanakkor megalapozatlan vádakkal illeti a Jugoszláv Kommunista Pártot.

1950—1953.

A kis területű kolhozok nagyobb egységekké olvadnak össze. A kolhozok száma az 1950-es 254 000-ről 93 000-re csökken.

1950.

Március 1. — A szovjet minisztertanács határozatot hoz a rubelnek aranyalapra történő helyezéséről.

Június 25. — A koreai konfliktus kezdete. Truman elnök június 27-én parancsot ad az amerikai fegyveres erőknek az intervencióra.

1951.

Jóváhagyják az 1951—1955 közötti időre szóló ötödik *5. éves tervet.* Az ipari termelés 1955-ben 1950-hez viszonyítva 185%-ra emelkedik. Több mint háromezer új ipari üzem épül 5 év alatt.

1952.

Az SZK(b)P XIX. kongresszusa. A párt tagjainak és tagjelöltjeinek száma megközelíti a 7 milliót. Új szervezeti szabályzatot fogadnak el, és törlik a párt nevéből a „bolsevik" szót.

1953.

Július 27. — Fegyverszünet Koreában.

Augusztus 20. — A szovjet kormány nyilatkozata a hidrogénbomba kipróbálásáról a Szovjetunióban.

Szeptember 7. — Az SZKP Központi Bizottsága plénumának határozata a mezőgazdaság további fejlesztéséhez szükséges intézkedésekről. A plénum feltárja a mezőgazdaság viszonylagos elmaradásának okait, javasolja a felvásárlási árak emelését, a beruházások növelését stb.

1954.

Április 26—július 21. — *Genfi értekezlet* a keletázsiai kérdésről. Létrejön a fegyverszünet Vietnamban, Laoszban és Kambodzsában. Választások kitűzése Vietnam egyesítésére. A határozatokat az USA nem írja alá.

Június 27. — A Moszkva melletti Obninszkben megkezdi működését a világ első atomerőműve.

Augusztus 17. — Az SZKP Központi Bizottsága és a minisztertanács határozata további szűzföld területek birtokbavételéről. Összesen 30 millió hektár feltörését irányozza elő a gabonatermelés mennyiségének emelése céljából.

Szeptember 8. — Manilában aláírják az agresszív célokat szolgáló *Délkeletázsiai Paktumot.* (SEATO)

1955.

Február 24. — Aláírják a szocialista országok és a nemzeti felszabadító mozgalmak ellen irányuló *Bagdadi Paktumot.*

Május 11. — A NATO hatalmak párizsi értekezletén elhatározzák Nyugatnémetország felvételét a NATO-ba.

Május 11—14. — Az európai szocialista országok képviselőinek tanácskozása Varsóban az európai béke és biztonság kérdéséről. A 20 éves barátsági, együttműködési és kölcsönös segítségnyújtási szerződés — *Varsói Szerződés* — aláírása. Határozat a baráti hadseregek közös főparancsnokságának felállítására.

Május 26—június 2. — Szovjet kormánydelegáció látogatása Jugoszláviában. A szovjet—jugoszláv kapcsolatok normalizálása. Belgrádi nyilatkozat aláírása.

December 29. — A kujbisevi vízierőmű első egységének üzembehelyezése.

1956.

Február 14—25. — *Az SZKP XX. kongresszusa.* A Központi Bizottság beszámolójának fő tételei: a különböző társadalmi rendszerű államok békés egymás mellett élésének lehetősége; korunkban megteremtődött a háború elkerülhetőségének reális lehetősége; a kapitalizmusból a szocializmusba való átmenet történhet békés úton is, az illető ország feltételeitől függően. A kongresszus felhatalmazza a Központi Bizottságot a személyi kultusz következményeinek felszámolására.

Szeptember 8. — Határozat az alacsonyabb keresetű munkások és közalkalmazottak fizetésének emelésére.

Október 29. — Izraeli—francia—angol agresszió Egyiptom ellen.

November 4. — A Szovjetunió segítséget nyújt a magyarországi ellenforradalom leveréséhez.

November 5. — A szovjet kormány figyelmeztetése az izraeli, francia és angol kormányhoz, hogy a Szovjetunió semmilyen lépéstől sem riad vissza az agresszió visszaverése érdekében.

1957.

Augusztus 27. — A TASZSZ közli, hogy a Szovjetunióban sikerrel végződött egy többlépcsős, interkontinentális ballisztikus rakétának a kipróbálása.

Október 4. — A Szovjetunióban felbocsátják az első mesterséges holdat, a Szputnyikot. (Súlya: 84 kg.)

November 3. — A Szputnyik II. felbocsátása. (Súlya: 508 kg.)

November 14—16. — A szocialista országok kommunista és munkáspártjainak moszkvai értekezlete. *A Moszkvai Nyilatkozat* korunk fő politikai társadalmáról, a kapitalizmusból a szocializmusba való békés átmenetről, a háború elkerülhetőségéről stb. szóló tételeket rögzíti.

December 5. — A „Lenin" atom-jégtörőhajó vízrebocsátása.

December 14. — A szovjet javaslatot elfogadva, az ENSZ közgyűlése határozatot fogad el, a különböző társadalmi rendszerű államok békés egymás mellett éléséről.

1958.

Március 31. — A Szovjetunió egyoldalúan beszünteti az atomfegyver kísérleteket. Felhívja az imperialista atomhatalmakat, hogy kövessék a szovjet példát.

November. — A Szovjetunióban sorra alakulnak a *kommunista munka brigádjai.*

December 27. — Közlemény az Egyiptomnak nyújtandó gazdasági és technikai segélyről. A Szovjetunió 400 milliós hitelt nyújt az asszuáni gát építéséhez.

1959.

Január 15—22. — Népszámlálás a Szovjetuniában. A lakosság száma eléri a 209 millió főt.

Január 27—február 5. — *Az SZKP XXI. kongresszusa.* A kongresszus jóváhagyja az 1959—1965 közötti időre szóló hétéves terv ellenőrző számait. A fő feladat: megteremteni a kommunizmus anyagi-technikai bázisát. Az ipar termelését 7 év alatt mintegy 80%-kal kell növelni. A mezőgazdaság termelését 1,7-szeresére kívánják emelni.

Szeptember 15—27. — Szovjet kormánydelegáció látogatása az USA-ban. (Camp David)

Szeptember 18. — A Szovjetunió az ENSZ közgyűlés elé terjeszti tervezetét az általános és teljes leszerelésről.

1960.

„Afrika éve". 16 afrikai állam harcolja ki állami függetlenségét, köztük a két Kongó, Mali, Nigéria, Kamerun, Togo, Csád stb. Ezzel az imperializmus gyarmati rendszere felbomlásának végső állomásához érkezik.

Február 11—március 4. — Szovjet kormánydelegáció látogatása Délkelet-Ázsiában. (India, Burma, Indonézia, Afganisztán.) A Szovjetunió 1,5 milliárd rubel hitelt nyújt Indiának, 250 millió dollárt pedig Indonéziának.

Május 1. — Az egyik szovjet rakétaegység Szverdlovszk körzetében lelövi a szovjet légtérbe behatolt U—2-es amerikai kémrepülőgépet.

Június 24. — A szocialista országok kommunista és munkáspártjainak *Bukaresti Nyilatkozata.*

Október 1. — A Népek Barátsága Egyetem megnyitása Moszkvában. (1961-től: Patrice Lumumba Egyetem.)

November. — 81 ország kommunista és munkáspártjainak moszkvai tanácskozása Moszkvában. Egyhangúlag elfogadják a *„Világ összes népeihez"* intézett felhívást. Főbb tézisei: a szocialista világrendszer a társadalmi fejlődés meghatározó tényezőjévé válik; a kapitalizmus általános válsága új, harmadik szakaszába lépett; a szocializmus végleges és általános győzelme előtt létrejött a világháború elkerülésének reális lehetősége; a kommunista és munkáspártok tevékenységének alapelvei; a kétfrontos harc szükségessége.

1961.

Január 1. — Az új rubel megteremtése.

Január 3. — Az USA kormánya megszakítja a diplomáciai kapcsolatokat a Kubai Köztársasággal.

Április 12. — *Az első ember a világűrben.* Jurij Gagarin, a Vosztok I. űrhajóval körülrepüli a Földet.

Augusztus 6—7. — German Tyitov, a Vosztok II. űrhajóval 17-szer körülrepüli a Földet.

Október 17—31. — *Az SZKP XXII. kongresszusa.* A kongresszus elfogadja az új — a párt történetében harmadik — pártprogramot. A program sokoldalúan elemzi a szocialista társadalmat, rögzíti a szocializmusból a kommunizmusba való átmenet törvényszerűségeit.

November 8. — Működésbe lép a bratszki — a világ legnagyobb — vízierőművének első egysége.

1962.

Január 14. — Elkészül a „Barátság" olajvezeték első, csehszlovákiai szakasza.

Augusztus 11. — Az első csoportos űrrepülés. (Nyikolajev és Popovics, a Vosztok III. és a Vosztok IV. űrhajókkal.)

Szeptember 17. — A „Barátság" olajvezetéken megérkezik az első szovjet olaj Magyarországra.

Október 23. — A karib-tengeri válság kezdete. A Szovjetunió a Biztonsági Tanács egybehívását kéri a Kuba ellen irányuló agresszív blokád miatt, és készenlétbe helyezi a szovjet fegyveres erőket. Amikor az USA kormánya megfelelő biztosítékokat ad a Kuba elleni mindenfajta agresszió megszüntetésére, a Szovjetunió kivonja stratégiai fegyvereit Kubából.

1963

Február 21 — Az SZKP Központi Bizottságának levele a Kinai Kommunista Párt vezetőségéhez, amelyben tárgyalásokat javasolt a felmerült nézeteltérések tisztázására, a nemzetközi kommunista mozgalom egységének megóvása érdekében. A kínai párt gyakorlatilag elutasítja a javaslatot.

Június 14—19. — Bikovszkij és Tyereskova csoportos űrrepülése. (Vosztok V. és VI.)

Július 25. — *A moszkvai atomstop egyezmény* parafálása. Az egyezményhez egy év alatt 110 állam csatlakozott. Az egyezmény eltiltja az atombomba kísérleteket az atmoszférában, a világűrben és a víz alatt.

Október 22. — A KGST tagországok határozatot hoznak a Nemzetközi Gazdasági Együttműködési Bank megalapítására.

1964.

Július 1. — Hatályba lép a KGST országok közös vagonparkja (OPW) megalakításáról szóló határozat.

Október 12—13. — A világon első alkalommal repül egy űrhajóban három űrhajós. (Voszhod I.: Komarov, Feoktyisztov és Jegorov.)

Október 15. — Az SZKP Központi Bizottsága és a Legfelsőbb Tanács elfogadja N. Sz. Hruscsov lemondását párt- és állami funkcióiról. Az SzKP. első titkárává Leonyid Brezsnyevet, a minisztertanács elnökévé Alekszej Koszigint választják.

1965.

Március 18. — A Voszhod II. űrhajó felbocsátása Beljajev és Leonov alezredesekkel a fedélzetén. Leonov személyében először lép ki ember a világűrbe.

Október 1—2. — A Legfelsőbb Tanács ülésén törvényt fogadnak el az iparirányítás szervezetének megváltoztatásáról.

November 16. — A Vénusz III. interplanetáris űrállomás felbocsátása, amely 1966. március 1-én érte el a Vénusz felszínét és magával vitte a Szovjetunió címerét.

1966.

Január 31. — A Luna—9 űrállomás felbocsátása. Az űrállomás február 3-án síma leszállást hajt végre a Hold felszínén, és televíziós közvetítést ad a Hold panorámájáról.

Március 29—április 8. — *Az SZKP XXIII. kongresszusa.* A kongresszuson 12,5 millió párttag és tagjelölt van képviselve. A Központi Bizottság beszámolóját L. I. Brezsnyev, a párt első titkára tartotta. A kongresszus meghallgatta Koszigin miniszterelnök beszámolóját az 1966—1970-re szóló ötéves terv irányelveiről, és jóváhagyta a terv ellenőrző számait.

Az összeállítás igyekszik átfogó képet adni a Nagy Októberi Szocialista Forradalom eseményeiről, előzményeiről, a Szovjetunió történetének és nemzetközi vonatkozásainak fontosabb dátumairól, különös tekintettel a polgárháború és az intervenció időszakára, valamint a magyar-szovjet kapcsolatok főbb állomásaira. Az események tényszerű rögzítésén túl az összefüggések bővebb kifejtését is adja.

MIT TUDSZ A SZOVJETUNIÓRÓL?

1. *Mikor és hol született Lenin?*
— 1870. április 22-én Szimbirszkben.

2. *Hogyan hívják ma azt a várost, ahol Lenin született?*
— Uljanovszk.

3. *Ki volt Lenin bátyja, és mi lett a sorsa?*
— Alexander Uljanov. Részt vett a narodnyik mozgalomban. A cár elleni merénylet előkészítésében ő is szerepet játszott, ezért elfogták és kivégezték.

4. *Mi a neve annak a petrográdi börtönnek, ahová a cári rendszer a legveszélyesebb ellenségeit, a forradalmárokat börtönözte be?*
— Péter-Pál erőd.

5. *Honnan kapta a nevét a Bolsevik Párt?*
— A bolsinsztvo = (többség) szóból. Az Oroszországi Szociáldemokrata Munkáspárt 1903-ban tartott II. kongresszusán Lenin hívei többségbe kerültek. Ettől kezdve nevezték őket bolsevikoknak.

6. *Mikor és hol alakult meg a bolsevik párt?*
— Az Oroszországi Szociáldemokrata Munkáspárt II. kongresszusán 1903-ban.

7. *Kik voltak a mensevikek?*
— Az Oroszországi Szociáldemokrata Munkáspárt jobboldali, opportunista irányzatának képviselői. (Mensisztvó = kisebbség.)

8. *Mi a címe és jelmondata annak az újságnak, amelyet Lenin száműzetése után külföldön szerkesztett?*
— Iszkra. Jelmondata: „Szikrából pattan a láng!"

9. *Mikor alakultak meg az első szovjetek Oroszországban?*
— Az 1905-ös forradalom idején.

10. *Ki volt Raszputyin?*
— Szibériai származású szélhámos, aki csodatevőnek adva ki magát, az első világháború éveiben a cári család bizalmába férkőzött, és számos visszaélést követett el.

11. *Hogy hívták azt a petrográdi gyárat, ahol 1917 februárjában először robbant ki a sztrájk?*
— Putyilov-gyár.

12. *Mi történt 1917. február 27-én Oroszországban?*
— Győzött a demokratikus forradalom.

13. *Hol tartózkodott Lenin 1917 februárjában, és mikor tért haza?*
— Lenin svájci emigrációban tartózkodott. 1917. április 3-án érkezett meg Petrográdra.

14. *Hogyan nevezik Leninnek azt a híres beszédét, amelyet Oroszországba érkezése után mondott el a forradalom soron következő feladatairól?*
— Áprilisi Tézisek.

15. *Mettől-meddig tartott a kettős hatalom?*
— 1917 februártól júliusig.

16. *Kinek a hatalmát jelentette a kettős hatalom?*
— Az Ideiglenes Kormányét és a szovjetekét.

17. *Hol volt Lenin illegális tartózkodási helye az 1917. július 3—5-i munkástüntetés után?*
— A razlivi tó partján, egy csőszkunyhóban.

18. *Ki volt Kerenszkij?*
— 1917. júliusa után az Ideiglenes Kormány esszer miniszterelnöke.

19. *Ki volt Kornyilov?*
— Cári tábornok, aki 1917. augusztusában ellenforradalmi puccsot szervezett, amit a bolsevikok meghiúsítottak.

20. *Mit jelentett a „Minden hatalmat a szovjeteknek!" jelszó 1917. áprilisában, és mit 1917. szeptemberében?*
— Először a forradalom békés útjának lehetőségét, majd felhívást a fegyveres felkelésre.

21. *Mikor határozta el a Bolsevik Párt Központi Bizottsága a fegyveres felkelés haladéktalan előkészítését?*
— Az 1917. október 10-i ülésén.

22. *Mi volt a jel a Téli Palota ostromára?*
— Az Auróra cirkáló ágyúlövése.

23. *Mi a neve a Téli Palotában elhelyezett világhírű múzeumi gyűjteménynek?*
— Ermitázs.

24. *Ki írta az „Oroszország polgáraihoz!" c. felhívást, és mikor jelent meg?*
— Lenin írta, és 1917. november 7-én de. jelent meg.

25. *Melyek voltak a Szovjetek II. Összoroszországi Kongresszusának legelső rendeletei?*
— A békéről, és a földről szóló dekrétumok.

26. *Kit választott meg a Szovjetek II. Összoroszországi Kongresszusa a Népbiztosok Tanácsának elnökévé?*
— Lenint.

27. *Mi a neve annak az épületnek, ahol a fegyveres felkelés vezérkara tartózkodott, és mi volt az épület rendeltetése a forradalom előtt?*
— Szmolnij. Nevelőintézet volt, amelyben a cári rendszer előkelőségeinek, megbízható elemeinek leányait nevelték.

28. *Miért ünnepeljük november 7-én a Nagy Októberi Szocialista Forradalom évfordulóját?*
— A görögkeleti egyház és Oroszország nem fogadta el XIII. Gergely pápa naptárreformját (1582). A kétféle időszámítás között 13 nap eltérés volt. A görögkeleti naptár szerint tehát a szocialista forradalom október 25-én győzött.

29. *Ki az az amerikai író, aki szemtanúként írta le a Nagy Októberi Szocialista Forradalom eseményeit, és mi a mű címe?*
— John Reed: Tíz nap, amely megrengette a világot.

30. *Mi a címe Mihail Romm rendező — az októberi eseményeket magas művészi színvonalon ábrázoló — 1937-ben készített filmjének, amelyet hazánkban 1945-ben mutattak be?*
— Lenin októbere.

31. *Ki a hőse annak a filmtrilógiának, amelynek utolsó részét, az 1939-ben elkészített „Viborgi városrész"-t, Magyarországon is jól ismerik?*
— A filmtrilógia hőse Maxim, az egyszerű petrográdi munkás.

32. *A leningrádi Finn-pályaudvaron üvegfallal elkerítve egy kis mozdony áll, amelyen Lenin 1917-ben illegálisan Petrográdba érkezett. Ki az a külföldi államférfi, aki ezt a mozdonyt — népeik barátságaként — a Szovjetunió ajándékozta?*
— Kekkonen, finn államelnök.

33. *Mi volt a CSEKA (VCSK) és ki volt az első vezetője?*
— Összoroszországi Rendkívüli Bizottság az Ellenforradalom és Szabotázs Elleni Harcra. Ez a szerv képezte a proletárforradalom öklét. Első vezetője Dzserzsinszkij volt.

34. *Ki volt az a három cári tábornok, aki intervenciós hadjáratot vezetett a szovjet hatalom ellen?*
— Gyenyikin, Kolcsak, Vrangel.

35. *Mi a neve a polgárháború legendás hősének, akinek alakját a szovjet szépirodalom és filmművészet is megörökítette?*
— Csapajev.

36. *Hogy hívják a polgárháború egyik ismert résztvevőjét, aki a fasiszta Németország támadásának időpontjában, 1941 nyarán az egyik szovjet hadsereg parancsnoka volt?*
— Bugyonnij.

37. *Mi a címe Fagyejev kisregényének, amely a polgárháború partizánjainak állít emléket?*
— Tizenkilencen.

38. *Körülbelül hány magyar hadifogoly vett részt az októberi forradalom védelmében, az oroszországi polgárháborúban?*
— Kb. százezer.

39. *Mikor tüntettek a magyar munkások Budapesten első ízben az orosz szocialista forradalom mellett?*
— 1917. november 25-én az Iparcsarnoknál.

40. *Ki hozta el a magyar munkásoknak Lenin üzenetét 1919. májusában Moszkvából?*
— Szamuely Tibor.

41. *Ki volt a parancsnoka a híres magyar „Vasezrednek", amelyik a Szovjet-Oroszországot támadó intervenciósok ellen harcolt.*
— Varga Gyula.

42. *Ki volt az a magyar kommunista, aki részt vett az októberi forradalom védelmében folytatott harcokban, majd 1919-ben a Tanácsköztársaság Külügyi Népbiztosa lett?*
— Kun Béla.

43. *Ki írta, és mi a címe annak a költeménynek, amelyből idézünk?*
„Felétek kiáltok!
Kik jöttök téren s véren át,
megtörhetetlen
s váltig telőbbre; mint a hógulya."
— Komját Aladár: Orosz testvérek elé (1919)

44. *Mi volt a Breszt-Litovszki béke?*
— Szovjetoroszország békekötése Németországgal, Ausztria—Magyarországgal, Bulgáriával és Törökországgal igen súlyos és hátrányos feltételekkel 1918. március 3-án.

45. *Mikor ünneplik a Vörös Hadsereg születésnapját?*
— Február 23-án, mert 1918. február 23-án állította meg az újonnan szervezett Vörös Hadsereg a támadó német haderőt Pszkovnál és Narvánál.

46. *Mikor és hol alakult meg a III. Internacionálé?*
— 1919 márciusában, Moszkvában.

47. *Mikor volt a kronstadti ellenforradalmi lázadás?*
— 1921. márciusában.

48. *Mit nevezünk GOELRO-tervnek?*
— Oroszország villamosításának 1920-ban elfogadott tervét.

49. *Mikor alakult meg a Szovjetunió, a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége?*
— 1922. december 30.

50. *Mikor és hol halt meg Lenin?*
— 1924. január 24-én, a Moszkva melletti Gorkiban.

51. *Ki a szerzője és mi a címe annak a költeménynek, amelyből idézünk?*
„Nem!
szívem, ma
igazi fájdalom gyötörjön.
A földnek
most
a legföldibbet adjuk át,
ki a földiek közt
valaha élt a Földön.
Földi,
de nem olyan,
kinek tekintete
a saját portáján túl
látni sem akar:
ő
az egész Földet
tekintette:
látta
azt is,
mit az idő eltakar."
— Majakovszkij: Vlagyimir Iljics Lenin című költeményéből idéztünk.

52. *Ki a szerzője és mi a címe annak a regénynek, amely a mezőgazdaság kollektivizálásának korszakát ábrázolja?*
— Solohov: Új barázdát szánt az eke.

53. *Hogyan nevezték a GOERLO-terv alapján épült legnagyobb vízierőművet, és az hol épült fel?*
— A Dnyeprogesz-nek nevezett erőmű, amely a Dnyeperen, Zaporozsje mellett épült fel.

54. *Mikor fogadták el a Szovjetunió új alkotmányát, amely a szocialista átalakulás eredményeképpen végbement változásokat rögzítette?*
— 1936. december 5-én, a VIII. szovjet kongresszus fogadta el.

55. *Ki kezdeményezte a szovjet főváros büszkeségének, a moszkvai földalattinak építését?*
— Lenin.

56. *Mikor támadta meg a hitleri fasiszta Németország a Szovjetuniót?*
— 1941. június 22-én.

57. *Hol érte az első nagyobb arányú vereség a német fasiszta csapatokat a II. világháborúban?*
— A Moszkvai csatában, amelyben a fasiszta német haderő először szenvedett nagy jelentőségű vereséget.

58. *Melyik volt az a hadművelet, amely döntő fordulatot jelentett a II. világháború menetében?*
— A sztálingrádi csata. 1942. július 17-től 1943. február 2-ig tartó védelmi és támadó hadművelet, amelyben a Szovjet Hadsereg döntő csapást mért a fasiszta csapatokra.

59. *A második világháború éveiben megtartott november 7-i ünnepségek közül melyik volt a legemlékezetesebb a szovjet nép számára?*
— Az 1941-es, mert a német fasiszta haderő akkor közvetlenül Moszkva alatt állt, és a katonai díszszemlén résztvett csapatok a Vörös Tér-ről egyenesen a frontra vonultak.

60. *Melyek voltak a második világháború idején a szövetséges nagyhatalmak legjelentősebb értekezletei?*
— a teheráni konferencia 1943. november 28—december 1.
— a jaltai konferencia 1945. február 4—12.
— a potsdami konferencia 1945. július 17—augusztus 2.

61. *Melyek voltak a három szövetséges nagyhatalom (Szovjetunió, USA., Anglia) potsdami konferenciájának főbb határozatai?*
— Határozat Németország demilitarizálásáról, nácitlanításáról, a monopoliumok hatalmának megsemmisítéséről. Az Odera-Neisse határ jóváhagyása.

62. *Melyik napon ünneplik a Szovjetunióban a fasiszta Németország felett aratott Győzelem Napját?*
— Minden év május 9-én.

63. *Kit neveznek az űrrepülés atyjának?*
— Ciolkovszkij orosz tudóst, aki az űrrepülés elméletének, és a többlépcsős rakéta elvének első kidolgozója és propagálója volt.

64. *Mikor került sor az első űrrepülésre?*
— 1961-ben, amikor Gagarin — a világon első ízben — kijutott a világűrbe.

65. *Ki volt az a két szovjet parlamenter, akit a német fasiszták galádul meggyilkoltak Budapest határában?*
— Ilja Afanaszjev Osztapenko és Steinmetz Miklós kapitányok.

66. *Meddig tartott Budapest ostroma és mikor szabadult fel?*
— Budapest ostroma 1945. január 1-én kezdődött és február 13-án a budai vár felszabadításával ért véget.

67. *Mikor vette fel először a Szovjetunió Magyarországgal a diplomáciai kapcsolatot?*
— 1934. február 4-én.

68. *Mikor alakult ki a szocialista világrendszer?*
— A második világháború után, az 1950-es évek elején, amikor több európai és ázsiai állam kiszakadt a tőkés világrendszerből.

69. *Milyen szerepet vállalt a Szovjetunió a legfontosabb egyetemes nemzetközi szervezetben, az ENSZ-ben?*
— Az ENSZ egyik kezdeményező alapítója, a Biztonsági Tanács állandó tagja.

70. *Mikor írták alá az első Moszkvai Nyilatkozatot, és mi ennek lényege?*
— A szocialista országok kommunista és munkáspártjainak állásfoglalása korunk fő politikai tartalmáról, a kapitalizmusból a szocializmusba való átmenet lehetőségeiről, a háború elkerülhetőségéről. 1957. november 16-án írták alá.

71. *Melyek voltak az SZKP XX. kongresszusa beszámolójának főbb tételei?*
— A különböző társadalmi rendszerű államok békés egymás mellett élésének lehetősége, a kapitalizmusból a szocializmusba való békés átmenet lehetősége, a pártélet lenini normáinak helyreállítása.

72. *Melyik volt a kommunista mozgalom eddigi legnagyobb szabású demonstrációja, és mi a jelentősége?*
— 81 kommunista és munkáspárt 1960 novemberi moszkvai tanácskozása, ahol elfogadták a „Világ összes népeihez" intézett felhívást, és a világ társadalmi-politikai fejlődéséről szóló téziseket.

73. *Mikor alakult a KGST., mi a teljes megnevezése?*
— 1949. április 26—27-én alakult Moszkvában. „Kölcsönös Gazdasági Segítség Tanácsa".

74. *Mi a Varsói Szerződés és mikor alakult?*
— A szocialista országok 20 éves barátsági, együttműködési és kölcsönös segítségnyújtási szerződése, az európai béke és biztonság érdekében. 1955. május 14-én írták alá Varsóban.

75. *Mikor volt a Varsói Szerződés hadseregeinek eddigi legnagyobb szabású közös hadgyakorlata és melyik hadseregek vettek részt rajta?*
— „VLTAVA 66" fedőnévvel 1966. szeptemberében Csehszlovákia területén. A szovjet hadsereg, a Csehszlovák, a Magyar Néphadseregek és a Német Nemzeti Néphadsereg egységeinek részvételével.

76. *Melyek a Varsói Szerződés alapító tagállamai?*
— Albánia, Bulgária, Csehszlovákia, Lengyelország, Magyarország, NDK., Románia, Szovjetunió. Albánia az 1950-es évek végétől távol tartja magát a szerződéstől.

77. *Hol működik a szocialista országok közös atomkutató intézete?*
— A Volga menti Dubnában.

78. *Mi a jelzése a KGST országok közös vagonparkjának?*
— OPW. A közös vagonpark létrehozásáról szóló határozatot 1964. július 1-én hagyták jóvá.

79. *Mikor épült meg a „Barátság" kőolajvezeték, és mi a jelentősége?*
— 1962 februárjában. A „Barátság" kőolajvezetéken az európai szocialista országok — köztük hazánk — olajat kap a Szovjetuniótól.

80. *Mely országok tagjai a KGST-nek?*
— Az európai szocialista és népi demokratikus országok, valamint 1962. június óta Mongólia is.

81. *Hol épült fel a világ első atomerőműve?*
— A Moszkva melletti Obninszkben.

82. *A világ lakosságának mekkora hányadát foglalja magában a szocialista világrendszer lakossága, és hány százaléka a világ földterületének a szocialista világrendszer területe?*
— A lakosság több mint 1/3-a, a földterület több mint 25%-a tartozik a szocialista világrendszerhez.

83. *Kb. hány ember lakásproblémáját oldják meg a Szovjetunióban a nyolcadik ötéves tervben?*
— Öt év alatt 65 millió ember költözik új lakásba.

84. *Mi volt az első jelentős, az élet megindításához nyújtott szovjet segítség, felszabadulásunk után?*
— A Szovjetunió 1945 első felében — többek között — 14 665 tonna kenyérgabonát és lisztet, 2000 tonna cukrot, 755 tonna húst és húskonzervet és 250 teherautót adományozott a magyar kormánynak.

85. *Mikor kötött a Szovjetunió első ízben együttműködési szerződést a népi demokratikus Magyarországgal?*
— 1948-ban.

86. *Mikor lépett életbe az első magyar szovjet külkereskedelmi egyezmény?*
— 1947. június 1-én.

87. *Iparunk nyersanyagellátása jelentős részben a Szovjetunióból történik. Anyagbehozatalunknak kb. hány százalékát biztosítja a Szovjetunió?*
— Kb. 34%-át.

88. *Milyen fontosabb nyersanyagokat szállít hazánknak a Szovjetunió?*
— Nyersfoszfát, vasérc, nyersgyapot, fenyőfűrészáru, kőolaj, bányafa, kohókoksz.

89. *Melyik nagy ipari létesítményünk berendezését szállította csaknem teljes egészében a Szovjetunió?*
— A Dunai Vasmű gépi berendezéseit.

90. *Mikor épül fel az első atomerőmű hazánkban?*
— 1975 táján helyezik üzembe a Duna mentén a vízzel hűtött reaktorral működő atomerőművet, amelynek gépi berendezését a Szovjetunió szállítja.

91. *Mennyi energiát termel majd a szovjet segítséggel Magyarországon felépülő atomerőmű?*
— A 800 megawatt kapacitású atomerőmű hazánk energiaszükségletének 15—16 százalékát fedezi majd.

92. *Hány magyar diák tanult az 1966/67-es tanévben a Szovjetunió egyetemein és főiskoláin?*
— 1201 fő.

93. *Milyen világhírű szovjet művészegyüttesek vendégszerepeltek az utóbbi években hazánkban?*
— Az Alekszandrov, a Mojszejev, a Nyírfácska és a Lezginka együttes.

94. *Melyik az a szervezet, amely hazánkban a szovjet és magyar nép kapcsolatainak ápolására hivatott?*
— A Magyar Szovjet Baráti Társaság (MSZBT).

95. *A magyar-szovjet kapcsolatok ápolásában, fejlesztésében sokat tesznek a testvérvárosok. Melyek azok?*
— Szeged—Ogyessza,
— Kecskemét—Szimferopol,
— Kaposvár—Kalinyin,
— Pécs—Lvov.

96. *Melyek voltak hazánkban a legnépszerűbb szovjet filmek?*
— A Ballada a katonáról, a Tiszta égbolt, az Ordasok között, egyenként mintegy másfélmillió néző tekintette meg.

97. *Melyik volt a két legnépszerűbb magyar film a Szovjetunióban?*
— Jókai regényének két filmváltozata, a Szegény gazdagok és az Aranyember. Az előbbit 32.5 millióan, az utóbbit 22 millióan tekintették meg.

A SZOVJETUNIÓ ÖTVEN ÉVE

(KIÁLLÍTÁS FORGATÓKÖNYV ÉS VÁZLAT)

Az évforduló megünneplése elképzelhetetlen színvonalas képzőművészeti-, könyv- és dokumentatív jellegű kiállítás nélkül. A szovjet képzőművészet, a szovjet nép életének, küzdelmeinek műalkotások útján történő bemutatására — hacsak reprodukciók formájában is — tág lehetőség nyílik. Ugyanakkor kiemelkedő szerepet tulajdonítunk az agitatív jellegű dokumentációs fotó- és grafikai kiállításoknak is. Ezek összeállítása, tervezése sok fáradságot, utánjárást és körültekintést igényel. Ezt a munkát kívánjuk megkönnyíteni „A Szovjetunió 50 éve" című kiállítás-javaslatunkkal. A 16 táblából álló kiállítás forgatókönyv pontos és részletes szöveg, fotó és grafikai javaslatot tartalmaz a kiállítás elkészítéséhez. Az eddigi gyakorlattól eltérően, a mellékelt grafikai vázlat négy különböző ízléses, de minden alakulatnál könnyen kivitelezhető formai megoldást ajánl.

A Módszertani Osztály a kiállítás témájához kapcsolódva szeptember végéig egy képsorozatot küld az alakulatoknak, ez azonban csak a legfontosabb képeket tartalmazza. Lehetőség van arra, hogy a képszövegek mellett feltüntetett nyilvántartási számok alapján az MNKK Módszertani Osztálya képszolgálatától (Budapest, V., Veres Pálné utca 1.), vagy a Magyar Távirati Iroda képszolgálatától (Budapest, V., Tanács körút 21.) a képeket térítés ellenében (az utóbbiak MTI jelzéssel) megrendeljék. (13×18-as méret: 8,— Ft, a 18×24-es méret 12,60 Ft.)

I. sz. tabló

Vezető szöveg:

„MIHELYT RENDELKEZÜNK FORRADALMÁROK SZERVEZETÉVEL — ÁTALAKÍTJUK OROSZORSZÁGOT!" (Lenin)

Kép, szöveg:

1. Ollókészítő munkások — R 5397/1
2. Hajóvontató nők a Sumra folyón — R 5397/2
3. Szerszámaikhoz láncolt foglyok Szibériában — R 5396/8
4. Politikai foglyok megkorbácsolása — R 5396/8
5. Munkások a rzsevi kohóüzem öntőkemencéjénél — R 5397/3
6. Ünneplik a Romanov-ház 300. évfordulóját (1913) — R 5397/4
7. II. Miklós cár szemlét tart csapatai felett — R 5397/5
8. A cár legfőbb tanácsadója és támasza az egyház. Raszputin pópa. — R 5397/6

Grafika szöveg:

9. Nagyüzemi munkások számának növekedése Oroszországban:
   1865 0,7 millió fő
   1890 1,4 „
   1900 2,4 „
10. A sztrájkok számának alakulása:
   1895—1904 között átlagosan 43 ezer fő
   1905 januárban 440 ezer fő

Térkép szöveggel:

11. Lenin lapjának, az ISZKRÁ-nak szervezete és Oroszországba juttatása — R 5396/7

II. sz. tabló

Vezető szöveg:

AZ ELNYOMOTT OROSZ NÉP 1905-BEN FORRADALOMBAN KÍSÉRELTE MEG, HOGY LERÁZZA MAGÁRÓL AZ ELNYOMÁS BILINCSEIT.

Kép, szöveg:

1.	Japán katonák egy orosz tömegsír mellett	R 5398/5
2.	Elsűlyesztett orosz hajók Port Arthurnál	R 5398/6
3.	Sortűz a Palota téren a több jogot, nagyobb darab kenyeret követelő tüntetőkre	R 5398/3
4.	Orosz munkások felvonulása Pétervárott a Téli Palota elé a „véres vasárnapon" (1905. jan. 3.)	R 5398/2
5.	Az ivano-voznyeszenszki munkások gyűlése. Megalakult az első szovjet	R 5399/5
6.	A Patyomkin páncélos	R 5398/4
7.	Katonák letartóztatott munkásokat kísérnek	R 5398/1
8.	Sztolipin és a titkosrendőrség parancsnoka, Kurlov	R 5399/8
9.	Agyonlőtt forradalmárok	R 5399/6
10.	Moszkvai barikád	R 5399/7

Térkép szöveggel:

Bolsevik katonai és harci szervezetek az 1905-ös forradalomban R 5399/4

Szöveg:

„A proletáriátus 1905-ös decemberi harca olyan emléket hagyott a népre, amely világító toronyként mutatja az utat az ideológiai-politikai munkában a következő nemzedék számára." (Lenin)

III. sz. tabló

„A TÖRTÉNELEM MINTHA MEGISMÉTLŐDNE: ISMÉT HÁBORÚ VAN, MINT 1905-ben, AMELYBE A CÁRIZMUS TASZÍTOTTA AZ ORSZÁGOT REAKCIÓS CÉLJAI ÉRDEKÉBEN. ISMÉT VERESÉG, AMELY A FORRADALMI VÁLSÁGOT KIÉLEZTE."

(Lenin)

Kép, szöveg:

1.	Katonatemető	R 5390/7
2.	Orosz hadifoglyokkal zsúfolt vonat	R 5390/1
3.	Orosz katonák megadják magukat Varsó alatt	R 5399/2
4.	Frontbarátkozás	R 5399/1, 3
5.	A frontról visszaözönlő orosz katonák	R 5390/2
6.	Fegyverrel kényszerítik vissza a katonákat a futóárokba	R 5390/8

Térkép:

7.	Térkép az I. világháború kiterjedéséről	R 5390/4

Gratika:

8. Az I. világháborúban:
   résztvett 28 ország
   fegyverben volt 74 millió fő
   meghalt 10 millió fő
   megsebesült 20 millió fő

Kép, szöveg:

9.	Porba hullott a cárizmus jelképe	R 5391/8
10.	Tömeggyűlés a Téli Palota előtt	R 5390/5
11.	A cárizmus bukását ünneplő tömeg	R 5390/6
12.	Lenin beterjeszti az Áprilisi Téziseket	R 5390/3
13.	Ülésezik az I. Szovjetkongresszus	R 5391/7
14.	A hadsereg és a frontalakulatok katonaképviselőinek értekezlete a Tauriai palotában	R 5391/6

IV. sz. tabló

Vezető szöveg:

„FEL VÖRÖSÖK, PROLETÁROK,
CSILLAGOSOK, KATONÁK!"

Kép, szöveg:

1. A Putyilov-gyár munkásainak gyűlése november 4-én. Itt határozták el a fegyveres felkeléshez való csatlakozást — R 5392/5
2. Az Auróra — R 5392/4
3. Roham a Téli Palota ellen — R 5392/3

Grafika szöveg:

4. A bolsevik párt taglétszámának növekedése:
   március elején 45 ezer
   április végén 80 ezer
   július végén 240 ezer
   októberben 400 ezer
5. Vörösgárdisták a felkelés központja, a Szmolnij előtt — R 5392/2

Térkép:

6. A pétervári fegyveres felkelés eseményeinek térképe (1917. nov. 6—7.) — R 5392/6
7. Barikád Moszkvában a telefonközpont előtt — R 5392/1
8. Dekrétum a földről — R 5397/7
9. Dekrétum a békéről — R 5397/8
10. A II. Szovjetkongresszus elfogadja a dekrétumokat — R 5392/8
11. A pétervári szovjet újságjának szerkesztősége — R 5393/1

Szöveg:

12. *„Megteremtettük a Szovjet Köztársaságot, az újtípusú államot, amely összehasonlíthatatlanul demokratikusabb, mint a legfejlettebb burzsoá parlamentáris köztársaság."* (Lenin)

V. sz. tabló

Vezető szöveg:

„VESZÉLYBEN A SZOCIALISTA HAZA !"

Térkép, szöveg:

1. A polgárháború hadműveletei R 5398/7

Kép, szöveg:

2. Az intervenciós államok zászlói Vlagyivosztokban R 5398/8
3. Harcba indul a Vörös Hadsereg egyik egysége R 5396/1
4. Tacsanka (korabeli harciszekér) R 5393/8
5. Általános kiképzés napja Moszkvában a Vörös téren R 5396/2
6. A Csernomorec vörös páncélvonat R 5396/3
7. Frunze munkatársaival a térképet tanulmányozza R 5396/4
8. Bugyonnij és Kalinyin Umanyban R 5396/5
9. Tűzérség az Északi Fronton R 5396/6

Szöveg:

10. *„Mindenki előtt ismeretes, hogy ezt a háborút ránk kényszerítették: 1918 elején mi véget vetettünk a régi háborúnak és újba nem kezdtünk. Mindenki tudja, hogy a fehérgárdisták támadtak ellenünk nyugaton, délen és keleten az antant támogatásával." (Lenin)*

Vezető szöveg:

INTERNACIONALISTÁK A POLGÁRHÁBORÚBAN ÉS A MAGYAR VÖRÖS HADSEREGBEN

Szöveg:

1. *„Míg lelketekben szikra tűz fog égni,*
   mindig előre, vörös magyarok!" (Ligeti Károly)

Kép, szöveg:

2. Magyar páncélososztag az orosz polgárháborúban R 5394/2
3. A Szibériai Újság szerkesztősége, középen Zalka Máté R 5395/2
4. A 3. internacionalista ezred 1920-ban Kijev alatt R 5395/1
5. A nemzetközi brigád egyik ezrede R 5395/7

Térkép, szöveg:

6. A magyar internacionalisták harcainak térképe R 5395/4
7. Ligeti Károly, a magyar internacionalisták egyik kiemelkedő vezetője, hősi halált halt Oroszországban R 5394/1
8. A Kommunisták Magyarországi Pártjának zászlaja Moszkvában R 5395/3
9. Lenin és Szamuely Moszkvában 1919-ben R 5395/5
10. Orosz hadifoglyok jelentkeznek a magyar Vörös Hadseregbe R 5395/6
11. Az internacionalista ezred zászlóavatása a Parlament előtt R 5395/8

Szöveg:

12. *„A magyar nép büszke arra, hogy 70—80 ezer magyar hadifogoly harcolt a szocialista forradalom győzelméért."*

(Magyar Népköztársaság Kormányának és a Szovjetunió Kormányának Nyilatkozatából, 1957. március 29.)

VII. sz. tabló

Vezető szöveg:

ÉPÜL A VILÁG ELSŐ SZOCIALISTA ÁLLAMA

Kép, szöveg:

1. Földosztás — R 5394/7
2. Az első traktor a faluban — R 5393/7
3. Sztahanov, a Donyec-medence bányászai között — R 5393/6
4. Az első kombájn összeszerelése a zaporozsjei Kommunárd gyárban — R 5393/5

Grafika, szöveg:

5. A Szovjetunió ipari termelésének alakulása a Nagy Honvédő Háború kitöréséig:

1913	100 %
1917	70 %
1928	130 %
1940	850 %

Kép, szöveg:

6. Elfogadják a Szovjetunió Alkotmányát — R 5393/3
7. A kuznyecki kohászati üzem nagyolvasztója — R 5393/4
8. Katonai szemle a Vörös Téren 1938-ban — R 5394/8
9. Szovjet repülőgép indul az Északi sarkra — R 5394/5
10. Micsurin egyik munkatársával — R 5393/2

Szöveg:

11. *„Ha majd Oroszországot a villamos erőművek és hatalmas technikai berendezések sűrű hálózata borítja be, akkor a mi kommunista gazdasági építőmunkánk példaképe lesz a jövendő szocialista Európának és Ázsiának."* (Lenin)

Vezető szöveg:

A SZOVJET NÉP NAGY HONVÉDŐ HÁBORÚJA 1941—1945

Kép, szöveg:

1. A moszkvai csata egyik jelenete R 5389/7
2. Együttes rohamra indulnak a szovjet lövészek és páncélosok R 5387/3
3. A sztálingrádi csata R 5387/6
4. Sztálingrád alatt foglyulejtett németek menetoszlopa R 5387/2
5. Segítség a frontnak. Szovjet kolhozparasztok által vásárolt repülőgép R 5387/1
6. Visszaállítják a Szovjetunió határán a határoszlopot R 5387/8
7. Kitűzik a győzelmi zászlót a Reichstagra R 5387/5
8. Találkozás az Elbán R 5387/4
9. Porba hullanak a német hadijelvények a győzelem ünnepén R 5387/7

Térkép, szöveg:

10. Térkép a Nagy Honvédő Háborúról R 5391/1

Szöveg:

11. *„Villanó szurony hegye írja föl majd*
a fasiszta vadállat homlokára:
széttiportuk e rút, e fertőző bajt,
hogy ne hozzon több dögvészt a világra!"

(Gyemjan Bednij: Hiszek népemben)

IX. sz. tabló

Vezető szöveg:

A SZOVJET NÉP SEGÍTSÉGÉVEL ÚJ ÉLET VIRÁGZIK A MAGYAR FÖLDÖN

Szöveg:

1. *„Még itt a német talpig fegyverekben,*
   még torkunkon a gyilkos vasmarok,
   de jönnek, jönnek, egyre közelednek
   a szabadító vörös csapatok"

(Várnai Zseni: Kopogtatok)

Kép, szöveg:

2.	Szovjet csapatok harcban az Alföldön	R 5388/4
3.	Szovjet egységek a budapesti utcai harcokban	R 5388/1
4.	Átkelés a Tiszán	R 2615/3
5.	Kitűzik a győzelmi lobogót Budapesten	R 5389/1
6.	Szovjet katonák hídat építenek Budapesten	R 5388/7
7.	Pesti gyerekek kenyeret kapnak egy szovjet katonától	R 5389/3
8.	A csepeli munkások üdvözlik a felszabadító szovjet csapatokat	R 5388/8
9.	Szovjet és magyar hídépítő katonák	R 5388/5
10.	A Szovjetunió teherautókat ajándékoz a magyar népnek	R 5389/5
11.	Átveszik az első szovjet gabonaszállítmány okmányait a Nyugati pályaudvaron	R 5388/6

Szöveg:

12. *A Szovjetunió győzelmes harca — amelynek nyomán hazánk is felszabadult —, politikai és gazdasági segítsége lehetőséget nyújtott a magyar népnek arra, hogy megteremtse a népi hatalmat, s végleg megszabaduljon a kapitalizmustól.*

„FEL VÖRÖSÖK, PROLETÁROK, CSILLAGOSOK, KATONÁK!"
A BOLSEVIK PÁRT TAGLÉTSZÁMÁNAK NÖVEKEDÉSE:
1917
45 EZER
80 EZER
240 EZER
400 EZER
„Megteremtettük a Szovjet Köztársaságot, az újtípusú államot, amely összehasonlíthatatlanul demokratikusabb, mint a legfejlettebb burzsoá parlamentáris köztársaság" (Lenin)

IV. sz. tablo

ÉPÜL A VILÁG ELSŐ SZOCIALISTA ÁLLAMA
850%
A Szovjetunió ipari termelésének alakulása a Nagy Honvédő Háború kitöréséig
130%
100%
70%

VII. sz. tablo

VIII. sz. tabló

ÉLJEN A SZOVJET ÉS A MAGYAR NÉP MEGBONTHATATLAN BARÁTSÁGA!

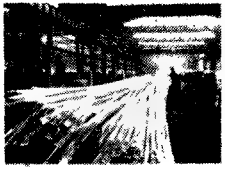

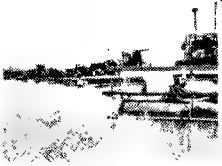

„A magyar kommunisták azt valljak, hogy az internacionalizmus próbaköve volt mindig és ma is a Szovjetúnióhoz való elvi, elvtársi viszony. Szovjetellenes kommunizmus nem volt, nincs és nem is lesz sohasem."

Kádár elvtárs felszólalása az SzKP XXIII. kongresszusán

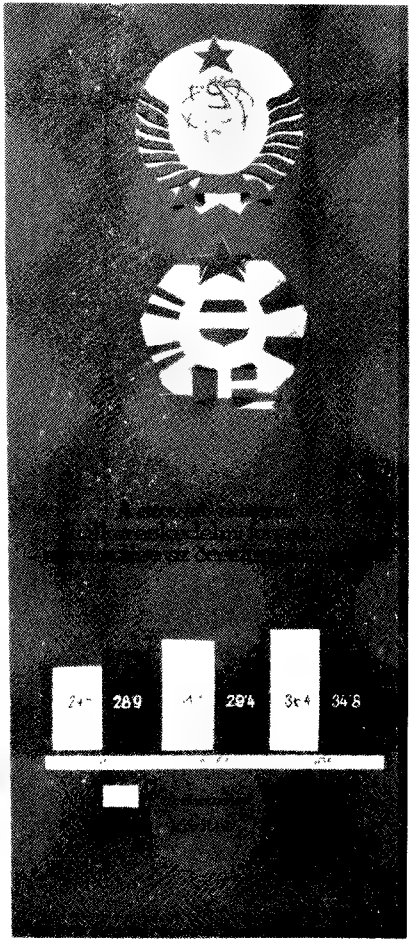

XIV. sz. tablo

Vezető szöveg:

A SZOVJETUNIÓ VEZETÉSÉVEL LÉTREJÖTT A SZOCIALISTA VILÁGRENDSZER

Szöveg:

A Szovjetunió győzelme világszerte új lendületet adott a társadalmi haladásért folytatott harcnak. A népi demokratikus forradalom győzelme következtében kialakult a szocialista tábor, s a szocializmus világrendszerré vált.

Térkép szöveggel:

1. A szocialista világrendszer kialakulása (1917—1967)

Kép, szöveg:

2. Kádár János elvtárs beszél a két munkáspárt egyesülési kongresszusán R 5394/3
3. 1948. február 25-i tüntetés Prágában. Csehszlovákiában győzött a munkásosztály, megvalósult a proletárdiktatúra R 5394/6
4. Gépkocsigyártás Csehszlovákiában R 5087/1
5. Finommechanikai gyár az NDK-ban
6. Aratnak a kombájnok a mihályi Táncsics Termelőszövetkezetben FF 620806/8 (MTI)
7. A magnyitogorszki fémkombinát új olvasztókemencéje R 5394/4
8. Gdanski hajógyár CAF 6—8—12/4 (MTI)
9. Szovjet segítséggel épült fel a bulgáriai kremikovci fémkombinát Bol 4—8—10/1 (MTI)
10. A diósgyőri nagykohó felavatása.
11. Új ipartelepek Romániában R 4518/2, 3

Grafika, szöveg:

12. A szocialista és nem szocialista országok ipari termelésének alakulása

	1950	1965
nem szocialista	100%	225%
szocialista	100%	510%

XI. sz. tabló

Vezető szöveg:

A KGST-BEN ÉS A VARSÓI SZERZŐDÉSBEN TÖMÖRÜLT SZOCIALISTA ORSZÁGOK TESTVÉRI EGYÜTTMŰKÖDÉSE A SZEBB SZOCIALISTA JÖVŐ BIZTOSÍTÉKA

Kép, szöveg:

1. 1949-ben Moszkvában aláírják az alapító tagállamok a Kölcsönös Gazdasági Segítség Tanácsának okmányát
2. Szovjet gépek a Szegedi Textilművekben R 4280/4
3. Magyar kiállítás Prágában R 5090/1

Grafika, szöveg:

4. A KGST-országok egymás közti kereskedelmének növekedése

1960	1965
5,6	8,5 milliárd rubel

Kép, szöveg:

5. Épül a KGST központi székháza Moszkvában TASZSZ 6—12—22/1 (MTI)

Térkép, grafika, szöveg:

6. A Barátság olajvezeték és a KGST összekapcsolt energia hálózatának térképe

Kép, szöveg:

7. A Varsói Szerződés aláírása 1955-ben Kü. 23384 (MTI)
8. Földet érnek a szállító repülőgépek a „Vltava"-gyakorlaton R 5176/3
9. Magyar, szovjet és német katonák a „Vltava"-gyakorlat szünetében R 5170/3
10. Grecsko marsall a magyarországi „Duna" hadgyakorlaton N 3019/4

XII. sz. tabló

Vezető szöveg:

„A SZOVJET NÉP FŐ FELADATA A KOMMUNIZMUS ANYAGI ÉS TECHNIKAI BÁZISÁNAK MEGTEREMTÉSE."

(Az SZKP XXIII. kongresszusa határozatából)

Kép, szöveg:

1. A kuznyecki fémkombinát — Szu: 600719/2 (MTI)
2. Nagyüzemi aratás a szűzföldeken — R 5391/3
3. Az épülő bratszki vízierőmű — TASZSZ 6—12—8/19 (MTI)
4. Új lakótelep Moszkvában — N 4—10—3/14 (MTI)
5. A belojanszki atomerőmű — R 5391/4

Grafika, szöveg:

6. A nemzeti jövedelem növekedésének alakulása a Szovjetunióban (milliárd rubel)

1960	1965	1970 (tervezett)
142	190	266

Kép, szöveg:

7. A Luna 9 felvétele a Hold felszínéről — PI 6—2—8/77 (MTI)
8. A Lenin atomjégtörőhajó
9. Új Moszkvics gépkocsik — SZU: 4—12—2/6 (MTI)
10. Üdülő munkások — Szu: 591104/15 (MTI)
11. Az SZKP XXIII. kongresszusának ülése — Szu: 6—4—2/19 (MTI)

XIII. sz. tabló

Vezető szöveg:

A SZOVJETUNIÓ A FÜGGETLENSÉGÜKÉRT HARCOLÓ ÉS NEMZETI ÁLLAMUKAT ÉPÍTŐ NÉPEK IGAZ BARÁTJA

Kép, szöveg:

1. Szovjet légelhárító rakéták vietnamban
2. Gyors ütemben folyik szovjet segítséggel az asszuáni vízierőmű építése, amelynek nyomán 840 ezer ha. föld válik termővé
   UPI 65/23
   Szu: 5—2—19/8 (MTI)
3. Szovjet hajóból magyar daruval rakják ki az árut Havannában C—3—5—31/6 (MTI)
4. Szovjet segítséggel épült fel Afganisztánban a Hindukus hegységben a Salang-hágót átvágó autóút Szu: 4—9—17/1 (MTI)
5. Szovjet segítséggel épült Indiában a Bhakra-Namgal-i erőmű Szu: 3—4—30/38 (MTI)
6. Koszigin elvtárs fogadja Indira Gandhit, India miniszterelnökét PI 6—7—13/78 (MTI)
7. A sziriai elnök, Nureddin Atasszi a szovjet fővárosban
   PI 7—5—29 81, 82 (MTI)

Grafika, szöveg:

8. A Szovjetunió külkereskedelmének alakulása a fejlődő országokkal

(millió rubel)

1938	1955	1960	1964
63	232	756	997

Szöveg:

9. *„A Szovjetunió Kommunista Pártja kötelességének tekinti, hogy a jövőben is mindenképpen támogassa a népeknek a gyarmati és neokolonialista elnyomás végleges felszámolásáért vívott harcát."*
   (SZKP XXIII. kongresszusa, Brezsnyev elvtárs beszámolójából)

Vezető szöveg:

ÉLJEN A SZOVJET ÉS A MAGYAR NÉP MEGBONTHATATLAN BARÁTSÁGA!

Kép, szöveg:

1. Kádár János felszólal az SZKP XXIII. kongresszusán PI 6—3—31/102 (MTI)
2. Brezsnyev elvtárs az MSZMP IX. kongresszusán PP 661129/73 (MTI) VIG 661203/20 (MTI)
3. A Szovjetunióban magyar timföldből előállított alumíniumot a székesfehérvári könnyűfémműben dolgozzák fel DP 670323/11 (MTI)
4. A Dunai Vasmű csőgyára szovjet tervek alapján épült R 4280/6

Grafika, szöveg:

5. A szovjet-magyar külkereskedelmi forgalom növekedése az összforgalom %-ában:

	Behozatal	Kivitel
1950	24,5	28,9
1960	31,1	29,4
1965	36,4	34,8

Kép, szöveg:

6. Szovjet mezőgazdasági gépek a magyar Alföldön
7. Magyar rakétaegység gyakorlata egy szovjet gyártmányú önjáró rakétával R 4379/5

Szöveg:

„A magyar kommunisták azt vallják, hogy az internacionalizmus próbaköve volt mindig és ma is a Szovjetunióhoz való elvi, elvtársi viszony. Szovjetellenes kommunizmus nem volt, nincs, és nem is lesz sohasem."

(Kádár elvtárs felszólalása az SZKP XXIII. kongresszusán)

XV. sz. tabló

Vezető szöveg:

A SZOVJET FEGYVERES ERŐK SZILÁRDAN ŐRKÖDNEK A SZOCIALISTA TÁBOR ÁLLAMHATÁRAINAK BIZTONSÁGÁN

Kép, szöveg:

1.	Szovjet rakéta a kilövés pillanatában	R 3669/5
2.	Szovjet repülőgépek kötelékrepülésben	R 5094/7
3.	Atomtengeralattjáró az Északi tengeren	R 5078/7 R 5308/7
4.	Szovjet páncélosok egy gyakorlata	R 5309/5
5.	Szovjet tengerészek	R 5095/8
6.	Szovjet határőrök szolgálat közben	R 5295/7
7.	Szovjet helikopterek a „Vltava" hadgyakorlaton	R 5147/3
8.	Szovjet légideszant alakulatok	R 4636/6
9.	Interkontinentális rakéta a november 7-i díszszemlén	R 5295/9
10.	November 7-i díszszemle a Vörös téren	R 5292/4

Szöveg:

„A szovjet fegyveres erők harcosai, a hadsereg és a hajóhad kommunistái az SZKP XXIII. kongresszusára készülve az egész néppel együtt szorosan felzárkóztak a párt, a lenini Központi Bizottság és a szovjet kormány mögé, készen arra, hogy teljesítsék a haza minden parancsát."

(Malinovszkij elvtárs beszámolójából az SZKP XXIII. kongresszusán)

XVI. sz. tabló

Vezető szöveg:

A KOMMUNIZMUS ÚTJÁN

Kép, szöveg:

1. Ülésezik az SZKP XXIII. kongresszusa PI 6—4—8/89 (MTI)
2. Az európai kommunista pártok értekezlete Karlovy-Varyban
   PI 7—4—24/91
   PI 7—5—2/1 (MTI)
3. 1918. május 1. — 1967. május 1. TASZSZ 7—5—15/5, 8 (MTI)
4. Az épülő Moszkva
5. Elsőnek a világon: szovjet ürhajók a világűrt ostromolják
6. Gyári munka a forradalom előtt és ma
7. Vidám, boldog fiatalok
8. A szovjet hadsereg egykor és ma TASZSZ 7—5—26/14 (MTI)
   R 5292/8
9. Az egymilliomodik Moszkvics gépkocsi PI 7—5—19/84 (MTI)
10. *„A cári birodalom elnyomott népeinek fiai és lányai 1917-ben Lenin és a bolsevikok szavát követve felkeltek, és kivívták a hatalmat. Romokban heverő országban, meggyötört és véráztatta földön fogtak hozzá egy új világ, a szocialista társadalom felépítéséhez ... A szovjet nép az emberiség úttörőjeként példátlan nehézségeket leküzdve tört előre céljai felé, s ma már a kommunista társadalom megteremtésén dolgozik."*

(Kádár elvtárs felszólalása az SZKP XXIII. kongresszusán)

A NAGY OKTÓBERI SZOCIALISTA FORRADALOMTÓL NAPJAINKIG

(AJÁNLÓ BIBLIOGRÁFIA)

ÖSSZEFOGLALÓ TÖRTÉNETI ÉS ISMERETTERJESZTŐ MUNKÁK

BATTAGLIA, Roberto: A második világháború. Bp. 1961. Zrínyi K., 583 l.

BUGYONNIJ, Sz. M.: A megtett út. Önéletírás. Bp. 1959. Zrínyi K., 441 l.

CSEREPANOV, A. J.: Veszélyben a szocialista haza. A Vörös Hadsereg megalakulása és első győzelmei. Bp. 1958. Zrínyi K., 164 l.

CSUJKOV, V. S.: Erőd a Volga partján. Bp. 1960. Zrínyi K., 339 l., 9 t., 3 térk.

EGYETEMES történelmi kronológia. II. 1789—1960. Szerk. Pamlényi Ervin. Bp. 1964. Tankönyvkiadó, 379 l.

EGYÜTT a világ dolgozóival! Tények, okmányok, feljegyzések a külországok dolgozóinak testvéri segítségéről és a Szovjetunió népeivel való szolidarításáról. Bp. 1959. Kossuth K., 387 l.

AZ emberiség története. Bp. 1963. Közgazdasági és Jogi K., 744—1040 l. (A kultúra világa 4.)

FEDOR János: A forradalom útja Oroszországban. Bp. 1957. Gondolat, 267 l.

A FÖLD országai. A világ népei. Bp. 1965. Közgazdasági és Jogi K., 250—299 l. (A kultúra világa 9.)

GYEBORIN, G. A.: A második világháború. Bp. 1961. Zrínyi K., 583 l.

GYŐRKEI Jenő — JÓZSA Antal: Magyar internacionalisták a Nagy Októberi Szocialista Forradalomban. Bp. 1957. Kossuth K., 243 l.

HÁROMEZER esemény. 1945—1965. Bp. 1966. Kossuth K., 189 l.

A KOMSZOMOL története. Bp. 1959. Kossuth K., 494 l.

MAJSZKIJ, I. M.: Utazás a múltba. Egy szovjet követ visszaemlékezései. (Ford. Vas Zoltán.) Bp. 1967. Gondolat, 675 l.

A MÁSODIK világháború. 1939—1945. Bp. 1963. Zrínyi K., 1—3. köt.

A MÁSODIK világháború történetének meghamisítói ellen. (Tanulmányok.) Bp. 1961. Zrínyi K., 321 l.

MATVEJEV, H. G.: Az örök barátság forrásánál. Bp. 1961. Kossuth K., 175 l., 8 t.

A NAGY Honvédő Háború története. 1941—1945. Bp. 1965—1966. Zrínyi K., 1—4. köt.

NAGY idők tanúi emlékeznek. Bp. 1958. Kossuth K., 195 l.

NEMZETKÖZI Almanach 1960. Szerk. Radó Sándor. Bp. 1960. Kossuth K., 950—1021 l.

NEMZETKÖZI Almanach 1962. Pótkötet. Szerk.: Radó Sándor. Bp. 1962. Kossuth K., 213—224 l.

[Kiadás alatt „Nemzetközi Almanach 1967."]

NEMZETKÖZI szerződések. (1918—1945.) A két világháború közötti korszak és a második világháború legfontosabb politikai szerződései. Halmosy Dénes. Bp. 1966. Közgazdasági és Jogi K., 685 l.

NEMZETKÖZI szerződések gyűjteménye. 1945—1958. (Szerk.: Hajdú Gyula, Halmosy Dénes.) Bp. 1958. Közgazdasági és és Jogi K., 324 l.

NYEKRICS, A. M.: Így történt... 1941. június 22. (Ford.: Perényi József.) Bp. 1967. Kossuth K., 236 l.

OSZIPOV, G. V.: Technika és társadalmi haladás. Bp. 1962. Kossuth K., 303 l.

A POLGÁRHÁBORÚ a Szovjetunióban. 1918—1922. Bp. 1964. Kossuth K., 521 l., 12 t., 1 térk.

REED, John.: Tíz nap, amely megrengette a világot. Bp. 1957. Kossuth K., 285 l.

A SZOVJETHATALOM negyvenéves eredményei számokban. Statisztikai adatgyűjtemény. Kiad. a Szovjetunió Minisztertanácsa mellett működő Központi Statisztikai Hivatal. Bp. 1958. Közgazdasági és Jogi K., 278 l.

A SZOVJETUNIÓ gazdasági fejlődése számokban. Bp. 1963. Kossuth K., 72 l.

A SZOVJETUNIÓ Kommunista Pártjának története. Bp. 1964. Kossuth K., 815 l.

A SZOVJETUNIÓ Kommunista Pártja kongresszusainak, konferenciáinak és központi bizottsági plénumainak határozatai. 1898—1954. Bp. 1954. Szikra, 1—3. köt.

[A IV. kötet kiadás alatt.]

A SZOVJETUNIÓ. 550 kérdés, 550 felelet. Bp. 1964. Kossuth K., 359 l.

A SZOVJETUNIÓ szakszervezeti mozgalmának története. Bp. 1963. Kossuth K., 815 l.

A TECHNIKA a Nagy Októberi Szocialista Forradalom után. = A technika története. Bp. 1964. 249—510 l.

TÓTH Sándor: A szovjet hadsereg felszabadító harcai Magyarországon. Bp. 1965. Zrínyi K., 393 l.

VILÁGTÖRTÉNET. 7. köt. (1870—1917) Bp. 1965. Kossuth K., 564—607 l.

VILÁGTÖRTÉNET 8. köt. (1917—1923). Bp. 1965. Kossuth K., 17—79., 175—190., 238—303., 368—393., 491—562 l.

VILÁGTÖRTÉNET. 9. köt. (1924—1939.) Bp. 1966. Kossuth K., 22—44., 146—159., 209—235., 267—290., 478—506 l.

VILÁGTÖRTÉNET 10. köt. (1939—1945.) Bp. 1966. Kossuth K., 92—153., 176—256., 314—346., 371—481., 521—540., 567—596 l.

VASZILJEV, M. V.: Az energia és az ember. A villamosított Oroszország. Bp. 1960. Gondolat, 51—88. l.

A SZOVJET HATALOM KÜLPOLITIKÁJA

A BÉKÉÉRT, a nemzeti függetlenségért, a szocializmusért. A kommunista és munkáspártok nyilatkozata és kiáltványa a világ népeihez. 2. kiad. Bp. 1961. Kossuth K., 90 l.

A BÉKÉS egymás mellett élésért. A Szovjetunió lenini külpolitikája. Szerk.: Andrej Gromiko. Bp. 1963. Kossuth K., 289 l.

AZ emberiség békéjéért, jövőjéért. A szocialista országok kommunista és munkáspártjainak nyilatkozata... és a kommunista és munkáspártok képviselőinek békekiáltványa... Bp. 1957. Kossuth K., 55 l.

HARC a nemzetközi kommunista mozgalom egységéért. Bp. 1964. Kossuth K., 96 l.

HÁBORÚ vagy béke? A békés egymás mellett élés problémái. Szerk.: Székely Béla. Bp. 1962. Kossuth K., 234 l.

KOVÁCS Dóra — VÉKONY Lajos: Magyar—szovjet gazdasági kapcsolatok. Bp. 1966. Kossuth K., 107 l.

KOVÁCS József — VÉKONY Lajos: A szocialista országok gazdasági együttműködése. Bp. 1965. Kossuth K., 251 l. (Az agitátor kézikönyve 6.)

NYILAS András: A moszkvai nyilatkozat a számok tükrében. Bp. 1961. Kossuth K., 119 l.

A SZOCIALISTA országok gazdasági fejlődése. = Kövér Károly—Wiesel István: A világ politika és gazdaság fejlődése. Bp. 1965. Közg. és Jogi K., 159—217. l.

ÚJ ötéves tervünk és a magyar—szovjet gazdasági kapcsolatok. Bp. 1966. MSzBT., 29 l.

A KOMMUNIZMUS ÉPÍTÉSÉNEK ÚTJÁN

DOLMÁNYOS István: A nemzetiségi politika története a Szovjetunióban. Bp. 1964. Kossuth K., 224 l., 8 t.

GAGARIN, J.: Utazás a világűrben. Bp. 1962. Táncsics K., 208 l., 14 t.

KISS Csaba: Ember a világűrben. Bp. 1961. Kossuth K., 102 l.

NAGY István György: Űrkutatás, űrtechnika. Bp. 1965. Kossuth K., 193 l., illusztr.

KULCSÁR István: A világűr meghódítása. Bp. 1962. Móra K., 171 l. (Búvár könyvek 31.)

A MUNKA jellege a kommunizmus építésében. Bp. 1964. Kossuth K., 183 l.

MUNKÁCSI Gyula—HALÁSZ Lajos: A Szovjetunió. Bp. 1965. Közg. és Jogi K., 234 l. (Külkereskedelmi útmutató.)

PETROV, G. J.: Szovjet államigazgatási jog. (Általános rész.) Bp. 1963. Közg. és Jogi K., 381 l.

AZ SZKP XXI. Kongresszusa. (1959. január 27—február 5.) Bp. 1959. Kossuth K., 648 l.

AZ SZKP XXII. Kongresszusa. (1961. október 17—31.) Bp. 1962. Kossuth K., 878 l.

AZ SZKP XXIII. Kongresszusa. Bp. 1965. Kossuth K., 479 l.

A SZOVJETUNIÓ ma. Világgazdasági és nemzetközi tagozat. Bp. 1967. Kossuth K., 53 l.

A SZOVJETUNIÓ mezőgazdasága. A szovjet mezőgazdaság földrajzi típusainak rövid jellemzése. = Enyedi György: A föld mezőgazdasága. Bp. 1965. Mezőgazdasági K., 236—254. l.

ÚJSÁGOLVASÓK évkönyve. Bp. 1967. Kossuth K., 195—199. l.

VITA a gazdaságirányítási rendszerről a Szovjetunióban. (Összeáll.: Számuely László.) Bp. 1965. Közg. és Jogi K., 351 l.

A MŰVÉSZETEK FEJLŐDÉSE

IRODALOM és művészet a Szovjetunióban. = (Világtörténet. 9. köt. 1924—1939.) Bp. 1966. Kossuth K., 528—568.

LENIN, V. I.: Művészetről, irodalomról. Bp. 1966. Kossuth K., 564 l.

SZOVJET népek irodalma és zenéje. Összeáll. és bibliogr. [Bp.] MSzBT. 1962. 44 l.

FILM

EISENSTEIN, Sz. M.: A filmrendezés művészete. Vál. tanulmányok. (Vál., szerk. és bev.: Nemeskürty István.) Bp. 1963. Gondolat, 337 l., 12 t.

GREGOR, Ulrich — PATALAS Enno: A film világtörténete. Bp. 1966. Gondolat, 98—126., 193—215., 394—401. l.

ÍRÁSOK a szovjet filmművészetről. Vál.: Molnár István. Bp. 1962. Gondolat, 329 l.

PUDOVKIN, V. I.: A filmrendező és a filmszínész művészete. (Vál., szerk. és jegyz.: Homoródy József. Ford.: Háy Gyula, Mérei Ferenc.) Bp. 1965. Gondolat, 258 l., 16 t.

IRODALOM

ECSEDY Andorné — GÁLICZKY Éva: Tavaszi szél. Napjaink szovjet irodalma. Bp. 1962. FSZEK., 133 l., 20 t.

ÉLMÉNYEK és gondolatok. Szovjet esszék. (Vál.: E. Fehér Pál, Király Gyula. Ford.: Bognár Edit, stb.) Bp. 1967. Európa, 354 l.

FAGYEJEV, A. A.: A proletár irodalom országútján. Bp. 1962. Gondolat, 309 l., 8 t. (Auróra 21.)

GORKIJ, M.: Valóság és irodalom. (Ford.: Csibra István, stb.) Bp. 1964. Kossuth K., (Esztétikai kiskvtár.) 164 l.

ÍRÓK — sorsok. Emlékezések. (Vál.: Radványi Ervin.) Bp. 1966. Európa, 220 l.

MAI szovjet irodalom. (Vál., szerk., utószó és jegyz.: Kosaras István.) Bp. 1963. Szépirodalmi K., 377 l.

SZOVJET irodalom. Szerk.: Kardos László. Bp. 1959. Gondolat, 535 l., 22 t.

KÉPZŐ- ÉS ÉPÍTŐMŰVÉSZET

DOMBI József: Múzeumok remekművek. Bp. 1964. Képzőművészeti Alap, 169—186., 233—253. l.

KAMPIS Antal: A képzőművészetek története. Bp. 1963. Közgazdasági és Jogi K., 417—418., 440—442., 488—492. l. (A kultúra világa 3.)

KAUFMAN, R. Sz.: A szovjet tematikus festészet. 1917-től 1941-ig. Bp. 1964. Képzőművészeti Alap, 143 l., 31 t.

MARKOVA Valéria — Kovanecz Ilona: A szocialista képzőművészet kibontakozása. Bp. 1963. Képzőművészeti Alap, 98 l. (Művészettörténet 61—62.)

NAPJAINK építészete. (A szovjet építészetről.) Artner Tivadar: Évezredek művészete. Bp. 1965. Gondolat, 525—530. l.

SZOVJET építészet. = Major Máté: Építészettörténet. 3. Tőkés és szocializmust építő társadalmak építészete. Bp. 1960. Műszaki, 511—550. l.

SZÍNHÁZ — ZENE

ALPAREZ, B. V.: A szovjet színház fejlődése. Bp. 1949. Szikra, 49 l.

BALASSA Imre — GÁL György Sándor: Operák könyve. 10. kiadás. Bp. 1961. Zeneműkiadó, 281—360. l.

CSIKVÁRI Antal: Zenei kistükör. 2. bőv. kiadás. Bp. 1962. Zeneműkiadó, 725—757. l.

CSOMOR Tibor: A muzsika világában. Bibliográfia. Bp. 1964. FSZEK., 252—277. l.

GÁL-GYÖRGY Sándor: Operák könyve. II. Bp. 1961. Zeneműkiadó, 237—245. l.

MARÓTHY János: Fejezetek a zene történetéből. 2. kiad. Bp. 1956. Zeneműkiadó, 217—247. l.

MARTINOV, J. I.: Dimitrij Sosztakovics. (Ford.: Csala Károly.) Bp. 1965. Gondolat, 153 l. (Kis zenei kvtár. 31.)

PROKOFJEV, Sz. Sz.: Önéletrajz és írások. (Vál. és ford.: Oltványi Imre.) Bp. 1962. Zeneműkiadó, 192 l.

SZÍNHÁZI kalauz. Szerk.: Vajda György Mihály. 2. kiad. Bp. 1962. Gondolat, 718—726., 873—920. l.

SZOVJET balettek. = Vályi R. — Szenthegyi J.—Csizmadia Gy.: Balettek könyve. 2. kiad. Bp. 1961. Gondolat, 218—261. l.

TÓTH Dénes: Hangversenykalauz. 2. bőv. kiadás. Bp. 1960. Zeneműkiadó, 433—467. l.

SZOVJET FÖLDÖN
(Útleírások, riportok)

BÁNKUTI Gábor: 40 000 kilométer Szibériában. Bp. 1962. Kossuth K., 271 l.

BIHARI Klára — BARÓT Endre: Bahcsiszeráji látomás. Bp. 1960. Táncsics K., 183 l. (Útikalandok 23.)

ÉGRETAUD, Marcel: A Szovjet-kelet. Bp. 1961. Kossuth K., 269 l., 10 t.

FEDOSZEJEV, Grigorij: Élet a tajgán. Bp. 1966. Gondolat, 349 l., 5 t. (Világjárók 51.)

HEYM, Stefan: A kozmosz korszaka. Bp. 1960. Kossuth K., 144 l.

KAZAHSZTÁN és Szovjet Közép-Ázsia. Bp. 1967. MSzBT., 77 l. (A Szovjetunió 15 köztársasága 2.)

KISS Csaba: Moszkva és környéke. Bp. 1963. Panoráma, 115 l., 8 t. (Panoráma külföldi útikönyvek.)

KISS Csaba — Szathmári Gábor — Kulcsár István. A kommunista holnap. Bp. 1962. Kossuth K., 134 l.

KULCSÁR István: Leningrád. Bp. 1963. Panoráma, 93 l., 6 t. (Panoráma külföldi útikönyvek.)

LORÁNT László: Kijev—Leningrád—Moszkva. Két hét szovjet emberek között. Bp. 1965. MSzBT, 46 l.

AZ ÉSZAKI tengeri út meghódítása és a Szovjet Artikum felfedezésének befejezése. A közép-Artikum kutatásai. = Magidovics, S. P.: A földrajzi felfedezések története. Bp. 1961. Gondolat, 728—753 l.

MERI, Lennart: Hegyen-völgyön! Bp. 1965. Táncsics K., 407 l., 16 t.

PETHŐ Tibor — REISMANN János: A Balti-tengertől a Bajkál tóig. Bp. 1964. Kossuth K., 132 l., 80 t.

RADÓ György: Fehér éjszakáktól a Fekete tengerhez. Bp. 1962, Táncsics K., 217 l. (Útikalandok 34.)

RUDOLPH, F. — STULZ, P. — LEWENSTEIN, H.: Keresztül-kasul a Kaukázuson. Bp. 1965. Sport K., 212 l., 20 t.

TIMÁR Máté: A jövendő tavaszán. Bp. 1962. Kossuth K., 413 l.

UKRAJNA, Belorusszia és Moldova. Bp. 1967. MSzBT, 62 l. (A Szovjetunió 15 köztársasága 1.)

WESSELY László — RADVÁNYI Ervin: Leningrád. Bp. 1962. Európa, 463 l., 5 t., 1 térk. (Regélő városok.)

LENIN, V. I.

ECSEDY Andorné — GÁLICZKY Éva: Lenin. Bibliográfiai válogatás. Bp. 1960. Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár, 77 l.

CHACIN, Marcel: Írások és arcképek. Bp. 1966. Kossuth K., 67—82. l.

FORGÁCS Sándorné: V. I. Lenin műveinek magyar bibliográfiája. Bp. 1960. Kossuth K., 207 l.

GIL, Sz. K.: Hat esztendő Lenin mellett. Bp. 1957. Kossuth K., 147 l.

KAZAKEVICS, E.: A kék füzet. Csillag. [Kisregények.] (Ford.: Nikodémusz Elli.) Bp. 1967. Európa, 189 l. (Európa zsebkönyvek.)

KATAJEV, V.: Kis vasajtó a falban. Visszaemlékezések. Bp. 1966. Európa, 233 l.

KRUPSZKAJA, N. K.: Visszaemlékezések Leninre. Bp. 1959. Kossuth K., 491 l.

LENIN. H. Barbusse, H. G. Wells, stb. írásai. Bp. 1959. M. Helikon, 149 l., 1 t.

LENIN; az ember. Bp. 1963. Kossuth K., 212 l.

LENIN élete. Bp. 1961. Kossuth K., 673 l., 23 t.

LOZGACSOV—Jelizarov, G. J.: Feledhetetlen évek. Bp. 1965. Kossut K., 308 l., 8 t.

MAGYAROK Leninről. Visszaemlékezések. Bp. 1955. Szikra, 63 l.

A Mi Vologyánk. Családtagok visszaemlékezései Leninre. Bp. 1957. Kossuth K., 222 l.

VISNYEVSZKIJ, D.: A hetvenkettedik nap. (Regény. Ford.: Pető Miklós.) Bp. 1964. Kossuth K., 305 l.

ZETKIN, Clara: Visszaemlékezések Leninre. Bp. 1957. Kossuth K., 119 l.

SZOVJET ÍRÓK — SZOVJET EMBEREK

(Válogatás a szovjet szépirodalomból.)

KÜZDELEM A SZOVJET HATALOMÉRT

DRABKINA, E. J.: Jégmező hősei. (Ford.: Csalló Jenő.) Bp. 1967. Magvető, 147 l.

DRABKINA, E. J.: Viharos esztendők. [Visszaemlékezések.] (Ford.: Árvay János.) Bp. 1964. Európa, 438 l.

FAGYEJEV, A. A.: Tizenkilencen. (Ford.: Madarász Emil. Utószó: Illés Béla.) Bp. 1961. Európa, 191 l. (Milliók könyve.)

FEGYIN, K. A.: A diadalmas esztendő. (Ford.: Gergely Viola.) Bp. 1949. Révai K., 1. köt. 330., 2. köt. 310 l. [„Az első örömök" c. regény folytatása.]

FURMANOV, D. A.: Csapajev. (Ford.: Wessely László.) Dokumentum regény. Bp. 1961. M. Helikon, 273 l.

GORKIJ: Az anya. (Ford.: Görög Imre.) Bp. 1947. Szikra, 423 l.

IVANOV, V. V.: Színes szelek — Partizánok. — A 14—69-es páncélvonat. [Kisregények.] (Ford. és bev.: Elbert János.) Bp. 1960. Zrínyi K., 396 l.

KATAJEV, V. P.: Tanya a pusztán. (Ford.: Gellért György. Ill.: Szecskő Tamás.) Bp. 1958. Móra K., 340 l.

KOZSEVNYIKOV, V. N.: Hajnalhasadás. [Történelmi regény.] (Ford.: Neményi Ödön.) Bp. 1956. Szikra, 270 l.

KROPOTKIN, P. A.: Egy forradalmár feljegyzései. [Visszaemlékezések.] (Ford., utószó, jegyz.: Kulcsár István.) Bp. 1966. Európa, 562 l.

LAVRENYOV, B. A.: A negyvenegyedik. (Kisregények. Ford.: Justus Pál.) Bp. 1963. Európa, 418 l.

NYIKULIN, L. V.: Ködös hajnal. (Ford.: Gellért György.) Bp. 1958. Európa, 659 l.

PAUSZTOVSZKIJ, K. G.: Nagy várakozások kora. (Ford.: Szőllősy Klára.) Bp. 1959. Európa, 497 l. [A „Nyugtalan ifjúság" c. önéletrajzi regény folytatása.]

TOLSZTOJ, A. N.: Golgota. Trilógia. (Ford.: Lányi Sarolta.) Bp.—Uzsgorod, 1964. Európa, 1. köt. 501., 2. köt. 466 l.

A SZOVJETHATALOM ÉVTIZEDEI

BONDAREV, J. V.: Csend. (Ford. és utószó: Szőllősy Klára. Ill.: Kepes Erzsébet.) Bp. 1964. Szépirod. K. 1. köt. 199 l., 2. köt. 246 l. (Olcsó könyvtár 1964. 40—41.)

BONDAREV, J. V.: Ketten. (Ford. Szőllősy Klára.) Bp. 1966. Európa, 175 l. [Előzménye: „Csend."]

CSUKOVSZKIJ, N. K.: Egy lány szerelme. [Kisregény.] Ford.: Apostol András. Bp. 1959. Európa, 123 l.

EHRENBURG, I. G.: Emberek, évek, életem. [Visszaemlékezések.] Ford.: Wessely László, Elbert János. Vers. ford.: Kárpáty Csilla. Bp. 1966. Gondolat, 536 l.

GLADKOV, F. V.: Cement. (Ford.: Makai imre. (Utószó): Lengyel Béla) 3. kiad. Bp. 1964. Európa, 325 l.

GROSZMAN, V. Sz.: Sztyepán Kolcsugin. (Ford.: Németh László.) Bp. 1960. Európa, 644 l.

KRIMOV, J.: A Derbent tankhajó. (Ford.: Márkus Gyula. Ill.: Varga Győző.) Bp. [1964.] Zrínyi K., 215 l. (Kozmosz könyvek.)

LACISZ, V. T.: Zúg a vihar. (Ford. és előszót írta: Görög Imre.) Bp. 1950—1952. Új M. Kiadó, 1. köt. 540, 2. köt. 290, 3. köt. 322 l.

LEBEGYENKO, A. G.: Szemtől szembe. (Ford.: Makai Imre és Gellért György.) Bp. 1958. Kossuth K., 551 l.

LEONOV, L. M.: A tolvaj. (Ford.: Szőllősy Klára. Az utószót írta: E. Fehér Pál.) Bp. 1962. Európa, 647 l.

MALISKIN, A. G.: Istenháta mögötti emberek. (Ford.: Bródszky Erzsébet. Utószó: Rákos Ferenc. Ill.: Zádor István.) Bp. 1956. Új M. Kiadó, 360 l. (Szovjet írók vál. művei.)

NAGIBIN, J. M.: Cigánysors. (Ford.: Hangay Sándor.) Bp. 1957. Kossuth K., 222 l. (Tarka könyvek.)

NYILIN, P. F.: Kegyetlenség. (Ford.: Apostol András.) Bp. 1957. Európa, 268 l.

OSZTROVSZKIJ, N. A.: Az acélt megedzik. (Ford.: Radó György, Kerek Ernő.) Bp. 1962. Móra K., 441 l.

OSZTROVSZKIJ, A.: Nem vagy egyedül. (Ford.: Grigássy Éva.) Bp. 1960. Európa, 248 l.

PANOVA, V. F.: Szentimentális regény. (Ford. és utószó: Nikodémusz Elli. Ill.: Rogán Miklós.) Bp. 1961. Szépirodalmi K., 343 l. (Olcsó Könyvtár.)

RIBAKOV, A.: A halál oka: méreg. (Ford.: Elfer István.) Bp. 1966. Európa, 171 l.

SOLOHOV, M. A.: Csendes Don. (Ford.: Makai Imre. Versford.: Lator László. 6. kiad.) Bp.—Uzsgorod, 1966. Európa, 1. köt. 951, 2. köt. 1105 l.

SOLOHOV, M. A.: Új barázdát szánt az eke. (Ford.: Tamás Aladár.) Bp. 1947. Révai Kiadó, 320 l.

SOLOHOV, M. A.: Feltört ugar. (Ford.: Makai Imre.) Bp. 1961. Európa, 426 l.

SZOLZSENYICIN, A. J.: Ivan Gyeniszovics egy napja. (Bev.: A. T. Tvardovszkij. Ford.: Wessely László.) [Bp. 1963.] Európa, 185 l. (Modern könyvtár 58.)

SZTYELMAH, M. P.: Kenyér és szó. (Ford. Makai Imre. Versford.: Rab Zsuzsa.) Bp.—Kijev, 1963. Kossuth K., 774 l.

SZTYELMAH, M. P.: Az ember vére drága. (Ford.: Rab Zsuzsa.) Bp.—Kijev, 1962. Kossuth K., 300 l.

SZTYELMAH, M. P.: A nagy rokonság. (Ford.: Terenyi István, Brodszky Erzsébet.) [Bp.] — Kijev, 1964. Kossuth K., 1. köt. 721 l. 2. köt. 513 l. [Előzménye: Az ember vére drága c. regény.]

SZTYELMAH, M. P.: Igazság és hamisság. (Ford.: Makai Imre. [Versford.]: Makai Imre, Tellér Gyula. [Bev.] S. Nyiró József.) Bp. 1964. Magvető, 624 l.

A NAGY HONVÉDŐ HÁBORÚ

ANDREJEV, A. D.: Életre születtünk. (Regény.: Ford.: Nikodémusz Elli.) Bp. 1960. Zrínyi K., 331 l.

BAKLANOV, G. J.: 1941. júliusa. (Ford., utószó: Radványi Ervin.) (Bp. 1966.) Európa, 225 l. (Modern könyvtár P. 110.)

BEK, A. A.: A volokalamszki országút. (Ford.: Gyöngyös Iván, Sivó Mária. Utószó: Makay Gusztáv.) Bp. 1965. Móra K., 297 l. (Az én könyvtáram. Az ifjúsági irodalom remekei.)

BEK, A. A.: Volokalamszki napok. (Ford.: Elbert János. Ill.: Rogán Miklós.) Bp. 1961. Kossuth K., 231 l. (Tarka könyvek.)

BEK, A. A.: Panfilov tábornok tartaléka. (Ford.: Magos László. Ill.: Rogán Miklós.) Bp. 1962. Kossuth K., 244 l.

BUBENKOV, M. Sz.: Fehér nyírfa. (Ford.: Trócsányi Zoltán, Devecseri Emilné.) Bp. 1953. Új M. Kiadó. 620 l.

CSUKOVSZKIJ, N. K.: A balti égbolt. (Ford.: Radó György.) Bp. 1958. Zrínyi K. 581 l.

EHRENBURG, I. G.: Vihar. (Ford.: Lányi Sarolta.) Bp. 1954. Új M. Kiadó, 754 l.

FAGYEJEV, A. A.: Az Ifjú Gárda. (Ford.: Madarász Emil. 4. kiad.) Bp.—Uzsgorod, 1962. Móra K., 717 l.

FJODOROV, A. F.: Az utolsó tél. (Ford.: Magos László.) Bp.—Uzsgorod, 1966. Magvető, 436 l.

GONCSAR, O. T.: Zászlóvivők. (Ford.: Rab Zsuzsa III.: Csergezán Pál. 4. kiad.) Bp. 1955. Új M. Kiadó, 354 l.

KAZAKEVICS, E. G.: Hűséges szív. (Ford. Leszev Irén.) Bp. 1957. Táncsics K., 218 l. (Táncsics könyvtár.)

KAZAKEVICS, E. G.: Csillag. Kisregények. (Ford.: Nikodémusz Elli, stb.) Bp. 1965. Európa, 387 l. (Millió könyve.)

KONOVALOV, G. I.: Források. (Ford.: Institoris Irén.) Bp. 1961. Európa, 350 l.

KOSZTYENKO, K. P.: Ez történt az Ifjú Gárdával. [Dokumentum regény.] (Ford. F. Kemény Márta.) Bp. 1965. Zrínyi K., 250 l. (Kozmosz könyvek.)

LEONOV, L. M.: Orosz erdő. (Ford.: Szőllőssy Klára. Ill.: Zádor István.) Bp. 1955. Új M. Kiadó, 649 l. (Szovjet írók vál. művei.)

NAGIBIN J. M.: Pavlik. (Ford.: S. Nyirő József. Ill.: Szász Endre.) Bp. 1965, Zrínyi K., 204 l.

NYEKRASZOV, V. P.: Fordul a kerék. (Ford.: Gellért György.) Bp. 1967. Európa, 308 l.

POLEVOJ, B. N.: Messze a front mögött. (Ford.: Justus Pál.) Bp. 1960. Európa, 535 l.

POLEVOJ, B. N.: Egy igaz ember története. (Ford.: Madarász Emil.) Bp. 1961. Európa, 314 l.

SOLOHOV, M. A.: Emberi sors. (Ford.: Makai Imre. Ill.: Szász Endre. 3. kiad. [Bő.] 1964. M. Helikon, 75 l.

SOLOHOV, M. A.: A hazáért harcoltak. (Ford.: Makai Imre.) Bp. 1961. Európa, 265 l.

SZIMONOV, K. M.: Minden nap hosszú. Háborús naplómból. (Ford.: Farkas Attila.) Bp. 1967, Zrínyi K., 185 l.

SZIMONOV, K. M.: Nappalok és éjszakák. (Ford.: Rozvány Szidónia. 5. kiad.) [Bp.] 1966. M. Helikon, 325 l.

SZIMONOV, K. M.: Élők és holtak. Ford.: Brodszky Erzsébet. Bp. 1963. Szépirod. Kiadó, 1. köt. 267 l., 2. köt. 225 l., 3. köt. 255 l. (Olcsó könyvtár 1963. 17—19.)

SZIMONOV, K. M.: Nem születtünk katonának. (Ford.: Brodszky Erzsébet.) Bp.—Uzsgorod, 1965. Európa, 692 l. [Előzménye: „Élők és holtak".]

TAVASZI SZÉL

ADAMJAN, N.: A jereváni lány. Ford.: Brodszky Erzsébet. Bp. 1959. Európa, 129 l. (Modern könyvtár.)

AKSZJONOV, V. P.: Kollégák. (Ford. Gellér György. [Bev.] Elbert János.) Bp. 1962. Magvető, 354 l.

BIKOV, V. V.: A harmadik rakéta. (Ford. [utószó]: Szegő György.) [Bp. 1964.] Európa, 156 l. (Modern könyvár 73.)

GLAGYILIN, A. T.: Karrier. (Ford.: Gyáros László. Ill.: Réber László.) Bp. 1961. Móra K., 169 l.

GRANYIN, D. A.: Esküvő után. (Ford.: Apostol András.) Bp. 1961. Európa, 408 l.

KOCSETOV, V. A.: A Jersov testvérek. (Ford.: Institoris Irén.) Bp. 1959. Európa, 485 l.

KÓZSEVNYIKOV, V. M.: Változó napok. (Ford.: Apostol András.) Bp. 1965. Magvető, 148 l.

KUZNYECOV, A. G.: A legenda folytatása. (Egy fiatalember feljegyzései.) (Ford.: Radványi Ervin.) 2. kiad. Bp. 1959. Európa, 246 l.

NYIKOLAJEVA, G. E.: Útközben. (Ford.: Makai Imre.) Bp. 1960. Táncsics K., 1. köt. 449., 2. köt. 402 l. (Táncsics könyvtár.)

NYIKULIN, L. V.: A gyáva. (Ford.: Tarisznyás Györgyi.) Bp. 1962. Európa, 255 l.

NYIKULIN, L. V.: Összeroppanás. (Ford.: B. Lányi Márta.) Bp. 1965. Európa, 293 l.

OVECSKIN, V. V.: Tavaszi szél. (Ford.: Lovas Márton.) Bp. 1958. Kossuth K., 416 l.

PANOVA, V. F.: Kisüt a nap. [Kisregények.] (Ford.: Nikodémusz Elli.) Bp. 1960. Európa, 250 l.

SZOZSIN, P. A.: Tramontana. (Ford.: Justus Pál.) Bp. 1961. Európa, 258 l.

TRIFONOV, J. V.: Sirályok a sivatagban. (Ford.: Szirmai Marianne.) Bp. 1965. Kossuth K., 346 l.

TYENDRAJKOV, V. F.: A csodatevő szentkép. (Ford.: Lányi Sarolta. Ill.: Rogán Miklós.) Bp. 1960. Kossuth K., 183 l.

TYENDRJAKOV, V. F.: Hármas, hetes, ász. — Rövidzárlat. [Kisregények.] (Ford.: Szabó Mária, Gellért György. Utószó: Elbert János.) Bp. 1966. Szépirod. K., 231 l. (Olcsó könyvtár 1966. 24.)

VASZILJEV, A. N.: Ellene szavazok. (Ford.: B. Lányi Márta.) Bp. 1966. Európa, 230 l.

ZSESZTYEV, M.: Aranygyűrű. (Ford.: Brodszky Erzsébet.) Bp. 1960. Európa, 325 l.

ELBESZÉLÉSEK, KARCOLATOK

AJTMATOV, Cs.: Dzsamila szerelme. (Ford.: Tarisznyás Györgyi. Ill.: Görög Julia.) Bp. 1960. Európa, 200 l.

BÁBEL, S. E.: Lovashadsereg. Elbeszélések. (Ford.: Wessely László. Utószó: Elbert János.) Bp. 1965. Szépirod. K., 328 l.

BÁBEL, S. E. művei. Elbeszélések és színművek. (Ford.: Wessely László. Sajtó alá rend.: Konrád György. Utószó: Elbert János.) Bp. 1964. M. Helikon, 432 l.

EMBERI sors. Mai szovjet elbeszélések. [Antológia.] (Ford.: Bárány György, Elbert János, stb. Utószó: Domokos Mátyás.) Bp. 1965. Európa, 514 l. (Milliók könyve.)

FEGYIN, K. A.: A világ vége. Elbeszélések. (Ford.: Maráz László, Gellért György. Utoszó: Botka Ferenc.) Bp. 1966. Európa, 350 l.

ILF, S. — PETROV, E.: Elsöprő egyéniségek. [Kisregények, humoreszkek, szatírák.] (Vál., ford. és bev.: Radványi Ervin. Ill.: Gyulai Livia.) Bp. 1965. Európa, 315 l.

JAKOVLEV, A. Sz.: Kegyetlen éjszaka. Kisregények és elbeszélések. (Ford.: Bárány György. Utószó: Botka Ferenc.) Bp. 1966. Európa, 397 l.

KATAJEV, S. S.: A szív. Elbeszélések. (Ford.: Brodszky Erzsébet.) Bp. 1958, Európa, 251 l.

KAZAKOV, J. P.: Égszinkék történet. Elbeszélések. (Ford.: Radványi Ervin. Ill.: Pap Klára.) Bp. 1961. Európa, 257 l.

KETTEN decemberben. Mai szovjet elbeszélések. (Vál. és utószó: E. Fehér Pál.) Bp. 1965. Szépirodalmi K., 274 l.

KETTEN a lámpa alatt. Szovjet írók új elbeszélései. (Ford.: Árvay János, stb.) Bp. 1967. Európa, 379 l.

KILÁTÓ 1966. 21 új szovjet novella. (Vál., szerk.: Elbert János — Lénárt Éva. Ford.: Páll Erna, Zöldhelyi Zsuzsa, stb.) Bp. 1966. Magvető, 653 l.

NAGIBIN, J. M.: Fény az ablakban. [Elbeszélések.] (Ford.: Nagy Torma Aranka.) Bp. 1958. Európa, 181 l.

NAGIBIN, J. M.: Pavlik. Elbeszélés. Bp. 1965. Zrínyi K., 204 l.

NEVEROV, A.: Élni akarok. (Elbeszélések. Ford.: Tarisznyás Györgyi.) Bp. 1965. Európa, 293 l.

PLATONOV, A. P.: Gyönyörű és eszeveszett világ. Novellák. (Ford.: Wessely László.) Bp. 1961. Európa, 204 l.

SZIMONOV, K.: Híd a víz alatt. Elbeszélések. (Ford.: Brodszky Erzsébet.) Bp. 1962. Zrínyi K., 295 l.

SZIMONOV, K.: Különtudósítóink jelentik. Elbeszélések. (Ford.: Wessely László, stb.) Bp. 1965. Magvető, 253 l.

A TALIZMÁN. Szovjet írók új elbeszélései. (Szerk.: Nikodémusz Elli.) Bp. 1964. Európa, 273 l.

TOLSZTOJ, A.: Elbeszélések. (Ford.: Lengyel József, stb.) Bp. 1956. Új M. Kiadó, 1—2. köt.

TYENDRJAKOV, V. P.: Válóok. Elbeszélések. (Ford.: Csuka Zoltán, Institoris Irén.) Bp. 1959. Európa, 212 l.

A VADÓC. Szovjet írók új elbeszélései. (Vál.: Nikodémusz Elli.) Bp. 1965. Európa, 248 l.

A VISSZHANG titka. Szovjet írók elbeszélései. (Vál.: Nikodémusz Elli. Utószó: E. Fehér Pál.) Bp. 1964. Szépirodalmi K., 1—2. köt. (Olcsó könyvtár 23—24.) Egybekötve.

ZOSCSENKO, M.: Verekedni nem szabad. (Válogatott szatírák, elbeszélések.) (Ford.: Gellért Miklós, stb.) Bp. 1960. Európa, 147 l.

VERSEK

JESZENYIN, Sz. A. versei. (Vál., utószó: Elbert János. Ford.: Fodor András, Illyés Gyula, stb. Ill.: Hincz Gyula.) [Bp.] 1965. M. Helikon, 279 l.

JEVTUSENKO, J.: Rakéták és szekerek. (Vál.: Lénárt Éva. Ford.: Áprily Lajos, Bede Anna, stb. Bev.: E. Fehér Pál.) Bp. 1963. Magvető, 273 l.

MAJAKOVSZKIJ, V. V. Válogatott művei. (Vál., szerk.: Radó György.) Bp. 1957. Európa, 4. kötet.

MAJAKOVSZKIJ, V. V.: Vlagyimir Iljics Lenin. (Elbeszélő költemény. Ford.: Radó György.) Bp. 1962. M. Helikon, 93 l.

MARTINOV, L. N.: Mindent kimondani. (Versek. Vál. és összeáll.: Kun Ágnes. Ford.: Illyés Gyula, Simon István, stb. Bev.: Hidas Antal.) Bp. 1965. Magvető, 261 l.

SZEVAK, P.: Esős szonáta. Versek. Bp. 1966. Európa, 190 l.

SZOVJET költők antológiája. (Vál., előszó, életrajzok: Jovánovics Miklós.) Bp. 1960. Móra K., 434 l.

A SZOVJET líra kincsesháza. Antológia. (Ford.: Kun Ágnes, Rab Zsuzsa stb. Utószó: E. Fehér Pál.) Bp. 1963. Európa.

SZURKOV, A A.: Villog a tajgai ég. Válogatott versek. (Vál.: Kun Ágnes. Ford.: Bede Anna stb.) Bp. 1966. Magvető, 156 l.

VINOKUROV, J.: Hétköznapok gyönyöre. Versek. (Ford.: Rab Zsuzsa.) Bp. 1964. Európa, 102 l.

VOZNYESZENSZKIJ, A. A.: Fémszirén. (Versek. Vál.: Pór Judit. Ford.: Elfer István, stb.) Bp. 1964. Európa, 147 l.

SEGÉDANYAGOK AZ ÉVFORDULÓ MEGÜNNEPLÉSÉRE

CSILLAG a homlokukon. Műsorjavaslat a Nagy októberi Szocialista Forradalom 50. évfordulójára. (Szerkesztették: Illés Lajos — Horváth Zsigmond) Bp. 1967. MNKK Módszertani Osztály, 126 l.

A MEGVÁLTÁS kiáltása. Öt irodalmi műsor. Bp. 1967. Népművelési Propaganda Iroda, 124 l.

NÉPEK hajnala. Tíz irodalmi műsor az Októberi Forradalom 50. évfordulójára. Bp. 1967. A Magyar—Szovjet Baráti Társaság és a Népművelési Propaganda iroda kiadványa, 223 l.

50 ÉVES a Nagy Októberi Szocialista Forradalom. Útmutatók, témaváltozatok, bibliográfiák, műsorjavaslatok. (Szerk.: Kamarás Rezső) Bp. 1967. Népművelési Propaganda Iroda, 208 l.

SEGÉDANYAGOK a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 50. évfordulójának megünnepléséhez. Négy irodalmi műsor; segédanyagok az ünnepi beszéd megtartásához.

TŰZ és szurony. Szovjet színpadi jelenetek. Bp. 1967. Magyar—Szovjet Baráti Társaság és Népművelési Propaganda Iroda, 173 l. (Színjátszók kiskönyvtára 82. sz.)

ÜNNEPEK. Iskolai rendezvények irodalmi műsorai. (Szerk.: Keleti István) Bp. 1967. Népművelési Propaganda Iroda, 212 l.

FILMEK OKTÓBERRŐL

A szovjet filmművészet legnagyobb alakjainak, Eizensteinnek, Pudovkinnak, Dovzsenkónak, Mihail Romm-nak — és még sorolhatnánk — az alkotásai híven tükrözik azt a korszakos változást, ami a Nagy Októberi Szocialista Forradalom győzelmével bekövetkezett. A történelmi sorsforduló megteremtette a szovjet rendezők számára annak lehetőségét, hogy az egyetemes filmművészet fejlődésére döntő hatást gyakoroljanak. Ezek a műalkotások hitelesen dokumentálják a forradalom és intervenció, a Nagy Honvédő Háború eseményeit, a szovjet emberek megváltozott életét, és egyetemes kifejezői az új, kommunista világlátásnak.

Az 50. évforduló méltó megünnepléséhez, az elmondottakból következően, a filmek nagy segítséget nyújtanak. A feldolgozás három formájával élhetünk. A filmeket felhasználhatjuk *jubileumi-, történeti- és esztétikai* megközelítéssel. Mindhárom csak kiindulási alap, amely lehetőséget nyújt számunkra, hogy a filmek segítségével érzékletessé téve közelítsük meg a nagy történelmi eseménnyel kapcsolatos politikai és ideológiai kérdéseket.

Történeti szempontból két részre osztottuk a filmjegyzéket: *az első rész* a forradalom és intervenció éveit, a *második* pedig a Nagy Honvédő Háborút és a mai szovjet életet ábrázoló filmeket tartalmazza. A jegyzékbe csak a komoly művészi értékkel rendelkező filmeket vettük be, ami a történeti bemutatáson túl lehetővé teszi e sok nehézséggel, de még több győzelemmel átélt korszak nagyságának, politikai jelentőségének meggyőző átélését és megértését.

Esztétikai szempontból három, viszonylag jól elkülöníthető korszak jelzi azt az elementáris felszabadító hatást, amit a forradalom győzelme és a szovjet állam létrejötte, társadalmi-politikai fejlődése tett a filmművészetre. Az 1925-ben készült „Patyomkin páncélos" és az 1928-ban készült „Október" című Eizenstein-filmek reprezentálják az első nagy korszakot, a *szovjet némafilm művészetét.* A második, *a harmincas évek nagysikerű hangosfilmjei:* „Csapajev" (Vasziljev fivérek, 1934.), „Kronstadti tengerészek" (Dzigan, 1936.), „Sivatagi tizenhármak" (Mihail Romm, 1937.) stb. A harmadik fellendülés az *1950-es évek közepétől* kezdődik. Legjelentősebb alkotásai a „Negyvenegyedik" (Csuhraj, 1956.), „Szállnak a darvak" (Kalatozov, 1957.), „Emberi sors" (Bondarcsuk, 1959.), „Egy év kilenc napja" (Mihail Romm, 1961.), „Mi húszévesek" (Hucijev, 1964.) stb.

A filmjegyzék használatára vonatkozóan megjegyezzük, hogy az anyaggyűjtés idején végleges megjelenési terv még nem állt rendelkezésünkre, ezért néhány filmnek az adatai hiányosak. Ez azonban döntően nem befolyásolja felhasználásukat.

*A jelzésnélküli filmek a MOKÉP megfelelő kirendeltségeinél szerezhetők be, a *-gal jelzettek az MN. Filmkölcsönző és Kulturális Anyagraktártól (Bp.*

*X., Zách utca), a **-gal jelzettek a filmbázisokon is megtalálhatók, az M-mel jelzettek pedig az MSZBT tulajdonában vannak.*

*A diafilmek vonatkozásában a *-gal jelzettek az 1967-es év folyamán jelennek meg. A D-betűvel jelzettek a Diafilm Mintaboltban rendelhetők meg (Budapest V., Tanács krt. 2.), mellette feltüntetjük a megrendelő-számot is.*

A diafilmekhez ismertetőt nem készítettünk, mivel a címek egyértelműen kifejezik tartalmukat.

I.

FORRADALOM ÉS INTERVENCIÓ

Az 1905-ös megmozdulások már megmutatták, hogy az orosz forradalmi tömegek jelentős erőt képviselnek. A munkásosztálynak az új forradalomra való felkészülését leginkább a Leninnel kapcsolatos filmeken keresztül kísérhetjük nyomon. A háborús vereség megteremtette a forradalmi helyzetet, és a kirobbanó proletárforradalom a világ első győztes szocialista forradalma lett. A fiatal szovjet állam hatalmas küzdelmet vívott a külső és belső ellenséggel szemben. Rövid tíz év múlva már megszülettek a tárgyalt korszakot ábrázoló klasszikus szovjet filmalkotások, és a szovjet filmművészetnek azóta is állandóan visszatérő, méltó témája a forradalom és az intervenció.

JÁTÉKFILMEK

AZ ARANYVONAT

(felújítás) normál, 2800 m.

Magyarul beszélő szovjet film.

Írták: Tur testvérek

Rendezte: I. Gurin

A fehérek külföldre akarják szállítani az ország aranyfedezetét, de a bolsevikok egy csoportja megakadályozza ezt: egy magyar hadifogoly tiszt vezetésével izgalmas harcok során biztonságba helyezik az értékes rakományt.

AURÓRA CIRKÁLÓ

(ideiglenes cím) Színes, szélesvásznú.

Szovjet film

Megjelenik november 7-én! (A film pontos adatai még nem ismertek.)

A forradalom 50. évfordulójára készülő film a történelmi napokat eleveníti fel.

CSAPAJEV*

(felújítás) Normál 2535 m., keskeny.

Magyarul beszélő szovjet film.

Megjelenik szeptember 28-án!

Írta és rendezte: Georgij és Szergej Vasziljev

A forradalom legendáshírű parancsnokáról és a vöröskatonák új világot teremtő harcáról szól az 1934-ben készült és már klasszikusnak számító film.

DONI ELBESZÉLÉS*

Normál 2630 m., keskeny 1104m.

Magyarul beszélő szovjet film.

Írta: Solohov elbeszélése után Vitolj

Rendezte: Fetyin

A faluban állomásozó vörös egységet elárulja egy asszony. A bűnhődés nem maradhat el a sok emberéletért. Az egység egyik katonája, bár szereti az asszonyt, lelövi. Újszülött gyermeküket gondozásba veszi, majd sok nehézség után sikerül biztonságba helyeznie.

ÉLETEM ÁRÁN

Színes, normál 2892 m.

Magyarul beszélő szovjet film.

Írta: Gabrilovics

Rendezte: Rajzman

Egy sebesülése miatt leszerelt katona embersége, helytállása és hősiessége a forradalom utáni nehéz években.

AZ ÉVSZÁZAD KEZDETÉN

Normál 2400 m.

Szovjet film.

Írta: Jermolinszkij

Rendezte: Ribakov

A film Lenin életének arról a korszakáról szól, amelyet szibériai száműzetésben, majd Svájcban és Münchenben töltött. Megismerjük az Iszkra születésének körülményeit, feleségének, Krupsz-

kajának kitartását, aki elkísérte Lenint a száműzetésbe is.

INTERNACIONALISTÁK
(ideiglenes címek)

CSILLAGOSOK, KATONÁK
szélesvásznú, magyarul beszélő szovjet—magyar kooprodukciós film.

Megjelenik november 7-én!

Írta: Georgij Mdivani, Hernádi Gyula, Jancsó Miklós
Rendező: Jancsó Miklós
A film egyéb adatai még nem ismertek. A polgárháborúban részt vett magyar vöröskatonákról szól a film.

KÉT ÉLET I—II.* Normál 5370 m.
Magyarul beszélő szovjet film.

Írta: Kapler
Rendezte: Lukov
A forradalom évfordulóján Franciaországban véletlenül összetalálkozik két ember, a vörös tábornok Vosztrikov és egy öreg emigráns pincér, egykori cári tiszt, hajdani személyes ellenfelek. Az ő visszaemlékezéseik nyomán elevenednek meg 1917 eseményei.

KOCSUBEJ*
(felújítás) Normál 2978 m., keskeny 1100 m.
Szovjet film.

Írta: Pervencev
Rendezte: Ozerov
A legendáshírű kozák-vezérnek, a szovjet haza hű harcosának véres csatáit és tragikus mártírhalálát eleveníti fel a film.

KRONSTADTI TENGERÉSZEK
(felújítás) Normál 2541 m.
Szovjet film.

Írta: Visnyevszkij
Rendezte: Dzigan
Az 1936-ban készült klasszikus alkotás a kronstadti matrózok hősi harcáról szól, akik 1919-ben a többszörös túlerőben lévő fehérek ellen megvédték Pétervárt, a forradalom városát.

LENIN LENGYELORSZÁGBAN
Szélesvásznú 2769 m.
Lengyel—szovjet film, magyar hangbemondásos.

Írta: Gabrilovics és Jutkevics
Rendezte: Jutkevics
Lenin az első világháború kitörése előtt élt Lengyelországban. A film a gondolkodó, töprengő, hétköznapi életét élő, a nagy küzdelemre felkészülő Lenint mutatja be.

NEGYVENEGYEDIK*
Színes, normál 2598 m., keskeny 1068 m.
Magyarul beszélő szovjet film.

Írta: Koltunov
Rendezte: Csuhraj
Egy szovjet katonalány és foglya, a cári tiszt között — az őket elválasztó különbségek ellenére is — őszinte, mély szerelem ébred. Amikor azonban a tiszt át akar szökni a fehérekhez, szerelme lelövi. Ő volt a negyvenegyedik ellenforradalmár, aki a lány fegyverétől vesztette életét.

OKTÓBER
Normál.
Szovjet film.

Rendezte: Eizenstein
A forradalom napjait eleveníti fel ez az 1928-ban készült klasszikus szovjet filmalkotás. A Téli Palota ostromát bemutató képsorait már-már dokumentumként idézik.

OPTIMISTA TRAGÉDIA
Széles 3408 m.
Magyarul beszélő szovjet film.

Írták: Visnyeveckaja és Szamszonov
Rendezte: Szamszonov
Egy napon komisszárt neveznek ki az anarchista matróz-egységhez. Hogyan tanulják meg tisztelni az edzett harcosok az embert, a szilárd hitű kommunistát a női komisszárban.

PATYOMKIN PÁNCÉLOS
Normál.
Szovjet film.

Rendezte: Eizenstein
Az 1905-ös orosz forradalom 20. évfordulójára készült film, amely a feketetengeri matrózok lázadásáról szól. A világ filmtörténetének legjelentősebb alkotása.

SCSORSZ*

Normál 3142 m., keskeny 1355 m.

Szovjet film.

Írta és rendezte: Dovzsenko

A romantikus hangvételű film Ukrajnáért, a fiatal szovjet hatalomért vívott harc legendás hőséről készült. Alkotója az egyik legnagyobb szovjet filmrendező.

SIVATAGI 13-AK

(felújítás) Normál 2355 m.

Megjelenik július 27-én!

Szovjet film.

Írta: Prut

Rendezte: Mihail Romm

Egy sivatagi járőrcsapatot bekerítenek. Az egység egyik katonája elindul segítségért. A csapatnak és a sivatagban egyedül vándorló embernek a helytállása az 1937-ben készült film témája.

TÖRTÉNETEK LENINRŐL*

Normál, 3200 m., keskeny, 1240 m.

Szovjet film.

Írták: Volpin és Erdman

Rendezte: Jutkevics

Az első történet 1917-ben, a forradalom kirobbanása előtt játszódik; a másik 1923-ban ábrázolja Lenint, a forradalom győzelme után.

VIHAR ÁZSIÁBAN*

Normál, 2654 m., keskeny, 1097 m.

Magyarul beszélő szovjet film.

Írták: Jarmatov, Melkumov és Szafarov

Rendezte: Jarmatov

A film a szovjet hatalomért vívott harc idején játszódik Üzbegisztánban. Főhőse egy népi forradalmár, aki kitartóan harcol az utolsó csatáig.

VIHAROS ALKONYAT*

Normál, 2613 m., keskeny, 1096 m.

Magyarul beszélő szovjet film.

Írta: Rahmanov

Rendezte: Zarhi és Hejfic

1917. novemberében egy híres öreg professzor a bolsevikok mellé áll. Emiatt régi tanítványai és ismerősei elhagyják. De nem marad egyedül, barátokra és segítőkre talál a vöröskatonák között.

RÖVIDFILMEK

AZ ÉLŐ LENIN*

Keskeny, 20 perc.

Szovjet film.

Eredeti dokumentumfelvételek Leninről.

HALHATATLAN LAPOK M

Keskeny, 60 perc.

Magyarul beszélő szovjet film.

Az októberi forradalom, az intervenció, a polgárháború küzdelmes éveit mutatja be. Az eredeti felvételek alapján készült film hat fejezetre tagolódik:

1.) A forradalom kezdete
2.) A forradalom ellenségei
3.) A szovjethatalomért
4.) Az Októberi Forradalom kibontakozása
5.) Veszélyben a forradalom
6.) Győzelem

900 FELEJTHETETLEN NAP M

Keskeny, 60 perc.

Szovjet film.

A film Leningrád, a hős város 900 napig tartó blokádjának eseményeit mutatja be. Tudósít a legfontosabb mozzanatokról, összefüggő képet ad a harci eseményekről és a leningrádiak hősi helytállásáról.

LENIN AMERIKÁVAL BESZÉL M

Keskeny, 20 perc.

Szovjet film.

Történelmi dokumentumok alapján mutatja be a film, hogyan jutott el Lenin levele az amerikai munkásokhoz.

LENIN HÁROM TAVASZA M

Keskeny, 60 perc.

Szovjet film.

Három fejezete, A remény tavasza, A támadás tavasza, A győzelem tavasza a Nagy Októberi Szocialista Forradalom előkészítését és győzelmét mutatja be.

LENIN LONDONBAN M

Keskeny, 7 perc.

Szovjet film.

Krupszkaja emlékiratai alapján készült dokumentációs film, amely bemutatja Lenin londoni tevékenységét a század elején.

LENIN UTOLSÓ ILLEGALITÁSA M

Keskeny, 18 perc.

Szovjet film.

A film Lenin utolsó illegalitásában kifejtett tevékenységével ismertet meg.

MOSZKVA, KREML M

Színes, keskeny, 20 perc.

Szovjet film.

Lenin emlékét őrzik a Kreml falai.

OROSZORSZÁG KÖZELÉBEN M

Keskeny, 20 perc.

Szovjet film.

Lenin tevékenysége 1905-től az 1917-es forradalom győzelméig.

VISSZAEMLÉKEZÉSEK LENINRE M

Szovjet film. Keskeny, 40 perc.

A filmben Moszkva emlékezik Leninre.

DIAFILMEK

IDEGEN FÖLDÖN A SZABADSÁGÉRT.

MAGYAROK A NAGY OKTÓBERI SZOCIALISTA FORRADALOMBAN.*

A NAGY OKTÓBERI SZOCIALISTA FORRADALOM NEMZETKÖZI HATÁSA.*

A NAGY OKTÓBERI SZOCIALISTA FORRADALOM HATÁSA MAGYARORSZÁGON.*

A NAGY OKTÓBERI SZOCIALISTA FORRADALOM ÉS AZ INTERVENCIÓ.*

II.

SZOVJET ÉLET, SZOVJET EMBEREK

Alig fejeződött be a polgárháború, gigászi építőmunka kezdődött a hatalmas ország egész területén. A Szovjetunió néhány év alatt felszámolta a cári Oroszországtól örökölt elmaradottságot, és hozzákezdett a szocializmus alapjainak lerakásához. Ezt a békés munkát szakította félbe a fasiszták támadása. A Nagy Honvédő Háború emberfeletti erőfeszítéseket, áldozatokat kívánt a szovjet emberektől. A győzelem után ismét megkezdődhetett a békés építőmunka, a szocializmus teljes felépítésének korszaka.

A háború kirobbanásától napjainkig tartó időszak életét elevenítik fel az itt következő filmek.

JÁTÉKFILMEK

BALLADA A KATONÁRÓL *

Normál, 2463 m., keskeny, 970 m.

Magyarul beszélő szovjet film.

Írták: Jezsov és Csuhraj

Rendezte: Csuhraj

Csodálatosan szép, lírai hangvételű film egy fiatal szovjet katonáról. A német támadók ellen végrehajtott hőstettéért szabadsággal jutalmazzák. Hazafelé tartó útját meséli el a film.

A BÉKE ELSŐ NAPJA *

Normál, 2704 m., keskeny, 1084 m.

Magyarul beszélő szovjet film.

Írták: Rudnyeva és Olsanszkij

Rendezte: Szegelj

A béke első napján, egy szép szerelem ébredésekor oltja ki egy bujkáló fasiszta golyója a fiatal tiszt életét, aki már a békére, az életre készült szerelmesével.

BÉKÉT AZ ÉRKEZŐNEK *

Normál, 2352 m., keskeny, 975 m.

Szovjet film.

Írták: Zorin, Alov és Naumov

Rendezték: Alov és Naumov

A háború utolsó napján három szovjet katona egy vajúdó német asszonyt szállít a front mögé. Egyikük meghal, a másik megsebesül, de az ujszülött már békében látja meg a napvilágot.

A BOLDOGSÁG NAPJA *

Normál, 2950 m., keskeny, 1642 m.

Szovjet film.

Írták: German és Hejfic

Rendezte: Hejfic

A városi emberek mindennapjainak, a sorsok és emberi kapcsolatok alakulásának az ábrázolásával keres választ mai erkölcsi kérdésekre a film rendezője.

EGY ÉV KILENC NAPJA

Normál, 3120 m., keskeny, 1205 m.

Szovjet film.

Írták: Hrabrovickij és Romm

Rendezte: Mihail Romm

Egy halálos sugárfertőzést kapott fiatal atomtudós kilenc napját mondja el a film. Feleségéhez, környezetéhez és barátaihoz való viszonyán keresztül ábrázolja a rendező a szovjet emberek életét.

ÉLŐK ÉS HOLTAK I—II. *

Normál, 5440 m., keskeny, 2323 m.

Magyarul beszélő szovjet film.

Írta: Szimonov regényéből Sztolper

Rendezte: Sztolper

A német támadás, időleges előrenyomulásuk időszakát jeleníti meg a film. Szincov, a film főhőse, haditudósítóként került a frontra. A kivételes állapot azonban kivételes helyzeteket és hősöket teremt. Tisztként harcolja végig a visszavonulást, közben feleségét elveszti, majd a bizalmatlan légkör miatt ismét közlegényként kell részt vennie a küzdelemben. Mindennek ellenére keményen kitart a háború befejeztéig, a győzelemig.

EMBERI SORS *

Normál, 2805 m., keskeny, 1155 m.

Magyarul beszélő szovjet film.

Írták: Solohov elbeszélése nyomán Lukin és Sahmagonov

Rendezte: Bondarcsuk

Egyszerű szovjet katonáról szól a film. Végigküzdi a háborút, fogságba esik, megszökik, elveszti családját. Az igazságos ügy győzedelmeskedik, és a háború után — mint megannyi szovjet ember — új életet kezd.

HŰSÉG *

Normál, 2447 m., keskeny, 1018 m.

Magyarul beszélő szovjet film.

Írta: Bakudzsava és Todorovszkij

Rendezte: Todorovszkij

A háború folyik. A tiszti iskola növendékei minél hamarabb a frontra akarnak kerülni. A harcok árnyékában szerelem születik, de a mozgósítás után nem lehet tudni, hogy a fiatal katonák közül kik térnek vissza.

IVÁN GYERMEKKORA

Normál, 2720 m., keskeny, 1060 m.

Magyarul beszélő szovjet film.

Írta: Bogomolov és Papava

Rendezte: Tarkovszkij

Egy felderítő kisfiú merész útjait és hősi halálát mondja el a film.

JÓ NAPOT, ÉN VAGYOK *

szélesvásznú

Magyarul beszélő szovjet film.

Írta: Agababov

Rendezte: Dovlatjan

A munka szépsége, hűség a barátságban és szerelemben, a múlt és a jelen fonódik össze művészi egységgé ebben a fiatal tudósokról szóló filmben.

A KATONA APJA *

Normál, 2653 m., keskeny, 1059 m.

Magyarul beszélő szovjet film.

Írta: Zsgentyi

Rendezte: Csheidze

Eldugott kaukáziusi faluból indul el egy öreg paraszt, sebesült katonafiát megkeresni. Nyomában járva végigharcolja egész Európát, s a győzelem kapuját elérve csak holtan láthatja őt viszont.

MI HÚSZÉVESEK *

Normál, 4889 m., keskeny, 2019 m.

Magyarul beszélő szovjet film.

Írta: Hucijev és Spalikov

Rendezte: Hucijev

Annak a nemzedéknek a problémáját tárgyalja a film, amelyik nem vehetett részt sem a forradalomban, sem a honvédő háborúban. Főhőse világosan átérzi az őrségváltást, azt a kötelességet, amely az apák nemzedékéről most a fiatalok vállára hárul.

MINDEN AZ EMBEREKÉ MARAD

Normál, 2875 m., keskeny, 1125 m.

Magyarul beszélő szovjet film.

Írta: Aljosin

Rendezte: Natanszon

Dronov akadémikus súlyosan megbetegszik, mielőtt még nagy munkáját, egy új energiaforrás felfedezésének munkálatait befejezné, azonban betegen is tovább folytatja kutatásait. Meghal, de példa-

mutató életével a munka és az alkotás szépségének örökségét hagyja az emberekre.

A NEVÜK AZONOS
Magyarul beszélő szovjet film.

Rendezte: Hrabrovickij
A mély, egyetemes humanizmussal átitatott film méltó emléket állít a háború hőseinek. Az űrrepülés dicsőséges korszakában azokra emlékeztet, akik megteremtették erre a lehetőséget: a nevük azonos, Borogyin űrrepülőnek és a Nagy Honvédő Háború katonájának. Szuggesztiv, elgondolkodtató módon ábrázolja a két kor kapcsolatát.

SZÁLLNAK A DARVAK *
Normál, 2800 m., keskeny, 1145 m.
Magyarul beszélő szovjet film.

Írta: Rozov
Rendezte: Kalatozov
Az 1950-es évek közepe után fellendülő szovjet filmművészet egyik kiemelkedő alkotása. Először ábrázolta realisztikusan a hátország menekültjeinek életét. Két, boldogságra termett szerelmes életét ismerhetjük meg, akiket a háború szakit el egymástól.

SZÁRNYAK *
Normál, 2438 m., keskeny, 1006 m.
Szovjet film.

Írták: Jezsov és Rjazanceva
Rendezte: Sepityko
A film egy bátor pilótanő tragikus történetéről szól, aki a háború után nem tud beilleszkedni az új életformába és végül magányossá válik.

TISZTA ÉGBOLT *
Színes, normál, 3000 m., keskeny, 1265 m.
Magyarul beszélő szovjet film.

Írta: Hrabrovickij
Rendezte: Csuhraj
Egy házaspár küzdelmes életének történetét mondja el a film. A háború szenvedései, a személyi kultusz igazságtalanságai sem tudják elszakítani egymástól őket.

VOLT EGYSZER EGY ÖREGEMBER *
Normál, 3219 m., keskeny, 1323 m.
Magyarul beszélő szovjet film.

Írták: Dunszkij és Frid
Rendezte: Csuhraj
Egy öregember a feleségével messze északra utazik lányához. Ott tudja meg, hogy az elhagyta férjét és gyermekét. Ők szorulnának támogatásra, mégis gondoskodnak az elhagyottakról.

RÖVIDFILMEK

DICSŐSÉG A SZOVJET ŰRREPÜLŐKNEK
Keskeny, 20 perc.
Szovjet film.

Nyikolajevet és Popovicsot üdvözli Moszkva városa.

SZERGEJ EIZENSTEIN *
Keskeny, 45 perc.
Szovjet film.

A nagy szovjet filmrendező életéről és munkásságáról szól. Szemelvények láthatók egyes alkotásaiból.

ELEKTRONIKUS HŐOLVASZTÁR **
Színes, kesk., norm. 20 perc.
Magyarul beszélő szovjet film.

A szovjet technika nagyszerű eredményéről, az automatikus kohóművekről ad képet a film.

A FLEDCSENKO GLECCSER **
Színes, norm. 12 perc; fekete-fehér keskeny.
Magyarul beszélő szovjet film.

A Pamir-hegység természeti szépségekben gazdag vidékét ismerhetjük meg a filmből.

A FEGYVERTÁR KINCSEI
Színes, normál, 22 perc.
Magyarul beszélő szovjet film.

A Kreml gazdag fegyvergyűjteményét láthatjuk.

A FOLYÓN
Színes, szélesv. 10 perc.
Szovjet film.

A Moszkva-folyón utazva ismerjük meg a fővárost és környékét.

GORKIJ [M]

Szovjet film. Keskeny, 60 perc.

Gorkij életét és munkásságát ismerteti. Regényeinek, színdarabjainak hősei is megelevenednek a filmen.

HACSATURJÁN [M]

Színes, keskeny, 60 perc.

Szovjet film.

A híres zeneszerző művészi pályafutását követi nyomon a film. Egy-egy kiemelkedő műve születésének lehetünk szemtanúi.

KORTÁRSAK [M]

Keskeny, 20 perc.

Szovjet film.

Öt fiatal arcképét mutatja be a film. Pillantást vethetünk egy azerbajdzsáni olajmérnök, leningrádi aspiráns, breszti ápolónő, távol-keleti hajóskapitány és egy moszkvai fiatal színész életébe, munkájába.

A KREML ŐSI SZÉKESEGYHÁZAI

Normál, 18 perc.

Szovjet film.

A világon szinte egyedülálló moszkvai műemlékeket mutatja be a film költői megfogalmazásban.

MOSZKVAI SÉTA TÉLAPÓVAL

Színes, normál, 10 perc.

Magyar film.

Egy moszkvai szilveszter keretén belül a szovjet főváros téli szépségeiben gyönyörködhetünk.

AZ ŐSI VÁROS **

Színes, normál 10 perc; fekete-fehér, keskeny.

Magyarul beszélő szovjet film.

A régi orosz kereskedő város, Pszkov történelmi emlékeit ismerteti a film.

ŐSZI DALLAMOK *

Színes, normál, 10 perc.

Szovjet film.

Moszkva ősszel.

A PETROPAVLOVSZKIJ ERŐD RESTAURÁLÁSA **

Normál, 10 perc; fekete-fehér, kesk.

Magyarul beszélő szovjet film.

Leningrád gyönyörű műemlékeinek restaurálásáról készült érdekes riportfilm.

A PUSKIN MÚZEUM KINCSEI *

Normál, 22 perc.

Magyarul beszélő szovjet film.

A híres moszkvai gyűjtemény darabjai: régi és mai mesterek alkotásai gyönyörködtetik a nézőt.

TALÁLKOZÁS REMEKMŰVEKKEL [M]

Színes, keskeny, 20 perc.

Szovjet film.

A film sokoldalúan mutatja be az ukrán népművészet alkotásait és művészeit.

TÉL ÉSZTORSZÁGBAN

Színes, szélesvásznú, 8 perc.

Szovjet film.

Észtországi városokról, tájakról készült riportfilm.

TÖRTÉNELEM ÉS LEGENDA *

Normál 50 perc.

Magyarul beszélő szovjet film.

A film beszámol a kommunizmus hatalmas építkezéseiről.

ŰRRUHÁBAN BOLYGÓNK FELETT

Színes, normál, 15 perc.

Szovjet film.

Leonov és Beljájev űrrepüléséről készült izgalmas film.

A VOLGAI ÓRIÁS **

Színes, normál, 18 perc; fekete-fehér, keskeny.

Szovjet film.

A film Szovjetunió legnagyobb vízierőművének építéséről számol be.

DIAFILMEK

BÉKÉS GAZDASÁGI VERSENYBEN LEGYŐZZÜK A KAPITALIZMUST.

HÁZI MÚZEUM (ERMITÁZS) [D] (644)

KIEV [D] (663), színes

A KOMMUNIZMUSHOZ VEZETŐ ÚTON I—II.

LENIN I. [D] (380)

LENIN II. [D] (492)

LENINGRÁD [D] (493)

MAGYAR-SZOVJET FEGYVERBARÁTSÁG [D] (502)

MOSZKVA [D] (631), színes

SÉTA A MOSZKVAI KREMLBEN I. D (545)

SÉTA A MOSZKVAI KREMLBEN II. D (546)

SZOVJETUNIÓ I—II.

A SZOVJET HADSEREG *

A SZOVJETUNIÓ GAZDASÁGI FEJLŐDÉSE *

A FILMEK FELDOLGOZÁSÁNAK LEHETŐSÉGEI

Mint azt a bevezetőben már említettük, háromféle megközelítési móddal érhetjük el a kívánt eredményt. Ennek megfelelően próbálunk most néhány módszertani lehetőséget felsorolni.

JUBILEUMI FILMSOROZATOK

Lényege e sorozatnak az, hogy néhány olyan kiemelkedő filmet válasszunk ki és vetítsünk le, amelyek leginkább alkalmasak a forradalom jelentőségének kiemelésére, és biztosítják az évforduló méltó megünneplését. Pl.:

LENIN-FILMEK

1. Az évszázad kezdetén
2. Lenin Lengyelországban
3. Visszaemlékezések Leninre
4. Történetek Leninről

A FORRADALOM ÉS A POLGÁRHÁBORÚ NAGY HADVEZÉREI

1. Csapajev
2. Kocsubej
3. Scsorsz

A FORRADALOM NÉPE

1. Auróra cirkáló
2. Október
3. Kronstadti tengerészek

A jubileumi filmsorozatot természetesen közvetlenül az évforduló alkalmából, az ünnepi megemlékezések időpontjában célszerű megrendezni. A sorozat első előadása előtt rövid megnyitó beszéd tartását javasoljuk.

TÖRTÉNETI SZEMPONTBÓL TÖRTÉNŐ FELDOLGOZÁS

A legkevesebb probléma ezzel a megközelítési módszerrel van. A filmjegyzék fejezetei időrendben követik egymást, s ezzel megkönnyítik az egyes történelmi időszakokhoz kapcsolódó film, vagy filmek kiválasztását. A jubileumi sorozattól eltérően, jelen esetben az évfordulót megelőző, vagy az azt követő időszakban javasoljuk feldolgozni a filmeket. Ennél a formánál is lehetséges, hogy — az előzőhöz hasonlóan — sorozatokat állítsunk össze. Ebben az esetben a korszak bemutatása, megértése elsősorban a filmen keresztül történik. Úgyis mondhatnánk, hogy a filmek segítségével eljutni a kor lényegéig, politikai jelentőségéig. Ezt könnyen elérhetjük, ha az egyes filmek levetítésével párhuzamosan, rövid, kiegészítő előadásokat, ismertetőket tartunk arról a történelmi eseményről, korszakról, amelyről a film szól. Pl.: ha történelmi áttekintést akarunk adni a forradalomtól napjainkig eltelt időszak valamelyik korszakáról, akkor annak megfelelően kb. 3—4 hét leforgása alatt, vetítsük le a következő filmeket:

AZ OKTÓBERI FORRADALOM ÉS ELŐZMÉNYEI

1. Az évszázad kezdetén
2. Lenin Lengyelországban
3. Október
4. Auróra cirkáló
5. Viharos alkonyat

POLGÁRHÁBORÚ ÉS INTERVENCIÓ

1. Doni elbeszélés
2. Internacionalisták
3. Negyvenegyedik
4. Sivatagi 13-ak
5. Scsorsz

A két korszakot egységbe foglalhatjuk a „Történetek Leninről" c. film levetítésével.

A NAGY HONVÉDŐ HÁBORÚ

1. Ballada a katonáról
2. Iván gyermekkora
3. Szállnak a darvak
4. A béke első napja
5. Emberi sors

A II. VILÁGHÁBORÚ UTÁNI ÉVEK NAPJAINKIG

1. A boldogság napja
2. Egy év kilenc napja
3. Minden az embereké marad
4. Tiszta égbolt
5. Mi húszévesek

Ennek a két korszaknak a kapcsolatát, összefüggését ábrázolja a „Jó napot, én vagyok" és a „Nevük azonos" c. filmek.

A filmjegyzékben szereplő bármelyik film felhasználható egy-egy politikai, vagy oktatási téma szemléltetéseként, illusztrációjaként is.

ESZTÉTIKAI MEGKÖZELÍTÉS

Jelen esetben is alapvetően két módszertani lehetőség adódik. *Sorozat-összeállításban* a következőket javasoljuk:

A SZOVJET FIMMŰVÉSZET NAGY KORSZAKAI

I. A némafilm
   1. Patyomkin páncélos
   2. Október
II. A harmincas évek kiemelkedő hangosfilmjei
   1. Csapajev
   2. Kronstadti tengerészek
   3. Scsorsz
   4. Sivatagi 13-ak
III. A szovjet filmművészet a második világháború után
   a) Az ötvenes évek közepe utáni fellendülés
      1. Negyvenegyedik
      2. Szállnak a darvak
      3. Emberi sors
   b) A ma jelentősebb alkotásai
      1. Mi húszévesek
      2. Szárnyak
      3. Jónapot, én vagyok
      4. A nevük azonos

FILMEK, NAGY SZOVJET RENDEZŐK ÉLETMŰVÉBŐL

I. Szergej Eizenstein
   1. Patyomkin páncélos
   2. Október

Ehhez levetíthető a „Szergej Eizenstein" c. rövidfilm is.

II. Mihail Romm
   1. Sivatagi 13-ak
   2. Egy év kilenc napja

III. Grigorij Csuhraj
   1. Negyvenegyedik
   2. Tiszta égbolt
   3. Volt egyszer egy öregember

A sorozatok mellett ajánlatos filmtörténeti előadások vagy ismertetések tartása is.

Egyes filmalkotások lehetőséget adnak arra, hogy részletes, mélyreható elemzésükkel feltárjuk az adott kornak azokat a jellegzetességeit, amelyekkel a legjobban elősegíthetjük a politikai meggyőzést. Nagyon röviden és vázlatosan bemutatjuk ezt a lehetőséget a Scsorsz c. (rendezte: Dovzsenkó) film segítségével.

A mű stílusára, hangvételére alapvetően a forradalmi romantika nyomja rá bélyegét. Ebből következik, hogy olyan központi

figurákat jelenített meg a rendező, akik eszmei-politikai hozzáállásukkal, erkölcsi létükkel, és ennek megfelelő cselekedeteikkel egyértelműen példaképet nyújtanak (pl. Scsorsz és helyettese), vagy elutasítást váltanak ki (pl. az instruktorok). A nézőnek tehát lehetősége nyílik a rendkívül intenzív érzelmi azonosulásra a film hőseivel, ami döntően meghatározza a pozitív hozzáállást, szemléletet. Ez spontán következik a mű kommunista irányultságából, szuggesztív erejéből.

A foglalkozásvezetőnek ebből kell kiindulnia, ezt kell kihasználnia. Ennek alapján, politikai és emberi szempontból egyaránt teremtsen egységes állásfoglalást. Ezután térjen rá a film konkrét cselekményéből, képi megfogalmazásából adódó problémákra.

A film rendezője, a polgárháború idejét eleveníti fel, az Ukrajna felszabadításáért folyó küzdelmet ábrázolja. A foglalkozásvezető — az előbb tárgyaltakkal szoros egységben — elsősorban azt tisztázza, hogy milyen nehézségekkel kellett mgküzdenie Scsorsznak és hadseregének, hogy végülis győzelmet arassanak. Gondolunk itt a fehérek létszámbeli fölényére, a vöröshadsereg soraiba beékelődött reakciós elemekre, a hátrányos taktikai helyzetre stb. Ha ezt az elemzést elvégezte, és a katonák teljes súlyosságukban megértették azokat a problémákat, amelyeket a film feltár, akkor az előzőkkel együtt sikerült érzelmileg is, gondolatilag is egyértelműen bemutatnunk a korszakot, és pozitívan befolyásolnunk a hallgatók szemléletmódját.

Ehhez hasonlóan, a film jellegéhez és a célhoz alkalmazkodva, más, nagy művészi értékkel rendelkező filmet is felhasználhatunk a katonák ismereteinek bővítésére és meggyőzésére.

AZ ISMERETEK KIEGÉSZÍTÉSÉRE FELHASZNÁLHATÓ IRODALOM

Balázs Béla: A film, Budapest, 1961.

Eisenstein: A filmrendezés művészete. Gondolat Kiadó, Budapest, 1963. 7—25 lap.

Filmlexikon Akadémiai Kiadó, Budapest, 1964.

Nemeskürthy István: A film nagykorúsága, Budapest, 1967.

Sadoul: A filmművészet története, Budapest, 1959. 195—210, 336—351 lap.

KÓRUSOK, ZENEKARI MŰVEK, HANGLEMEZEK

(VÁLOGATÁS)

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom 50. évfordulójára rendezett ünnepségek, megemlékezések alkalmával fontos szerepet kapnak a zeneművek.

Az ünnepi megemlékezések során bemutatható zenei alkotások három csoportba sorolhatók. Első helyen állnak *a forradalom napjaiban született művek*, amelyek a forradalom harcosait lelkesítették. Ide főként kórusművek és tömegdalok tartoznak. A forradalom vívmányai megtermékenyítették az utána következő évtizedek zenekultúráját. A jubileumi ünnepségek zenei műsoraiból nem maradhatnak el a *szovjet zene* nagybecsű énekes és hangszeres *alkotásai*. A forradalom hatása a két világháború közötti időben, majd felszabadulásunkat követően *a magyar munkásmozgalom* lelkesítő *dalait* hozta létre. Ezek is csendüljenek fel az ünnepi műsorokon. Ugyanakkor helyet kaphatnak az orosz zenének azok a forradalom előtti halhatatlan alkotásai is — Muszorgszkij, Csajkovszkij, stb. művei — amelyek hatással voltak a szovjet zenekultúra kialakulására.

I. ÉNEKKARI MŰVEK

A partitúrák beszerezhetők: ZK jelzésű anyagok az ország bármely könyv- és zenemű boltjában, az NI és NPI jelzésűek a Népművelési Propaganda Irodában (Budapest VI., Gorkij fasor 45. tel.: 428-143), a Zrínyi jelzésűek megtalálhatók a Kórusművek című gyűjteményben (Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1962.)

EGYSZÓLAMÚ DALOK

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom félévszázados megünneplésére alkalmas munkásmozgalmi dalok gyűjteményei:

1919. Népünk Szabadságmozgalmának Dalai

Szerkesztette: Pálinkás József. Zeneműkiadó Vállalat, 1959.

Magyarországi Munkásdalok.
Szerkesztette: T. Szerémi Borbála. Zeneműkiadó Vállalat, 1955.

Hej, kenyér, barna kenyér . . .
Szerkesztették: Szatmári Antal és Pálinkás József. Zeneműkiadó Vállalat, 1964.

Fáklyavivők. Dalok, kórusok a magyar munkásmozgalom múltjából. Első kötet. Szerkesztették: Révész László és Szatmári Antal.
Népművelési Propaganda Iroda, 1967.

Rövidítések:
ZK = Zeneműkiadó Vállalat kiadása
NI = Népművelési Intézet kiadása
NPI = Népművelési Propaganda Iroda kiadása
Zrínyi = Zrínyi Katonai Kiadó kiadása
(zong) = zongorakísérettel

EGYNEMŰ KAROK:

Alekszandrov: Matrózdal (zong) — NI
Alekszandrov: A Szovjetunió himnusza — ZK
Alekszandrov—Kardos—Kapuvári: Poéma Ukrajnából — Zrínyi
Balázs—Csalogh Emőke: Hajnali köszöntő (zong) — NI
Balázs—Kövesdi: A három bajtárs — NPI
Balázs—Kövesdi: Bölcsődal — NPI
Bárdos—Vargha: Napfényes utakon — ZK
Behár—Raics: Békés baráti kézfogás (zong) — ZK
Behár: Vörös Csepel (zong) — ZK
Behár: Elől járunk a harcban — Zrínyi
Berton—Rossa—Juhász: Dob pereg (kánon) — NI
Belij: Fel vörösök, proletárok (zong) — ZK
Belij: Warszawianka (Gáspár E. verse) (zong) — ZK
Borgulya—Rossa: Ébredj szép világ (zong) — ZK
Borgulya—Váczi: Még nem elég — NPI
Borgulya—Kapuvári: Zászlónkhoz ifjúság (zong) — NPI
Cser—Soós: Emberibb a munka (zong) — NI
Dávid—Tóth: Októberhez — ZK
Eisler—Hidas: Vörös Csepel — Zrínyi
Farkas—Kassák: Milliók szájával — NI
Grabócz—Kapuvári: Együtt menetelünk — ZK
Juhász: Négy forradalmi dal —ZK
Juhász—Rossa: Munkásőrinduló (zong) — ZK
Holminov—Rossa: Dal Leninről — Zrínyi
Kadosa—Raics: Süss fel munka napja — ZK
Kadosa Raics: Vágyak és tettek — NPI
Karai—Adler: Barrikádra — ZK
Kalinyikov: A fenyves — NI
Krucsinyin: Szép a harcos élet — NPI
Krucsinyin—Kapuvári: Szép a harcos élet — Zrínyi
Kemény Egon—Gál Zsuzsa: Vöröskatonák a hídon — Zrínyi
Karai—Rossa: Szabadság, szállj közénk — NPI
Láng—Kövesdi: Október emléke — NPI
Lendvai—Rossa: Dal a Tanácsköztársaságról (zong) — ZK
Lisznyay—Zsolnay: Új nap virradt — NPI
Lóránd—Vasvári: A párttal, a néppel (zong) — ZK
Ljeva—Zsoldos: Dal Csapajevről — ZK
Popov: Pártunk te drága (Gál Zsuzsa ford.)
Popov: Dal a kis partizánról (Gál Zsuzsa ford.)
Révész: Porlepte utakon (zong) — NI
Révész: Májusi kalapács (zong) — NI
Révész—Kapuvári: Porlepte utakon — Zrínyi
Révész: Vörös gárda — Zrínyi
Sárközi: Zengjük a dalt — Zrínyi
Sugár—Kölcsey: A szabadsághoz — NPI
Sulgin—Kapuvári: Dal Leninről — ZK
Székely—József A. — Illyés Gy.: Forgetegben — NPI
Szolovjev—Szedoj — Kapuvári: Dal Matroszovról — Zrínyi
Szokolov — Rossa: Orosz népdalszvit — NI
Tulikov — Kapuvári: Dal a Volgáról — Zrínyi
Tulikov — Dalos: Művében mindig él Lenin — Zrínyi
Ukrán népdal — Kristóf: Szél zúg — ZK
Vásárhelyi—Raics: Orosz népdalok — ZK
Zsolnay—Rossa: Májusi dalok — ZK

VEGYESKAROK:

Balázs—Kövesdi: Új kor köszöntése — NPI
Balázs—Csalogh: Hajnali köszöntő (zong) — ZK
Bárdos—Jankovich: Munkadal — ZK
Bárdos—Vargha: Napfényes utakon — ZK
Behár—Raics: Békés baráti kézfogás (zong) — ZK
Behár: Vörös Csepel — ZK
Behár—Gál Zs.: Minden égtájon (zong) — ZK
Borgulya—Kövesdi: Október csodája — NPI
Borgulya—Rossa: Ébredj szép világ (zong) — ZK
Borgulya—Kapuvári: Zászlónkhoz ifjúság (zong) — ZK

Halmos: Magyar—orosz népdalszvit — ZK

Hidas—Csoóri: Szigorú korban élünk — NPI

Juhász—Rab Zs.: Esküvés — NPI

Karai—Rossa: Szabadság, szállj közénk (egynemű karra is) — NPI

Karai—Szalmás: Munkásbíztató — ZK

Karai—Adler: Barrikádra — ZK

Lendvay—Hollós Korvin L.: Téli reggel — NPI

Lendvay—Rossa: Dal a Tanácsköztársaságról (zong) — ZK

Lisznyay Szabó: Emlékezés — NPI

Lisznyay Szabó—Zsolnay: Új nap virradt — NPI

Lóránd István: Nézz szét — NPI

Lóránd—Vasvári: A párttal, a néppel (zong) — ZK

Muszorgszkij: Forradalmi kórus a Borisz Godunov c. operából (zong) — ZK

Révész: A munkásnak minden nap szenvedés — NI

Szabó—Raics: Májusi ének — ZK

Vásárhelyi: Kórusfantázia a Warszawianka témájára — ZK

Vándor— József A.: Mondd, mit érlel? (zong) — NI

Vaszy—Papp Lajos: Békeóda — NPI

II. HANGSZERES MŰVEK

Beszerezhetők:

a Gorkij Könyvesboltban (Budapest V., Váci u. 33. Telefon: 187-759);

a Népművelési Propaganda Irodában (Budapest VII., Gorkij fasor 45. Telefon: 428-143) és a zeneműboltokban, vagy kölcsönözhetők a Népművelési Intézet kottatárából (Budapest I., Corvin tér 8.)

Baráti népek dalai és táncai (fv)

Balaszanjan: Indonézia szigetei — szimfónikus képek (part)

Cser: Felszabadulási dal (fv) — NI

Dalok esztrádzenekar kísérettel (esztr)

Darabok hangszerszólókra esztrádzenekari kísérettel

Galinin: Epic poéma (part)

Glazunov: Balettjelenet (fv)

Glinka: Ünnepi polonéz (fv)

Hacsaturján: Concerto rhapsody (part)

Hacsaturján: Szvit (part)

Juhász: Munkásőrinduló (fv) — NI

Kabalevszkij: Hegedűverseny op. 48. (part)

Kabalevszkij: Bohócok (fv)

Kabalevszkij: Gordonkaverseny op. 49. (part)

Kabalevszkij: Polka (esztr)

Karai: Barrikádra (fv) — NI

Kompanyejec: Keringő (fv)

Lepin: Buratinó — szvit (part)

Lóránd: A Párttal, a néppel (fv) — NI

Ludvikovszkij: Induló (fv)

Narimanidze: Gruz capriccio (part)

Prokofjev: Andante — Tánc (part)

Rakov: Darabok (part)

Rozsgyesztvenszkij: Vonósnégyes Sevcsenko emlékére (part)

Sosztakovics: Dal az erdőről (part)

Sosztakovics: Tánc (esztr)

Szakkilari: Majdodir — balettszvit (part)

Szviridov: Zene kamarazenekarra (part)

Tipkov: Öt miniatür (part)

---

part = szimfónikus vagy szalonzenekari partitúra

fv = fúvószenekari partitúra

esztr = esztrádzenekari anyag

NI = Népművelési Intézet kiadása

III. HANGLEMEZEK

A magyar munkásmozgalom dalait a FÁKLYAVIVŐK (LPX 5014—15) c. lemezsorozat tartalmazza. Itt bőséges anyag áll az érdeklődők rendelkezésére. Néhány a legfontosabbak közül:

Pottier—Bresztovszky: Internacionálé
Grimm—Kegel: Fel szocialisták
Szentmártoni: Zengjük a dalt
— : De szeretnék Kún Bélával beszélni
Lányi: Májusi kalapács
— : Fel vörösök, proletárok
— : Nézd a mi hadseregünket
— : A munkásnak minden nap új szenvedés
Szatmári Sz. Sándor: Margit körúti fogházban

EMLÉKEZÉS LENINRE (LPX 5008) c. hanglemez tartalmából:

Lenin elvtárs hangja (korabeli felvétel)
Holminov: Dal Leninről
Bunkócska (régi forradalmi dal)
Fel vörösök, proletárok (régi forradalmi dal)
Szabó Ferenc: Meghalt Lenin
Lenin dal (András Béla feldolgozása)
stb.

EGYÉB HANGLEMEZEK:

Alekszandrov: Szovjet győzelmi induló
Alekszandrov: Hegyen-völgyön
Alekszandrov: Kalinka
Alekszandrov: Lenini zászló
Alekszandrov: A Szovjetunió himnusza
Békés baráti kézfogás (mozgalmi dalok)
Blagoszlovszkij: Sötét éjjel
Borogyin: Igor herceg (Koncsak áriája) — LP 1588
Borogyin: Igor herceg (Igor áriája) — LPX 1116
Borogyin: Igor herceg (teljes opera)
Borogyin: Középázsia sztyeppéin (zenekar)
Borogyin: Poloveci táncok (zenekar) — EP 35025
Csajkovszkij: Anyegin (Lenszkij áriája) — EP 1560
Csajkovszkij: Anyegin (Gremin áriája) — LPX 1116
Csajkovszkij: Dalok
Csajkovszkij: Diótörő — részletek — LPX 1173
Csajkovszkij: 1812 — nyitány
Csajkovszkij: Hattyúk tava — részletek — LPX 1124
Csajkovszkij: Romeo és Julia — nyitányfantázia
Csajkovszkij: IV, V, VI, szimfónia
Csajkovszkij: Vonósszerenád
Degeyter: Internacionálé — EP 5003
Glinka: Iván Szuszanyin (teljes opera)
Glier: Matrózok tánca (zenekar)
Hacsaturján: Leánytánc és keringő a Gajane-ből
Hacsaturján: Toccata (zongora)
Hacsaturján: Zongoraverseny
Hacsaturján: Hegedűverseny
Hacsaturján: Masquarade (zenekar)
Hacsaturján: Kardtánc (zenekar)
Hej, lenn az úton (régi forradalmi dal)
Juhász: Munkásőrinduló
Kabalevszkij: Requiem
Kabalevszkij: Zongoraverseny
Knyipper: Poljuska (kórus és zenekar)
Lutoszlavszkij: Variációk
Májusi zászlók (tömegdalok)
Muszorgszkij: Bolhadal
Muszorgszkij: Borisz Godunov (teljes opera)
Muszorgszkij: Egy éj a kopár hegyen (zenekar)
Muszorgszkij: Egy kiállítás képei (zong) — LPX 1019
Muszorgszkij—Ravel: Egy kiállítás képei (zenekar)
Muszorgszkij: Hat dal
Muszorgszkij: Gopak
Muszorgszkij: Hajnal a Moszkva folyó felett (zenekar)

Muszorgszkij: Hovanscsina (részletek)
Muzafarov: Tatár dal
Orosz népdalok
Prokofjev: Békeőrségen
Prokofjev: A 3 narancs szerelme
Prokofjev: Klasszikus szimfónia
Prokofjev: Romeo és Julia balettszvit
Rimszkij Korzakov: Aranykakas fantázia
Rimszkij Korzakov: A dongó (zongora)
Rimszkij Korzakov: Hópehelyke — ária
Rimszkij Korzakov: Seherezade — szvit
Rimszkij Korzakov: Szadko (részletek)
Rimszkij Korzakov: Mese a Szaltán cárról (részletek)
Szabó Ferenc: Ludas Matyi — szvit — LP 1511
Szabó Ferenc: Föltámadott a tenger — LPX 1022
Szabó Ferenc: Lírai szvit
Szabó Ferenc: Nótaszó — LP 1572
Szedoj: A kék tengeren — : Dunjuska — orosz népdal
Szervánszky: Kicsapott a folyó
Szervánszky: Kutyák dala
Szervánszky: Bilincs
Szervánszky: Honvéd kantáta — LP 128
Szolovjev—Szedoj: Induló a Szerencsés hajózás c. filmből
Tulikov: A szovjet ifjúság indulója — Ukrán népdalok
Zaharov: Fel ifjú munkás (kórusdal)

Megjegyzés: A hanglemezek címe mellett olvasható betűs számok a Magyar Hanglemezgyártó Vállalat (Qualiton) hanglemezeinek rendelési számai.
A számmal nem jelöltek külföldi hanglemezek, legnagyobb részük kereskedelmi forgalomban beszerezhető. Valamennyi hanglemez megtalálható a Népművelési Intézet (Budapest I., Corvin tér 8. Telefon: 359-730) hanglemeztárában. Hangszalagra átjátszhatók.

IV. OROSZ NYELVŰ KÓRUSMŰVEK ÉS DALOK

A partiturák és zongorakíséretes szólamok beszerezhetők: a Gorkij Könyvesbolt (Budapest, V., Váci utca 33.) zeneműtárából.

KÓRUSMŰVEK:

Duettek szovjet szerzőktől
Dobogj, komszomolista szív
Dunajevszkij: Kórusművek
Két orosz népdal
Kutuzov: Szibériai len
Lapitov: Pártunk
Maszlov: Dal a szűzföldről
Monjuszko: Madonna — kantáta
Orosz szerzők művei férfikarra
Prokofjev: Dalok és kórusok
Észt népdalok
Grúz népdalok
Koljáda: 5 ukrán népdal
Orosz népdalok
Ukrán népdalok

MOZGALMI DALOK:

Barbinszkij: Lenin képe
Dalok Leninről
Katona és matrózdalok
Legyen mindig béke
Lenin neve mindig győz
Muragyelli: Dalok a háború ellen
Napjaink dalai

DALOK ÉS OPERAÁRIÁK:

Balaszanján: Szülőföldem
Blanter: Válogatott dalok
Dalok Ogyesszáról
Hacsaturján: Balti tenger
Hacsaturján: Dalok

Kabalevszkij: Három dal
Novikov: Hazafias dalok
Prokofjev, Sosztakovics és Hacsaturján dalaiból
Szovjet szerzők válogatott dalai
Virágozz szülőföldem

— : —

Borogyin: Igor herceg
Csajkovszkij: Anyegin
Csajkovszkij: Pique Dame
Dargomizsszkij: Ruszalka
Glinka: Ruszlán és Ludmilla
Muszorgszkij: Borisz Godunov
Muszorgszkij: Hovanscsina
Prokofjev: Alekszandr Nyevszkij
Prokofjev: Háború és béke
Rimszkij Korzakov: Aranykakas
Rimszkij Korzakov: Mese a Szaltán cárról
Rimszkij Korzakov: Szadko

Kórusdal zongorakísérettel

LENIN NÉPE

Rossa Ernő fordítása

P. D. GAJDAMAKA

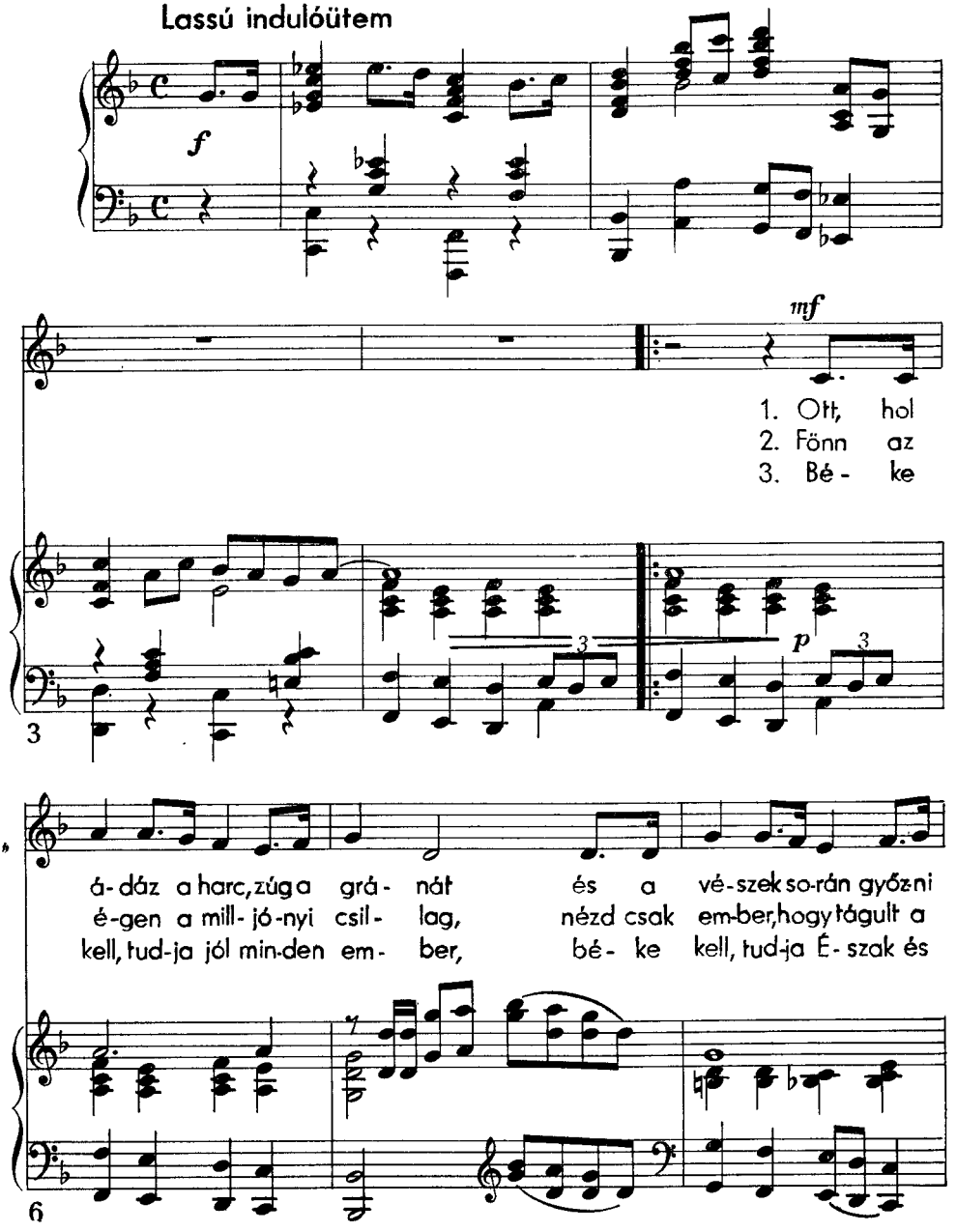

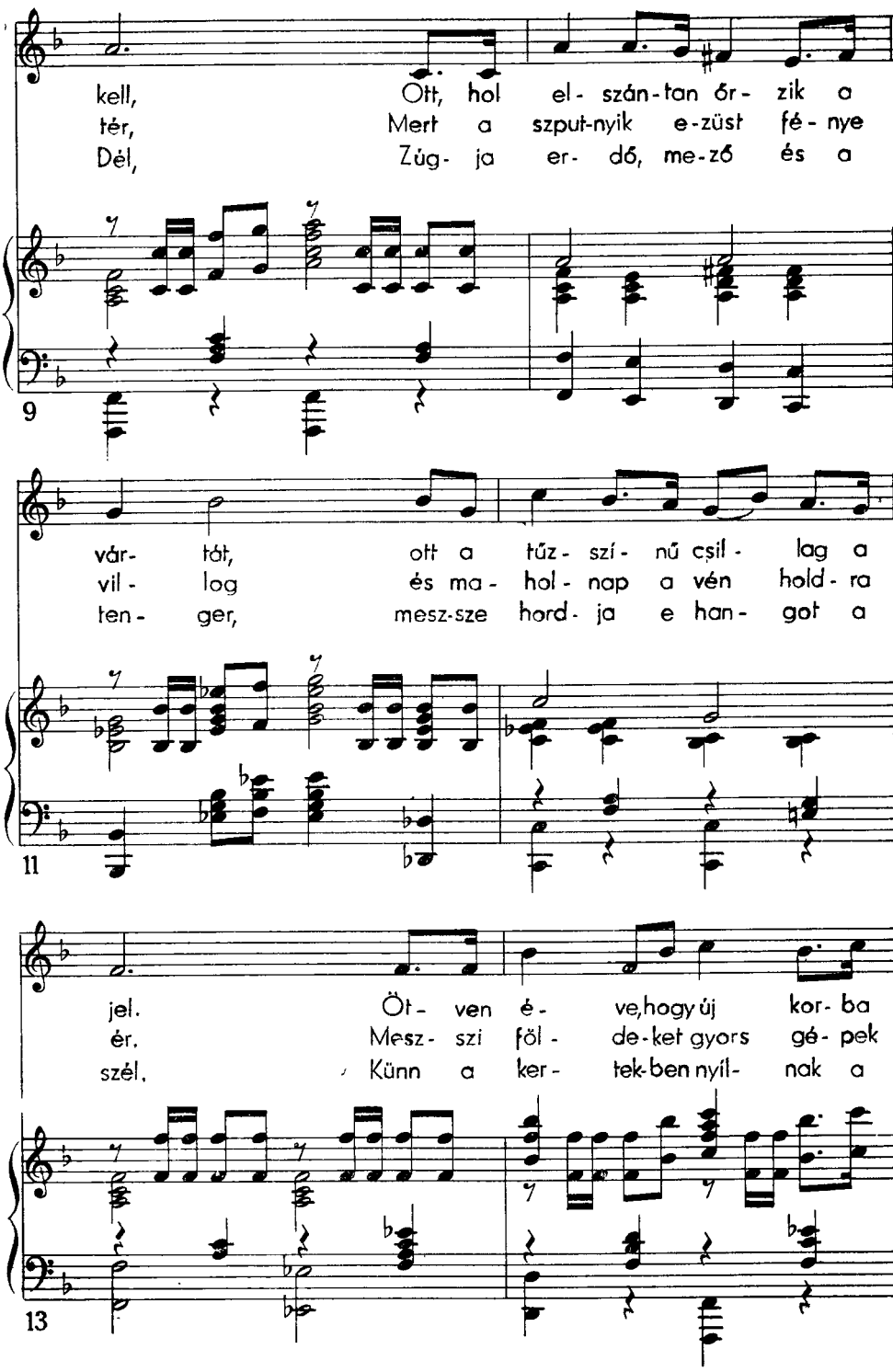
kell, Ott, hol el- szán-tan ór- zik a
tér, Mert a szput-nyik e-züst fé- nye
Dél, Zúg- ja er- dő, me-ző és a
9
vár- tát, ott a tűz- szí- nű csil- lag a
vil- log és ma- hol- nap a vén hold- ra
ten- ger, mesz-sze hord- ja e han- got a
11
jel. Öt- ven é- ve, hogy új kor- ba
ér. Mesz- szi föl- de-ket gyors gé- pek
szél. Künn a ker- tek-ben nyíl- nak a
13

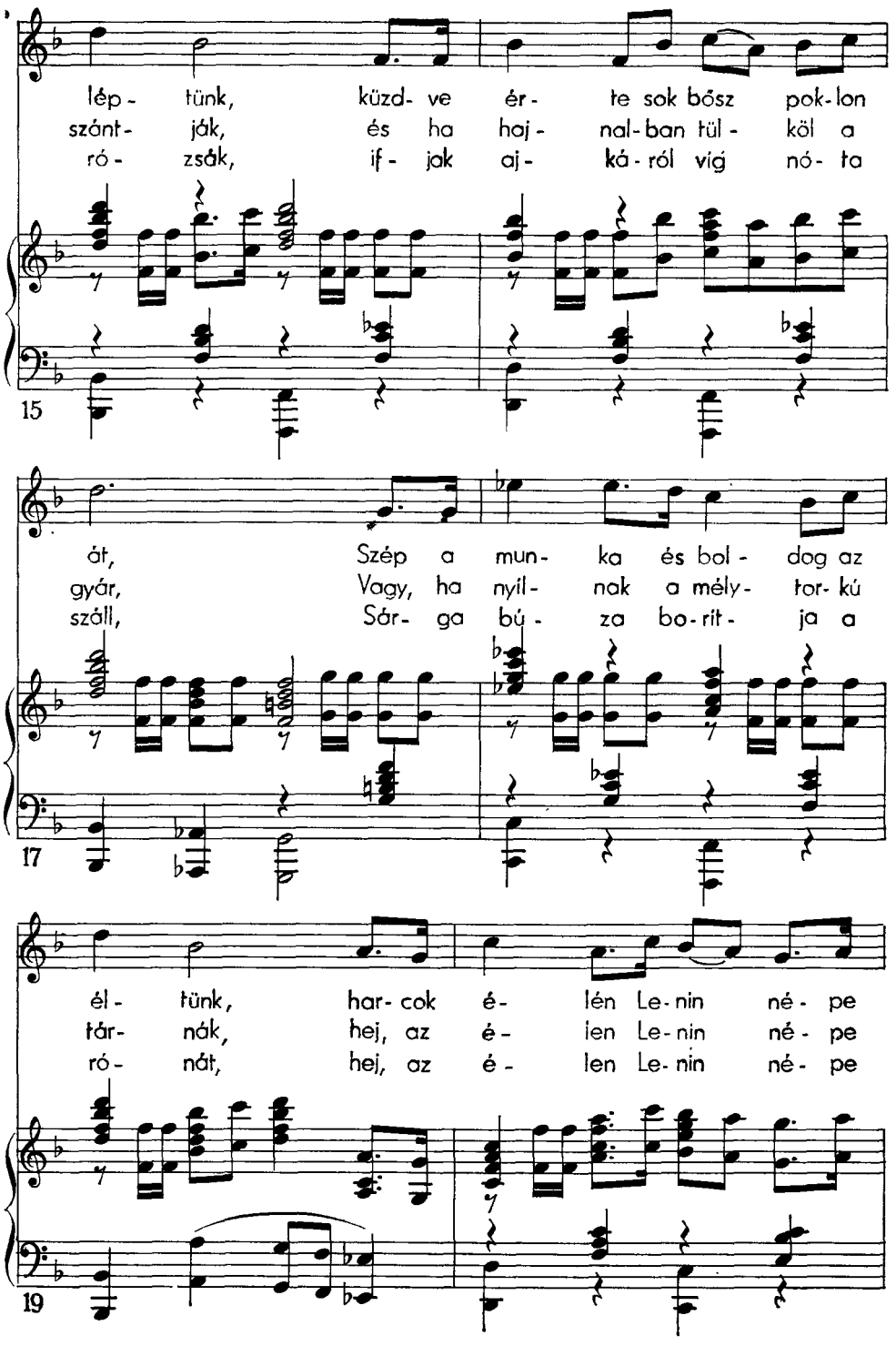
lép- tünk, küzd- ve ér- te sok bósz pok-lon
szánt- ják, és ha haj- nal-ban túl- köl a
ró- zsák, if- jak aj- ká-ról víg nó- ta
15
át, Szép a mun- ka és bol- dog az
gyár, Vagy, ha nyíl- nak a mély- tor-kú
száll, Sár- ga bú- za bo-rit- ja a
17
él- tünk, har-cok é- lén Le-nin né- pe
tár- nák, hej, az é- len Le-nin né- pe
ró- nát, hej, az é- len Le-nin né- pe
19

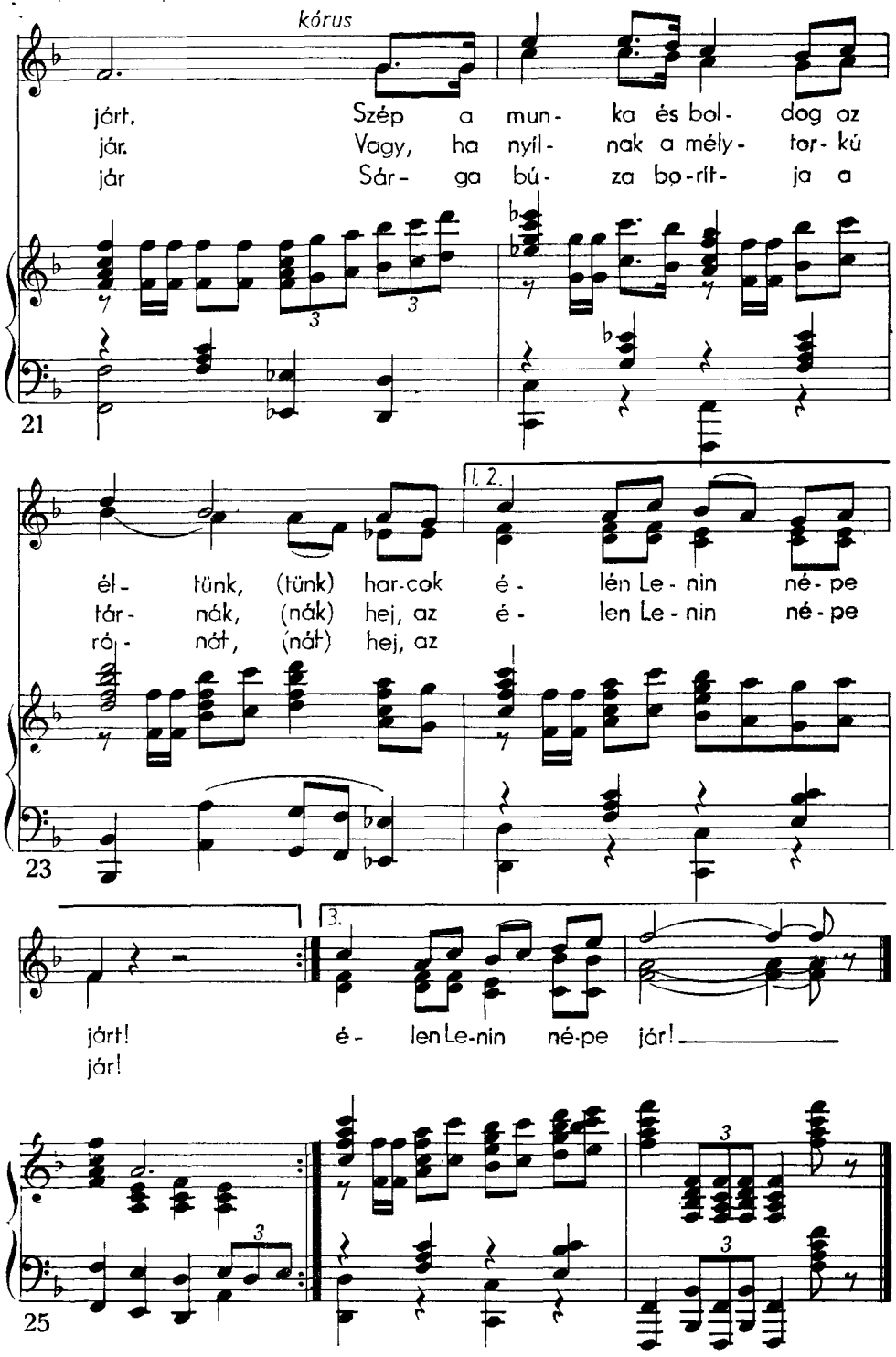
kórus
járt. Szép a mun- ka és bol- dog az
jár. Vagy, ha nyíl- nak a mély- tor- kú
jár Sár- ga bú- za bo-rít- ja a
21
I. 2.
él- tünk, (tünk) har-cok é- lén Le- nin né- pe
tár- nák, (nák) hej, az é- len Le- nin né- pe
ró- nát, (nát) hej, az
23
3.
járt! é- len Le-nin né-pe jár!
jár!
25

Kórusdal zongorakísérettel

SZÉP VÁROSUNK

Rossa Ernő fordítása

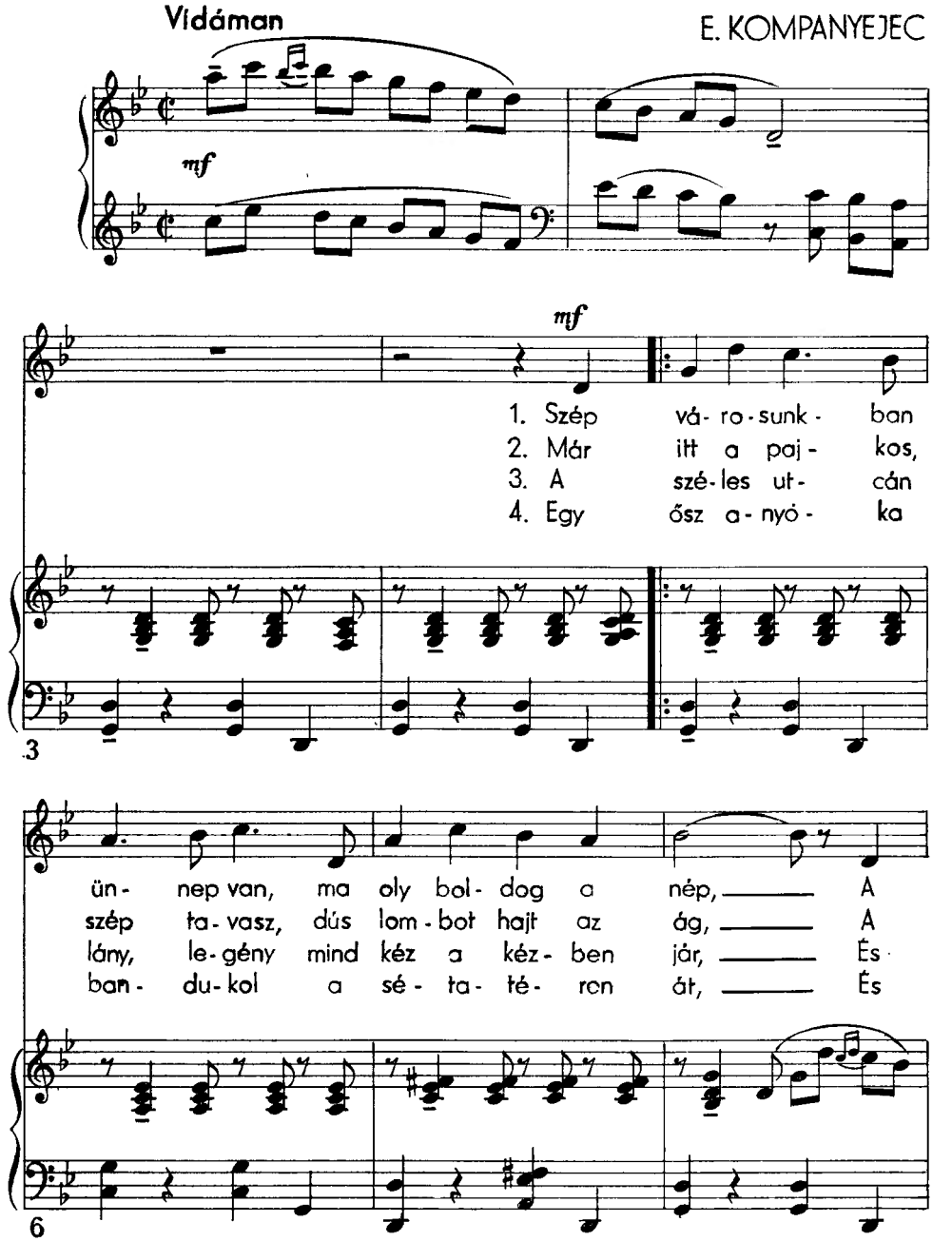

ví- gan csen- gő é- ne-ket a szel- lő hord- ja
kis pa- csir- ta hang- ja szól a tar- ka ré- ten
künn a park- ban most vi- rít a sok szép ró- zsa-
só- haj- toz- va így dú- dol: ó, bol- dog if- jú-

9

szét. 1.- 4. Csak szállj, csak szállj, te
át.
szál.
ság!

12

tán- cos nó- ta- szó, És mondd meg itt, és

15

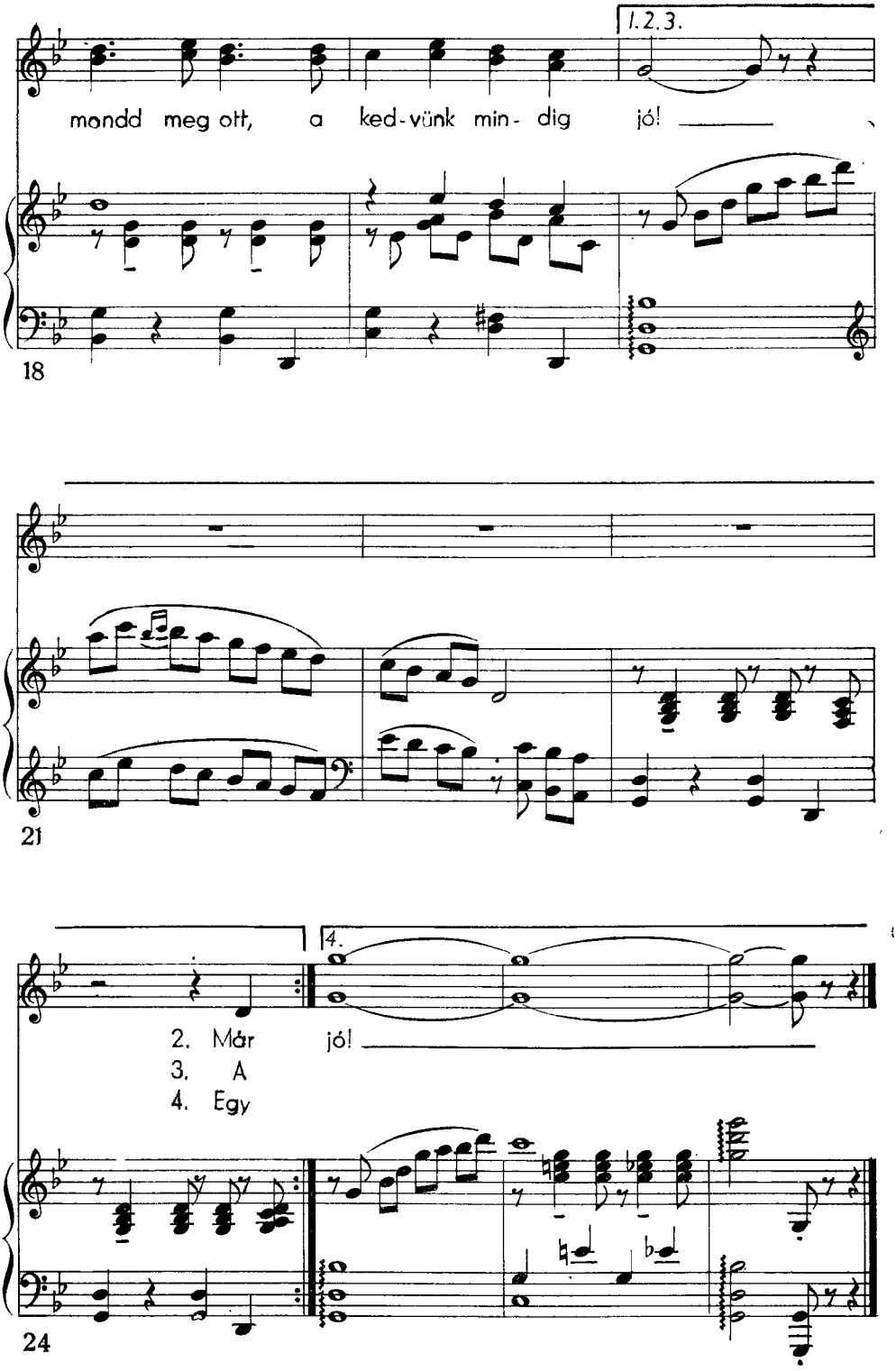
1.2.3.
mondd meg ott, a ked-vünk min- dig jó!
18
21
4.
2. Már jó!
3. A
4. Egy
24

TARTALOM

A. Szurkov: Szó a jövőnek ... 7

Új világ szuletett (Előadás-vázlat) ... 9

Unnepre készülünk ... 18

Változatok a forradalom témájára (Műsorösszeállítás) 28

Eseménynaptár ... 51

Mit tudsz a Szovjetunióról? ... 66

A Szovjetunió otven eve
(Kiállítás forgatokonyv és vázlat) ... 72

A Nagy Oktoberi Szocialista Forradalomtol napjainkig
(Irodalmi bibliográfia) ... 88

Filmek oktoberrol ... 97

Kórusok, zenekari müvek, hanglemezek ... 108

Két kórusdal

Lenin népe ... 114

Szép városunk ... 118

1967. VIII — 576 — 1500 db — MNKK nyomda